

Language Policy Division
Division des Politiques linguistiques

Evropakoro Forumo e Romengoro thaj e Phirutnengo
European Roma and Travellers Forum
Forum européen des Roms et des Gens du voyage

Sičarimasko plano palaj řomani čhib

Kerdo ande kooperacija la

Evropake Forumosa e Romengo thaj e Phirutnengo

E Finlandako baro žutimos pala kado projekto si mišto prinžando

2008

Divizia pal i Politika e **Čhibaki** - www.coe.int/lang

Konsilo la Evropako, Strasburgo

Le *Sičarimasko plano palaj řomani čhib* ramosarde o

David Little thaj e Barbara Lazenby Simpson, Trinity College Dublin, Irska,

konzultacijasa kataj

Miranda Vuolasranta, Vice-Šherutni, Evropakoro Forumo e Romengoro thaj e Phirutnengo
Mihaela Zatreanu, Rumunija
Angelina Dimiter-Taikon, Švedo
Lilyana Kovatcheva, Bulgarija
Ulli Pawlata, Austrija
Helena Sadílková, Čexosi Republika

Translatoro: Friedrich Heinschink, Austrija

Hasnisar vi o **elektronično řomano** leksikono, savo kêrdja o Univerziteto Graz, palaj klarifikacija kata dialektoskê vobakê varijante ando *Sičarimasko plano palaj řomani čhib,* kaj naj tukê prinźande:

http://romani.kfunigraz.ac.at/romlex/lex.xml

Kako tekso arakhadol vi ando interneto, pe řomani čhib thaj pe englezicko čhib, po webside kata Divizia pal i Politika e Čhibaki (Language Policy Division): www.coe.int/lang - sekcija „*Minorities and Migrants"* [„Minoritetur thaj Migrantur"]

Language Policy Division / Divizia pal i Politika e Čhibaki
DGIV - Council of Europe / Konsilo le Evropako
F-67075 Strasbourg Cedex
decs-lang@coe.int

E TEMATIKA, SAVI ARAKHADOL ANDE KAKO LIL

INTRODUKCIJA PAL E EVROPAKO FORUMO LE ROMENGO THAJ LE PHIRUTNENGO (EFRP) 3

GENERALNO INTRODUKCIJA 7

O Konsilo le Evropako thaj le Sičarimasko plano palaj řomani čhib 7

E methoda kata CEFR, savi si orijentirime pe akcija 8

La referencijakê levelur kata CEFR, save si kethane 9

E struktura kata Sičarimasko plano 11

O hasnipe kata Sičarimasko plano 12

LE SIČARIMASKO PLANO 14

Rezime kata le CEFR-oskê levelur A1, A2, B1 thaj B2 14

Introdukcija karing le sićarimaske planoskê teme 16

Uni introdukcijakê punktur pala sićaritorja thaj materialoskê dizajnerja 18

Řomanipe 25

Tema 1: Me thaj muři familija 27

Tema 2: O kher/o karavano thaj lengê aktivitetur 33

Tema 3: Muři komuna 38

Tema 4: Řomengê zanatur thaj okupacije 44

Tema 5: Festivalur thaj slave 49

Tema 6: Ande škola 54

Tema 7: Transporto thaj dromeskê trjabe 59

Tema 8: Xabe thaj gada 64

Tema 9: E vrjama, le bêršeskê štar sezone thaj la vrjamaki atmosferaki Kondicija 70

Tema 10: E natura thaj le živine 77

Tema 11: Hobi thaj arta 82

Kadala oficialni telune tekstur arakhadon pe englezicko thaj pe francuzicko čhib po webside kata Konsilo le Evropako: www.coe.int

Rekomandacija Nr. R (2000) 4 kata le Ministerongo Komiteto karing le membrongê thema, paj edukacija kata le Řomengê śavořê ande Evropa *(numa pe englezicko čhib)* 88

Varšavaki deklaracija kata `l themengê šêrutne thaj o Governo kata `l Membrongê Thema kata Konsilo le Evropako (majo 2005) *(numa pe englezicko čhib)* 91

Akcijako plano priključime paša la Varšavaki Deklaracija *(numa pe englezicko čhib)* 94

Politikano lil pal i romani čhib 104

INTRODUKCIJA KATA EVROPAKO FORUMO LE ROMENGO THAJ LE PHIRUTNENGO (ERTF)

La Evropako Forumo le Romengo thaj le Phirutnengo (ERTF) teljardas peska bućasa ando berš 2005. E formacija le Forumoski del khetane glaso le Romenge thaj si jekh demokracijaki platforma palaj kooperacija le Romengi, le Sintongi, le Kalengi thaj le Phirutnengi thaj vi avere grupengi ande Evropa.

Le Ekspertongo Komiteto katar Evropako Čartero pala Regionalni vaj Minoritetonge Čhiba manglas katar o ERTF jekh politikako dokumento palaj Romani čhib sar daki čhib e Romengi thaj e posiblo potreba, te kerel pe jekh čhibaki standardizacija. Ando oktombro 2005 organizuisardas le Ekspertongo Komiteto katar o Čartero jekh kidipe le Forumoske reprezentantonca thaj avere ekspertonca pa kadala pušimata. O Forumo getosardja pesko angluno formalno politikako lil pa e pozicija la Romana čhibaki (APPENDIX II *of the Report of the Hearing* [MIN-LANG (2005) 19]). Kado pozicijako lil sas kerdo, te avel sar jekh sikaivmasko drom thaj te del eksplanacija pa than la Romana čhibako telaj protekcija kaj si dini katar la Evropako Čartero pala Regionalni vaj Minoritetonge Čhiba.

E pozicija katar ERTF si, te avel le romane **čhaven čačipe** palaj kvalitativno edukacija.

E thema trobun te teljaren, te implementirin aktivno e de-segregacijake programura thaj politike thaj te garantuin, te aven dosta love pala kadala trajbe anda themsko budžeto. O akceso e romane thaj phirutne čhavengo karing jek kvalitativno edukacija ando normalno školako sistemo (xamime klase) trobul te avel garantuime pe sa le levelura la edukacijake, teljarindos katar e edukacija maj anglal katar la školaki edukacija ži ka maj učo levelo la školako.

I romani **čhib** si po drom te xasavol, te na avel la protekcija thaj ažutipe lovenca katar le nacionalni thaj internacionalni aktorura thaj katar manuša, save anen le decizije, sar kaj si kodja: edukacijake avtoritetura, ekspertura ande lingvistika, sićaritorja, avtorura kaj keren sićarimaske materijalura thaj političara, save anen decizija pe sa le levelura ande amare societete. La školake segregacijake politike pala romane čhave arakhadon ande sasti Evropa, pe varesavo modo ande zapadni Evropake Thema thaj vi ande istočni Evropake Thema. Le romane thaj le phirutne minoritetura, save si themutne vaj imigrantura, len si len sar vi avren čačimata pe sama la čhibaki, save trobun te aven respektirime.
I Romani čhib del pe duma ande sasti Evropa thaj anda kodja voj trobul te dikhel pe voj sar Evropaki čhib thaj te afirmiril pe sar dejaki čhib, kon del svato lasa thaj kon kamel te sikljol la sar dejaki čhib. O Forumo či dikhel e standardizacija la čhibaki sar jekh akutno ciljo, ama kamel, e kodifikacija la čhibaki te del la dumo pala jekh koncepcija, savi si baza katar la čhibako pluralizmo. Le Romen thaj Phirutnen trobul te avel len e šansa te alon do čhibengi edukacija, te šaj te sikljon ande sol duj čhiba, ande nacionalno čhib thaj ande Romani čhib. Kodja trobul te avel e decizija le dejangi thaj le dadengi thaj na e decizija la školaki vaj e decizija averengi.

O sićaripe la Romana čhibako trobul te avel realizuime ande diferentni forme pala studentura, kaj den duma e čhib khere thaj vi pala studentura kaj naj len inke čhibaki baza. O ciljo te sićarel pe e Romani čhib naj samo, te del dumo, jekh studento pe jekh dialekto te del duma mišto, nego vi te haćardon thaj te prinźandon la Romana čhibake forme, save vorbin avera perdal e Evropa. Zurales mišto avelas, te avelas jek internacionalno mrjaža, savi del avri lila thaj sićarimaske materialura pe Romani čhib, vi te avel e formacija katar le materialura numa akceptirime pe regionalno, nacionalno vaj lokalno sama. Maj but motivura egzistirin, te kiden pe talentura, eksperienca thaj ekspertiza, te buhljaren la Romana čhibake xainga ande jekh internacionalno konteksto.

Le planuime prioritetura pe sama katar le Romengi edukacija thaj pe sama katar ***sićaripe*** *la* ***čhibako*** *anel e potreba pala substancialni xainga* katar e thema, thaj vi donacije thaj programura.

But partije dikhen bute beršenca e edukacija le Romengi thaj e protekcija la Romana čhibaki thaj kulturaki sar jekh važno ciljo. So nas egzistentno ži akana sas o dikhipe la romana komunitetako thaj e pozicija le romane dadengi thaj dejangi. Jekh ašundo divano anklisto pe vrjama katar la formacijako proceso katar ERTF "na pala le Roma, ama le Romenca". Kodo divano važil vi pe sama kata Romana čhibako drom angle.

Palaj opinja thaj pa raporto katar le Ekspertongo Komiteto katar Evropako Čartero pala Regionalni vaj Minoritetonge Čhiba thaj pala Evropako Forumo le Romengo thaj le Phirutnengo "trobul te hasnil pe e Romani Čhib thaj na Romenge čhiba. E Romani čhib si numa jekh čhib, savja si la but dialektura kaj vorbin len difertentni grupe (Kaldaraša, Lovara, Kále thaj avera). Kana del pe duma pa jekh ramoski forma katar e Romani čhib, o anav 'kodifikacija' si maj lašo katar o anav 'standardizacija', savo anel o gindo pe unifikacija. Jekh standardosko dialekto ando momento naj potrebno, nego o mutualno haćaripe thaj la **"čhibako** pluralizmo si importantno".

I romani ***čhib*** *si samo jekh andar but* ***čhiba*** *pe ljuma kaj naj jekh tradicija pa jekh ramome, standardisirime varieteta.* O fakto kaj či egzistiril jek standardo, anel kodja, te e Romani čhib kana thaj kana dikhen la, sar te na egzistiril 'jekh distinktivno Romani čhib' thaj te arakhen pe numa maj but dialektura. Ando realiteto, ka maj but Evropake čhiba arakhas dialektonge variacije thaj le diferencije, save arakhadon vi maškar aver dialektura, la Romana čhibake naj biprinźande. O fakto kaj či egzistiril jek standardoski čhib palaj regionalno komunikacija vaj ande institucije, vaj palaj ramomaski sama, značil ke naj jek evidentno losaripe pala jekh varieteta (dialekto) ande publikake funkcije sar oficialno vaj ramomaski čhib. I konkluzija te priznajil pe e Romani čhib sar pan-Evropaki thaj transversalno hasnime čhib, anel pesa o imperativo, te formirin pe instrumentura *palaj kodifikacija katar e Romani* ***čhib*** *ande edukacija.*

Ando berš 2002 andja o Nacionalno Bordo la Edukacijako (NBE) katar e Finlandija e propozicija karing la Evropako Konsilo, ka e Romengi thaj Phirutnengi Divizija, DG III – Socialno Kohezija, te kerel pe jekh evaluacija paj situacija la Romana čhibaki paj materialoski produkcija thaj te roden pe šajimata te šaj kerel pe ko-operacija pe kaća sama pe la Evropako levelo.
Pala kodja organiuzisajli jekh internacionalno konferencija ando Strasburgo pe primovara 2003 tala o responsibiliteto katar e raji Miranda Vuolasranta, savi sas nominirime sar angluno Romano Specialno Konsultanto ando Konsilo la Evropako. Dešefta thema participirisarde pe konferencija thaj bišalde penge NBE reprezentanton, romane sićaritorjen thaj avtorjon kaj keren sićarimaske Romane čhibake materialura, romane lingviston thaj eksperton.

Jekh berš palal, ankerdili e dujto konferencija pe sa kodoja topika. Sar rezultato kadale konferencijako formirisajli jekh *ad-hoc* ekspertongi grupa, te rodel šajimata te formiril pe jekh Kurikulako Kadro palaj Romani Čhib.
Ande grupa sas romane ekspertura palaj edukacija, o Forumo la Evropake Konsilosa thaj ekspertura palaj operativno lingvistika. O projekto sas ko-ordinirime katar e Divizija palaj Čhibengi Politika (O Direktorato la Školako, Avri andar i Škola thaj Učі Edukacija) ko-operacijasa katar Evropako Forumo pala Roma thaj Phirutne thaj ekspertonge ažutimasa katar le universitetura Graz thaj Manchester thaj katar o Trinity College andar o Dublin – Centro pala Čhibake thaj Komunikacijake studije. La Evropako Konsilo sas vi reprezentirime katar e Divizia le Romengi thaj le Phirutnengi (DG III). Pa projektosko progreso anzardilo jek raporto karing le Ekspertongo Komiteto pala Roma thaj Phirutne.
But internacionalni rezolucije sikade eksplicitno, kaj trobun te egzistirin instumentura thaj akcije, save den dumo e Romani čhib. Jekh rekomandacija andar le maj but citirime rekomandacije – si e Rekomandacija 1203 pala Roma ande Evropa (1993) katar la Evropako Konsilo, savi rodel jek Evropako programo palaj studija la Romana čhibaki (Romanes). Le Romenge potrebe palaj edukacija, palaj čhib thaj dejaki čhib si ramome ande Rekomandacija R (2000)4 katar le Ministerongo Komiteto thaj spomenjuime si vi ande Parlamentoske Rezolucije katar EU katar o berš 1989 thaj o berš 2005 thaj vi ande UN Rekomandacija no. 27

pa Roma thaj ande but aver internacionalni politikake manualura, save si pe sama katar Roma thaj Phirutne.

La Evropako Kolektivno Referencijako Kadro pala **Čhiba** (CEFR) formirisajlo te formiril "jekh kolektivno baza palaj elaboracija katar: čhibake planura, kurikulake manualura, eksamenura, tekstoske knjige thaj aver, pe sasti Evropa". La Kurikulako Kadro palaj Romani **Čhib(CFR)** formirisajlo ande sa kodo duxo. Planirime si, te kethane formiril pe jek baza palaj elaboracija katar sićarimaske planura, pala kurikulake manualura, pala tekstoske knjige, aver školake materijalura thaj pala eksaminacije ande školake sistemura ande sasti Evropa, pe sama te buhljarel pe e Romani čhib sar jekh funkcionalno dejaki čhib e Romengi ande amare moderni societete.

La Kurrikulako Kadro palaj Romani Čhib *(CEFR)* formirisajlo te formiril jekh phangli balansirime ko-operacija maškar le Roma thaj maškar le gaže, te peravel e segregacija le romane čhavengi ande edukacija thaj te anel ekvivalentni sićuvimaske kvalitetoske šanse, te realizuil le romengo čačipe te sićol pe la daki Romani čhib thaj te žal maj angle o plurilingvizmo e romane thaj phirutne čhavengo.

Pe sama katar sa kodja, so modhodja pe ži akana, la Evropako Forumo le Romengo thaj Phirutnengo del zurales e rekomandacija thaj o saveto, te lel pe seriozno sama pe protekcija katar e Romani čhib sar dejaki čhib katar 10 -15 milionura Evropake Roma thaj te buhljaren pe konstruktivno la edukacijake šanse pala le Roma thaj partikularno pala le romane čhave. E promocija thaj e implementacija katar la Kurikulako Kadro palaj Romani čhib (CFR) šaj te dikhel pe sar jek ekscelentno angluno paso thaj sar instrumento, savesa šaj aresen pe kadala ciljura la rigatar katar: le internacionalni thaj institucijonalni aktorura, katar le nacionalni edukacijake raj, katar avtoritetura, katar le romane sićaritorja, katar le producentura kaj keren sićarimasko materijalo, katar le sićarimaske trenerja thaj vi katar le manuša, kaj den duma romanes, le dada thaj daja.

Ando anav katar la Evropako Romengo thaj Phirutnengo Forumo(EFTF)
Miranda Vuolasranta

Referencije:
Evropako Forumo le Romengo thaj le Phirutnengo, Politikako Lil paj Romani Čhib thaj Edukacija, oktombro 2005
Evropako Forumo le Romengo thaj le Phirutnengo, Miranda Vuolasranta, Internacionalno Conferencija paj Romani Čhib – Jekh Čhib bi granicaki, Švedo 2007

GENERALNO INTRODUKCIJA

O KONSILO LE EVROPAKO THAJ LE **SIČARIMASKO** PLANO PALAJ **ŘOMANI ČHIB**

Le Sićarimasko plano palaj řomani čhib kêrdja thaj ankaldja la Divizia pal i Politika e Čhibaki kata Konsilo le Evropako sar kotor kata buhlo pašuvipe karing Řomengê thaj Travellerongê buća. Priključime pe kodo dokumento sar apendikso si: E rekomandacija Nr. R (2000) 4 kata le Ministerongo Komiteto karing le membrongê thema paj edukacija kata le Romenge šavořê ande Evropa, la Varšavaki deklaracija kata `l themengê šêrutne thaj o Governo kata `l Membrongê Thema kata Konsilo le Evropako (Majo 2005) thaj la akcijako plano priključime pe la Varšavaki Deklaracija. Palaj bući pe Sičarimasko plano palaj řomani čhib hasnisajle diversni dokumentur kata *website* pa `l Řomengi thaj Travellerongi sekcija kata Konsilo le Evropako[1].

Le sićarimasko plano palaj řomani čhib hasnil deskriptivni kategorije thaj zajednički referencijakê levelur kata *Common European Framework of Reference for Languages*[2] thaj kodolasa si phanglo vi le maj buhle methodenca, save formirin la čhibaki edukacijaki bući kata Konsilo le Evropako. O Konsilo le Evropako formirisajlo le ciljosa, te lel pe sama thaj te arakhên pe le manušîkane čačimata, le parlamentoski demokracija thaj te ankêrdol o zakono. La realizacijasa kata kodo programo, savo si afirmime vi ande la Varšavaki Deklaracija, phanden pe pe antrego kontinento kontraktur paj standardizacija kata socialni thaj legalni praktike ande le membrongê thema thaj ande jekh promitil vi o haćaripe pa jek Evropako identiteto, savo baziril pe zajednički mangina thaj si uśarado kata le diferentni kulture. Kadala trjabe sikaven, sostar si pala Konsilo le Evropako zurales importantno, te ankêrdol la linguistikako thaj kulturako diverziteto thaj te del zor pala čhibengo sićuvipe, sar jek instrumento, te arakhêl pe la inguistikako thaj kulturako identiteto, savo laśarel e komunikacija thaj o haćaripe jek-avresa thaj savo peravel e intolerancija thaj ksenofobija.

O CEFR formirisajlo te anzarel „jek zajedničko baza, te formiril čhibakê sićarimaskê konceptur, bazakê sićarimaskê planur, eksaminacije, tekstoskê knjige, thaj kajda maj dur, haj kodja pêrdal paj sasti Evropa“.[3] Sar kaj sikaven kadala vorbe, o CEFR biandilo ando paćape, kaj la čhibakê sićuvimaskê rezultatur si vi palaj maškar-themutni hasna, te si la čhibakê sićarimaskê konceptur, la bazakê sićarimaskê planur, le tekstongê knjige thaj le eksaminacije formirime kata jek zajednićko haćaripe. O CEFR či mothol, kaj si vov kodo haćaripe, numa malavel, kaj si lo jek promocijako instrumento pala diferentni forme kataj maškar-themutni kethanaki bući thaj kothar šaj barol kasavo jek haćaripe, kaj šaj kêrdjol paso pasostar maj laśo.

Le Sićarimasko plano palaj řomani čhib kêrdilo ande sa kodo duxo. Lesko ciljo si, te anzardol jek zajednićko baza palaj promocija kata čhibakê sićarimaskê konceptur, bazakê sićarimaskê planur, eksaminacije, tekstoskê knjige thaj aver sićuvimasko materialo, thaj vi eksaminacije ande školakê sistemur pêrdal paj sasti Evropa. Sama lel pe potreba kata trin bêršeskê grupe: 3-6 bêršengê, 7-10 bêršengê, 11-14 bêršengê; thaj skicirime si kadja, te uśaravel trin sociolinguistikakê situacije: o sićaripe kataj řomani čhib śavořengê (i), save khêre či vorbin řomanes, (ii) śavořengê, save či źanen prja laśes řomanes, šaj vi kaj ašunen khêre sar den duma lengo dad, lengi dej, lengo papo, lengi mami, thaj (iii) śavořê, save den duma řomanes mišto, numa trobun te sićon, te hasnin e čhib sar instrumento kata fomalno sićuvipe (e řomani čhib sar čhib la edukacijaki). Le sićarimasko plano lel sama vi pe kodja, te sićon le řomane śavořê řomanes thaj pe kodja, te sićon von strêjini čhiba ande generalno edukacija. Po paluno punkto si e situacija kasavi, kê jek nevi čhib cîrdel kodoles kaj sićol la, ande `k nevi kultura, o sićaripe kataj řomani čhib putrel, kodoles kon sićol, jek linguističko drom karing jek kultura, kaj si leskê već prinźandi thaj kodolasa kam zurjarel pesko řomano identitetosko haćaripe.

---

[1] http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers

[2] *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment.* Council of Europe / Cambridge University Press, 2001 – www.coe.int/lang

[3] Ibid., p.1

E METHODA KATA CEFR, SAVI SI ORIJENTIRIME PE AKCIJE

De kata o bêrš 1970 promotil la Evropalo Saveto jek methoda, palaj čhibaki hasnimaski deskripcija, kaj si orijentirime pe akcije. Kaća methoda, kêrdi kata CEFR, si kompleksno, texničko thaj ekstensivno thaj lake šêrutne punktur šaj sikadjon xarnes ande šov paragrafur:

- E čhib si jek fundamento kata manušêski atituda thaj performacija: amen hasnis la permanentno palaj performacija kata komunikativni akcije. Kadala akcije šaj te aven eksterno thaj socialno. Po eksemplo, amen ankêras konverzacije la familjasa, amalenca, vortakenca; amen ankêras formalni kidimata; amen ankêras diskursur thaj das lekcije; amen ramosaras personalni thaj oficialni lila; amen promotis amare politikake aspektur ramome manifestacijenca. Amen buhljaras amaro źanglipe katar amari domena kaj publiciris artiklur thaj knjige. Komunikativni akcije šaj aven vi interno thaj privatno. Sa le forme kata ginavipe thaj uni forme kata ašunipe si eksemplur pala kodja; sa kadja si fjal de fjal le droma, sar amen hasnis e čhib le ciljosa, te formiris gîndura - po eksemplo, kana planiris te skiciris jek jertipe, kaj našti avas pe `k importantno biznisosko kidipe vaj amen getis amen pala `k komplicirime intervjuo thaj zumavas već angla intervjuo te gîčis, save puśimata kam puśen amen thaj getis već maj anglal, so šaj dasas anglal pe `l puśimata.
- Ande komunativni akcije arakhas **čhibako** aktiviteto, kaj si fulado pe štar sekcije: recepcija, produkcija, interakcija thaj mediacija. E recepcija uključil kodja, te haćardol la čhibako produkto le averengo, ande le divanoski forma thaj/vaj pe ramome forma; e produkcija uključil e produkcija la čhibaki ando divano vaj pe xram. E interakcija si phangli pe vorbako vaj iskirimasko pařuglipe maškar duj vaj maj but źene; e mediacija (butivar si uključime translacija vaj interpretacija) realizuil e komunikacija maškar žene vaj maškar grupe, kaj si len pharipe te komunicirin jek-avresa direktno. Haćardol, kê interakcija thaj mediacija uključin li duj, e recepcija thaj e produkcija.
- Kana thas amen pe čhibako aktiviteto, amen hasnis amari komunikativno **čhibaki** kompetencija, savi uključil amaro źanglipe (naj musaj te avel amen kodja źanglo) pa svatur, zvukur, thaj sintaksoskê zakonur kataj čhib, savi vorbis, la kompetencijasa, savi si amen, te šaj hasnis kako źanglipe, te šaj haćaras thaj te šaj produciris čhib.
- La čhibako aktiviteto pe sama te performirin pe komunikativni akcije arakhadol mindig ande `k konteksto, savo uključil kondicije thaj granice ande maj but fjal. O CEFR thol pe propozicija štar šêrutne sekcije pala čhibaki aplikacija: publikaki trjaba, personalno trjaba, edukacijaki trjaba thaj okupacijaki trjaba.
- Anda kodja, kaj la komunikacijakê akcije arakhadon mindig ande `k konteksto kata vareso, amare komunikativni čhibakê kompetencije uključin vi sociolinguistikakê thaj pragmatikakê komponente. Amare sociolinguistikakê kompetencije – von sar jek kombinacija kata źanglipe thaj źanglimaski zor - den amen e zor, te realizuisaras le socialni thaj la kulturakê dimenzije kataj komunikativno performancija, po eksemplo kadja, kaj ankêras le socialni konvencije thaj la kulturakê norme. Kana hasnis amare sociolinguistikakê kompetencije, athoska zurajvon vi amare **pragmatični** kompetencije, te hasnis e čhib malades thaj apropriatno, te realizuisaras partikularni funkcije, sar kaj si po eksemplo, te das varekas laśo đes, te mothas le apropriatni vorbe kana źas-tar varekastar vaj te formoris jek apologija.
- Po gor, komunikativni akcije uključin e performacija kata aktivitetur, aj sode kadala aktivitetur naj rutina vaj avtomatični, roden von amendar strategije, te šaj haćaras thaj/vaj te šaj produciris tekstur vorbasa vaj ramome. ++

O CEFR či mothol sar trobul te sićardon čhiba. Numa pale, leski deskriptivno methoda pa čhibako hasnipe anel pesa jek importantno vjašta palaj čhibaki pedagogika, kê vi pala čhibako sićuvipe si importantni strategije, save hasnin la čhibakê xainga palaj performacija kata komunikativni akcije. Kodo zurjarel vi o argumento kata sićarimasko plano palaj řomani čhib, kê la čhibako hasnipe khêlel mindig jek šêrutni rola ande la čhibako efektivno

sićuvipe. Kodja sikavel, kaj o drom kata čhibako sikavimasko ramo si čačo, kana promotil bući, savi ankêrel medijacija maškar la školaki klasa thaj le Řomengi komuna.

LA REFERENCIJAKÊ LEVELUR KATA CEFR, SAVE SI KETHANE

E methoda palaj čhibako aplikacijaki deskripcija kata CEFR, savi si orijentirime pe akcije, del dumo kodoleskê, so bušol horicontalno dimenzija kata čhibako sićuvipe thaj čhibako sićaripe. Voj del amen e šansa pe svako sićuvimasko levelo kata čhibako studento te las sama pe lesko kapaciteto, te las sama pe 'l diferentni aspektur kata čhibako aktiviteto thaj te las sama pe kondicije thaj pe barijere, save sikadon ande kodo konteksto ande la komunikacijaki formacija. Numa o CEFR, si les vi jek vertikalno dimenzija: Vov lel uni kotora kata pesko deskriptivno sistemo, te definiril la čhibako źanglipe ande šov levelur, thode ande trin sektorur – A1 thaj A2 (bazako hasnipe); B1 thaj B2 (independentno hasnipe); C1 thaj C2 (kompetentno hasnipe). Sa kodja si kidime ande mrjaža kataj evaluacija korkořo pestar thaj arakhadol pe rig 10. Le zajednički referencijakê levelur šaj las sar teljarimasko punkto palaj elaboracija kata čhibakê sićarimaskê programur, thaj kata sićarimasko planosko manualo, palaj koncepcija kata sićuvimasko materialo thaj palaj evaluacija kata sićuvimaskê rezultatur. Šaj las len vi palaj notacija kata progreso ande 'k vrjamako sektoro, kaj kêrel jek individualno źeno pe čhibako sićuvipe thaj sar jek komparacijaki baza kata čhibakê kursur, tekstoskê knjige, eksaminacije thaj kvalifikacije.

Sar dikhljam, e methoda orijentirime pe akcija, sikavel amengê, kana performis komunikativni akcije, athoska si amen strategije, save hasnin apropriatno thaj efektivno amare linguistikakê xainga. Anda sa kodja si le zajednički referencijakê levelur definirime pe trin diferentni skalakê fjalur.

E angluni skala si pe sama kata čhibakê aktivitetur, kaj la čhibako studento šaj *realizuisarel* la čhibakê aktivitetur ande ciljome čhib pe svako levelo. O CEFR sikavel 34 skale kaj si pe ašunimaski sama, pe ginavimaski sama, pe sama kataj vorbaki interakcija, pe sama kataj vorbaki produkcija thaj pe ramomaski sama, save si kidime ande mrjaža kataj evaluacija korkořo pestar (Tabela 2 ande CEFR). E dujto skala sikavel le strategije, save amen hasnis, kana performiris komunikativni akcije, sar kana planiris, po eksemplo, amare divanur vaj kana kompenziris amare źanglimaskê grjape. E trito skala si pe sama kata amari komunikativno čhibaki kompetencija: Le vorbe save źanas, o učipe kata amari gramatikaki precizija kaj šaj arêsas, amari kontrola pa 'l čhibakê fonemur thaj kadja maj dur. Te šaj haćardon sa la referencijakê levelur totalno, kam avel esencialno, te ginaven pe kadala trin skalakê fjalur ande interakcija jek – avresa, kê svako jek ažutil te definirin pe le aver duj.

		A1	A2	B1	B2	C1	C2
HAĆARIPE	Ašunipe 	Me šaj haćarav prinźande vorbe thaj bazični fraze, save si phangle manca, muřa familjasa, thaj save si direktno, konkretno krujal, kana vorbil pe lokhês thaj jasno.	Me šaj haćarav fraze thaj le maj but vorbe, save si pe sama kataj direktno personalno relevanca (po eksemplo bazično personalno thaj familjarno informacija, šopingo, lokalno domena, bućaki trjaba). Šaj haćarav o šêrutno punkto kata 'k xarni, jasno thaj prosto vjašta thaj informacija.	Me šaj haćarav le šêrutne punktur kata jek jasno, standardno divano pa familjakê buća, save regularno arakhas ande bući, ande škola, vaj pe hodinimaski vrjama thaj kadja maj dur. Šaj haćarav le šêrutne punktur kata diferentni radioskê vaj televizijakê programur, save si pa aktualni buća thaj pa aktualni teme, kaj si personalno vaj profesionalno interesantni, te avela e prezentacija jasno thaj na prja sîgo.	Me šaj haćarav jek maj buhlo divano thaj lekcije thaj maj kompleksni argumentoskê linije, te si e tematika prinźandi. Šaj haćarav le maj but nevimata kataj TV thaj le programur pa aktualni pecimata. Šaj haćarav le maj but filmur ande 'k standardno dialekto.	Šaj haćarav jek buhlo divano vi te naj lo jasno strukturirime thaj le relacije naj eksplicitno spomenime. Šaj haćarav televizijakê thaj filmoskê programur bi prja barja pharimasko	Naj ma čisosko pharipe te haćarav svako fjal kata vorbime čhib, vaj te avel „*live*" vaj te avel kata radio vaj kataj televizija, vi te vorbil pe so maj sîgo, numa te avel ma xancî vrjama, te avav le akcentosa prinźando/prinźandi .
	Ginavipe 	Me šaj haćarav familjakê anava, svatur thaj but prosti fraze, po eksemplo pe 'l reklame thaj pe 'l plakatur vaj ande 'l katalogur.	Me šaj ginavav tekstur, te si von xarne thaj naj prja phare. Šaj arakhav jek specifično informacija ande 'k prosto, svako đesesko materialo, sar kaj si anonse, prospektur, menjur thaj trafikoskê planur thaj šaj haćarav xarne, prosti personalni lila.	Me šaj haćarav tekstur, save si ramome ande 'k svako đeseski čhib vaj ramome ande 'k čhib kaj si phangli muřa bućasa. Me šaj haćarav deskripcije pa pecimata, haćarimata, thaj ambicije ande personalni lila.	Šaj ginavav artiklur thaj raportur pa amara vrjamakê problemur, ande save le avtorur ankêren partikularni dispozicije vaj opinije. Šaj haćarav e moderno literaturaki proza.	Me šaj haćarav lunđ, kompleksni, faktualni thaj literaturni tekstur thaj šaj kêrav evaluacija kata stiloske diferencije. Šaj haćarav specialni artiklur thaj maj lunđ texnikakê instrukcije, vi te na aven phangle muře bućanca.	Bi pharimasko šaj ginavav praktično sja le forme kata ramome čhib, uključime abstraktni thaj strukturalno vaj palaj linguistično sama kompleksni tekstur, sar kaj si manuskriptur, specifični artiklur thaj literarni buća.
VAKERIPE	Vorbaki Interakcija 	Me šaj kêrav komunikacija pe prosto sama avere manušêsa, te si vov getime te del anglal vaj te formuliril buća maj lokhês, te vorbil maj lokhês thaj te ažutil ma vov, te formuliriv kodja so kamav te phenav. Me šaj thav puśimata thaj šaj dav anglal pe lokhê puśimata pa buća kaj si but potrebni vaj kaj si e tematika but prinźandi.	Me šaj ankêrav komunikacija pa prosti, svako đeseskê buća, te si o puśipe jek prosto thaj direktno informacijako pařuglipe pa familjarni teme thaj aktivitetur. Šaj ankêrav but xarne socialni pařuglimata, vi te na haćarav normalno, dosta, te šaj ankêrav e konverzacija numa sa kata muři rig.	Me šaj ankljav po gor la situacijasam kana tradav ande 'k regiono kaj vorbil pe kaća čhib thaj kak bajo pecil pe. Me šaj dav ande 'k konverzacija bigetime te si e tematika pa familjarni buća vaj pa buća, kaj si katapersonalno interesa vaj pa permanentno svako đesesko trajo (po eksemplo familija, hobi, bući, dromeski trjaba thaj aktualni pecimata).	Šaj kêrav komunikacija vi xancî maj spontano thaj xancî maj fugo, kodja kêrel e interakcija le manušênca, kaj vorbin pe peska daki čhib, sa maj but realno. Šaj participiriv aktivno pe diskusija, pa prinźande kontekstur thaj šaj anzerav vi eksplikacija pa muře opinije thaj muře motivacije.	Šaj artikuliriv man spontano sar o paj thaj naj musaj te rodav but le svatur pala muřo divano. Šaj hasniv e čhib fleksiblo thaj efektivno pala socialni thaj profesionalni ciljur. Šaj formuliriv ideje thaj opinije precizno thaj šaj phandav muři kontribucija xaranes la kontribucijasa kata aver spikerja.	Šaj participiriv bi pharimasko ande svako konverzacija vaj diskusija thaj prinźanav mišto le ideomoekê ekspresije thaj frazeologije. Bi pharimasko šaj artikuliriv ma thaj šaj svako čhibaki nuansa precizno te realiziriv. Te avel ma kak problemo, bi pharimasko šaj žav le gîndonca palpale źi ka problemo thaj kêrav bi pharimasko kak rekonstrukcija kata problemo kadja, kê aver źene našti len sama pe kodja.
	Vorbaki Produkcija 	Me šaj hasniv prosti fraze thaj šaj dav duma pa kodja kaj trajiv thaj šaj vorbiv pa 'l manuša, saven źanav.	Me šaj hasniv jek serija kata diferentni fraze te mothav xarnes pa muři familija thaj pa aver manuša, pa trajoskê kondicije, pa muři edukacijaki situacija thaj pa muři akanutni bući vaj pa muři bući, kaj sas ma maj anglal.	Me šaj phandav fraze ande 'k prosto drom, te dav duma pa personalni haćarimata thaj pecimata thaj te vorbiv pa muře sune, esperianse, nade thaj ambicije. Xarnes šaj dav eksplanacije pa muře opinije thaj planur. Šaj mothav jek paramiči vaj šaj sikavav le šêrutne punktur kata jek knjiga vaj kata 'k filmo thaj šaj dav duma pa muře reakcije.	Šaj prezentiriv jasni, detajlirime deskripcije pa jek buhlo subjektongo řindo, save si phangle kodolasa, so si mangê interesantno. Šaj dav eksplikacija pa 'k aktualno tema, thaj šaj sikavav o pro thaj o kontra kata diferentni opcije.	Šaj prezentiriv jasno thaj detajlirime deskripcije kata kompleksni subjektur integracijasa kata subteme, šaj buhljarav partikularni punktur thaj šaj getinav sa kodja jekha apropriatnona konkluzijasa.	Šaj prezentiriv bi pharimasko jek jasno deskripcija vaj argumento ande 'k apropriatno stilo pe sama kata o konteksto, jekha efektivnona thaj logičnona strukturasa, kaj ažutil le recipijentoskê, te haćarel thaj te serel le maj signifikantni punktur.
ISKIRIPE	Iskiripe 	Me šaj ramov jekh xarni thaj prosto postaki karta, kaj bišalav, po eksemplo, varekaskê but sastipe palaj slava. Šaj pherav formularur, kaj puśen personalni detajlur, po eksemplo, muřo anav, muřo nacionaliteto, thaj šaj pherav jek hotelosko registracijako formularo.	Me źanav te ramov xarne prosti notice thaj informacije. Me źanav te ramov jek desja prosto, personalno liloř, po eksemplo te naisarav varekaskê anda vareso.	Me šaj ramov prosti, phangle tekstur pa teme, save si kataj familjarno vaj personalno interesa. Šaj ramov personalni lila pa kodja, so pecisajlem vaj pa muře impresije.	Šaj ramov jek jasno, detajlirime teksto pa 'k buhlo subjektongo řindo, te si lo phanglo muře interesenca. Me šaj ramov jek esejo vaj jek raporto, šaj dav informacije maj dur, šaj dav eksplikacija so si pro thaj so si kontra jek partikularno pozicija. Šaj ramov lila, save sikaven e personalno signifikanca kata pecimata thaj eksperianse.	Šaj artikuliriv man jekhe jasnone laśes strukturirime tekstosa, sikavindos diferentni opinije, save šaj te aven vi maj lunđ. Me šaj ramov pa maj kompleksni subjektur ande 'k lil, ande 'k esejo vaj ande 'k raporto thaj šaj sikavav so gîndiv, so si le maj šêrutne karakteristike. Šaj losarav jek stilo, savo si apropriatno pala ginatori.	Šaj ramov jek teksto jasno thaj bi pharimasko ande 'k apropriatno stilo. Šaj ramov kompleksni lila, raportur vaj artiklur, save prezentirin jek slučajo, jekha efektivnona thaj logičnona strukturasa, savi ažutil le recipijentoskê, te haćarel thaj te serel le maj signifikantni punktur. Me źanav te ramov rezimejur thaj recenzije pa profesionalni vaj literaturni buća

© Council of Europe

E STRUKTURA KATA SIČARIMASKO PLANO

Kana skicirisardjam le Sičarimasko plano palaj řomani čhib, amen zumadjam te las sama pe `l diferentni dimenzije kata CEFR-oski methoda, savi si ciljome pe akcije, aj či zumadjam te reproduciris o sasto kompleksiteto kata lako deskriptivno sistemo. Amaro ciljo sas, te formiris jek instrumento, savo pe maj buteste šaj haćardol korkořo pestar thaj savo anda jek praktično šaj hasnin la edukacijakê źene, save skicirin le planur, le źene, save kêren le sićarimaskê planur, le iskiritorja kata tekstoskê knjige, le sićaritorja thaj la eksaminacijakê źene. Jek kata `l šêrutne ciljur kata sa le potencialni źene, save hasnin kado programo si le sićuvimasko progreso. Anda kodja baziril le Sičarimasko plano pe le anglune štar zajednički referencijakê levelur kata CEFR – A1, A2, B1, B2. Ramome si pe trin šêrutne sekcije, sar kaj sikadol telal:

i. Levelongi sxema A1, A2, B1 thaj B2 sar kaj si kodja definirime ando CEFR.

ii. Uni preliminarni note pala čhibakê sićaritorja thaj pala manuša, save getin le materialur

iii Deš-u-duj **čhibakê** aktivitetoskê mrjaže, šinade la transverzalnona tematikakê kata Řomanipe thaj le aver 11 teme:

1. Me thaj muři familija
2. O khêr/o karavano thaj lengê aktivitetur
3. Muři komuna
4. Řomengê zanatur thaj okupacije
5. Festivalur thaj slave
6. Ande škola
7. Transporto thaj dromeskê trjabe
8. Xabe thaj gada
9. E vrjama, le bêršeskê štar sezone thaj la vrjamaki atmosferki kondicija
10. E natura thaj le živine
11. Hobi thaj arta

Svako mrjaža si phangli ka (i) jekh sektoro vaj sub-sektoro, kaj le studentur, te kamena vaj te trobula len, te hasnin e řomani čhib thaj (ii) von te kamena vaj len trobula len, si len jek temako thaj topikako komplekso, sosa kêrena receptivno thaj/vaj produktivno bući. Ka svako mrjaža arakhadon anglal eksemplur kata školakê klasakê aktivitetur thaj pala kodja kontrolakê liste kata „Me šaj" komentur, save pařuven le źanglimaskê rezimejoskê deskriptorur ande mrjaže pe komunikativni bućakê funkcije.

Le CEFR-osko hasnipe kata „šaj kêrel" thaj „Me šaj" si šêrutne vorbe, sikavel peski pe la akcijaki orijentirime methoda thaj si možda e maj inovativno karakteristika, aj kodja anda duj faktorur: Anglunes, voj anel o śićarimasko plano, o sićaripe/sićuvipe thaj e evaluacija ande ´k relacija maj pašê jek – avereskê, sar kaj sas kodja e tradicija vi maj anglal. Svako deskriptoro šaj simultano slušîl sar sićarimaskê planosko ciljo, te hasnil pe palaj definicija kata sićarimaskê/sićuvimaskê buća thaj anzarel jek evaluacijaki kriterija. Kodja uključil jek praksakê orijentirime sićuvimaski, sićarimaski thaj evaluacijaki methoda. Kodja uključil vi o fakto, kê o hasnipe katar ciljome čhib pe čači komunikativno sama si e baza kata sićuvipe laśe rezultatonca. Dujtones, anda kodja, kaj ankêrdol e definicija kata sićuvimaskê ciljur thaj rezultatur ande 'l termur kata *behaviour* das le sićuvimaskê/sićarimaskê thaj evaluacijakê kriterije ande vast le studentongê, save sićon e čhib. De śavořaŕa źanas, so šaj kêras thaj (butivar) sar šaj kêras, numa vi te aviljam ande 'l bêrš, šaj, kê či źanas, te das jek deskripcija vaj analiza pa linguistikakê xainga, save si amengê pe dispozicija. Avere vorbenca, le CEFR-

oski methoda, savi si orijentirime pe akcija, uključil la čhibakê studentos ande sićuvimasko proceso thaj del les zor. Sa kodja si dino dumo kata „European Language Portfolio“, savo anzarel la čhibakê studentongê kontrolakê liste „me šaj“, thaj save šaj hasnin von, te thon pengê sićuvimaskê ciljur, te obzvirin pengo sićuvimasko progreso thaj te kêren jekh evaluacija kata ‘l sićuvimaskê rezultatur

O HASNIPE KATA **SIČARIMASKO** PLANO

Le Sičarimasko plano palaj řomani čhib si kodja, so leski titula mothol: Naj jek totalno formirime sićarimasko plano, pala svako ciljo, savo arêsel varesar le potrebe kata sa le posibli ciljoskê grupe, numa vov si jek instrumento, savo šaj hasnil pe selektivno palaj formacija kata sićarimaskê planur thaj kata sićuvimaskê materialur, palaj formacija kata eksaminacijakê planur thaj palaj formacija kata aver evaluacijakê programur. Gîndisar jek ciljoski sićuvimaski grupa si angla tute – amen źanas le studentongê bêrš thaj lengê socio-linguistikakê kondicije. Gîndisar vi kodja, kaj amen źanas vi le institucionalni kondicije – pe savende kam sićardol e řomani čhib – o numero le lekcijengo kurkêstar, o numero kata ‘l školakê bêrš. Le Sičarimasko plano šaj hasnil pe, te kêrel pe jek sićarimasko/sićuvimasko plano kadja:

- Anglunes, amen šaj hasnis o rezime kata ‘l levelur A1, A2, B1 thaj B2 ka teljaripe kata Sičarimasko plano, te kêras jek evaluacija kata ‘l studentur (te kamena), pa o levelo kata lengo čhibako źanglipe, kana teljaren le sićuvimasa thaj pa źanglimasko levelo so amen kamas te arêsen von, kana agorin pengê studije. Importantno sî te źanglol pe, kê svako levelo, kata ‘l CEFR-oskê zajednićki levelur si les jek komunikativno repertoaro, kaj si les valoro vi ande realno ljuma, ali mindig talaj kondicija, te sićile le studentur desja la čhibakê aktivitetur, kaj sas po puśimos. Jekh buhli xoxamni opinja ka ‘l tradicionalni sićarimaskê planur si, kê von thode bi-realistični sićuvimaskê ciljur haj ame trobul te avas kontra la čhibakê studentongê ideje, von te sićon po eksemplo B1 kana si len numa vrjama, te sićon A2. Pe kaća angluni faza amen trobul te siguris, te aven amare decizije apropriatni pala studentongê bêrš. Ginavipe thaj iskiripe, po eksemplo, šaj kaj kam khêlel jek maj cîkni rola ande ‘k programo, savo si skicirime pala desja têrne studentur. Pe aver rig, šaj kaj kamas te vazdas opre maj but le produktivni aktivitetur – vakeripe thaj iskiripe – kana si amaro ciljo, te anas angle le studentosko źanglipe, te hasnil e řomani čhib sar medija la edukacijaki.

- Pala kodja amen šaj boldas amen karing le deš-u-duj sfere/teme-orijentirime pe la čhibakê aktivitetoskê mrjaže, te sikavas le maj detajlirime punktur amare programoskê. Te cîrdas jek programo, savo teljarel kataj angluni klasa la elementarnona školako źi ka lako agor. Te le studenton nas maj anglal kontakto la řomana čhibasa, athoska šaj das decizija, te skiciris sja le dešuduj mrjaže. Pala kodja dikhas, amare studentur te teljaren, te sićon e řomani čhib, te avel len jekh źanglipe pa late thaj te aven len, sodegod šaj, kontaktur la řomana kulturasa. Pe sa kodja vrjama, či tromas te bistras, kaj o ginavipe thaj o iskiripe naj kadići centralno sar kaj si o ašunipe thaj o vakeripe, kana thon pe le anglune sićuvimaskê pasur. Pe aver rig, te si amaro programo skicirime pala studentur, save hasnin khêre e řomani čhib, thaj feri kamen te buhljaren o levelo kata pengo komunikativno źanglipe pe sama kata la edukacijakê procesur, athoska šaj avel e decizija kasavi, te hasnis kata `l mrjaže numa uni punktur thaj te thas le šêrutne punktur ekskluzivno pe la edukacijako hasnipe la řomana čhibako.

- Pe kako than amen šaj ankêras jek realitetoski kontrola korkořo amendar, te hasnis la kontrolakê liste, save si phangle (parcialno) le mrjaženca kata sektoroskê/tematikengê orijentirime linguistikakê aktivitetur, kaj djam decizija te hasnis. Si li ando komunikativno repertoaro uključime vi la kontrolakê liste, kodja so si amaro ciljo? Te na, save adapcije trobul te keras?

- Le sićaritorja, save trobun te implementirin amaro programo, len trobul ažutipe. Šaj avel, kê amaro ministerijumo vaj le regionalni raj, si len volja te financirin e formacija kata ‘k tekstoski knjiga. Kana planiris te kêras le tekstoski knjiga, athoska šaj źas

palpale ka angluno Sičarimasko planosko kapitlo thaj dikhas ka 'l generalni skale pa čhibaki kompetencija. Si te ankêras ande amari godji vi kećí bêršengê si le studentur thaj le domene thaj teme amare programoskê, athoska šaj buhljaras le deskriptorur ande mrjaža thaj šaj specifiris le svatur thaj e gramatika palaj studentongi potreba, te šaj arêsen von pengê komunikativni ciljur. Amen šaj hasnis vi la kontrolakê liste, te losaras vaj te formiris le inputosko materialo thaj te skiciris le sićuvimaskê aktivitetur.

- Ame šaj das decizija te las le verzije katar Evropako Čhibako Portofolio[4], savo sî kerdo paša Sičarimasko Plano, pe jek rig pala studentura katar 6 - 11 beršenge thaj pe aver rig pala studentura katar 11 – 16 beršenge. Sol dujen si len andre važni pušimaske liste, alosarde deskriptorjonca ande maj loke forme thaj si kerde, te den dumo o komunikacijako modo ando sićuvipe thaj sićaripe e romane šibako kaj arakhel pe ando Plano. Jekh manualo del eksplanacija pa kodja, sar te kerel pe bućí kadale ECP-onca.

- Po gor amen šaj hasnis vi le deskriptorur ande Sičarimasko Programo, te ankêras jek evaluacijaki kriterija thaj te formiris la evaluacijakê buća.

[4] See www.coe.int/lang Section 'Minorities and Migrants' – Romani
See also D. Little and R. Perclová, *European Language Portfolio – Guide for teachers and teacher trainers*, Strasbourg: Council of Europe, 2001. Available online: www.coe.int/portfolio (Documentation)

LE SIČARIMASKO PLANO

REZIME KATA LE CEFR-OSKÊ LEVELUR A1, A2, B1 THAJ B2

Kako rezime kata le štar levelur uśarade kata Sičarimasko plano paj řomani čhib avel direktno kata CEFR. Kon hasnil kako ramosko programo trobul te boldel pe mindig palpale ka rezime kana god si nesigurno pe hasnime levelo kata individualni deskriptorur ande mrjaže thaj la kontrolakê liste.

Ka Levelo A1 la čhibakê studentur „šaj *komunicirin pe 'k prosto modo, von šaj puśen thaj šaj den anglal pe prosti puśimata pa peste, kaj bêšen, save manušên prinźanen thaj save buća si le len. Von šaj thon prosti komentarur thaj šaj den anglal pe prosti komentarur pe 'l sekcije svakone đeseskê vaj pe but prinźande tematike,* maj feder sar te kiden pengi zor numa pala limitirime trenirime fraze kata 'k specifično situacija".[5] Avere vorbenca, A1 si o angluno levelo, savo sikavel la čhibakê studentosko źanglipe, kaj o studento šaj *phandel* elementur kataj ciljoski čhib ande pesko personalno komunikativno repertoaro vi te avel kodja vadžaj dosta limitirime.

Ka ašunipe la čhibakê studentur kata levelo A1 šaj pale haćaren thaj prinźanen prinźande svatur thaj bazični fraze, save si maj but phangle pala lengi personalno situacija thaj pala lengi konkretno ljuma krujal lende, ali mindig talaj kondicija, te lengê divanoskê partnerur vorbin jasno thaj lokhês. Ka ginavipe le studentur šaj źanen thaj šaj haćaren, svatur thaj but prosti fraze pe isto limitirime referencijako sektoro. Von šaj ankêren jek desja prosto vorbaki interakcija, šaj puśen desja prosti puśimata thaj šaj den desja prosti atvetur, pale talaj kondicija, te lengê divanoskê partnerur vorbin lokhês thaj si voljakê, te ponovin le fraze thaj puśimata. Kaj vorbaki produkcija la čhibakê studentur šaj hasnin prosti fraze thaj phenimata, šaj mothon kaj bêšen thaj kas prinźanen, źanen te ramon jek xarno, prosto teksto (jek vjašta pe 'k postaki karta, vaj kak etiketa pe 'k patreto) thaj šaj pheren ande 'k formularo personalni detajlur. Te si la čhibakê studentur but têrne, šaj kê o iskiripe pe kako levelo si limitirime pe kodja, te kopirin svatur thaj fraze katar e tabla thaj te thon le anava kata objektur kaj dikhen pe patretur. Ka spontano čhibako hasnipe, ka 'l A1 studentur si numa jek limitirime kontrola pa uni prosti gramatikakê strukture thaj frazakê strukture, save hasnin, te bi fajdinas pengo bazako repertoaro kata izolirime svatur thaj izolirime fraze. Von šaj phanden svatur vaj fraze la bazaka gramatikasa.

Ka Levelo A2 „o majoriteto kata deskriptorur, pa socialni funkcije si te arakhadon, po eksemplo, *hasnisar svakone đeseskê paćivakê forme, te des laśo đes, puś pala sastipe, puś sar si varekon; sikav kak reakcija pa nevimata; ankêr desja xarne socialni puřuglimata; puś puśimata thaj de anglal pe puśimata pa kodja, so von kêren ande bući thaj so von kêren pe pengi hodinimaski vrjama; kêr invitacije thaj de anglal pe invitacije; kêr diskusija, so te kêrel pe, kaj te źal pe thaj kêr mitingoskê terminur; kêr ofertur thaj akceptuisar ofertur*. Vi katka si te arakhên pe deskriptorur pa kodja: [...] *kêr prosti transakcije ande balame, ande postakê ofisur vaj ande banke; rode prosti informacije pa droma; hasnisar la publikako transporto: busur, trenur/vozur, taksi, puś bazakê informacije, puś thaj sikav direkcije, kin biletur; puś thaj kin svako đeseskê buća, puś pala servizur".*[6] Maškar A2 thaj B1 o studento kêrdol jek maj but aktivno participanto ande konverzacija, talaj kondicija, te lesko/lako divanosko partnero del les/la dumo thaj permitil limitacije.

Ka ašunipe la čhibakê studentur kata levelo A2 šaj haćaren jek maj baro numero kata svako đeseskê fraze thaj sja maj but frekventirime svatur, partikularno te si le direktno persolano relevantni; von šaj haćaren o šêrutno punkto kata xarne thaj jasni vjašte. Ka ginavipe šaj haćaren desja xarne thaj prosti tekstur thaj šaj arakhên specifični predikabli informacije ande tekstur, save našti haćaren von ando detajlo (po eksemplo ramome notice thaj instrukcije). Ka vorbaki interakcija von šaj performirin prosti thaj rutinakê buća, save uključin jek direktno informacijako pařuglipe thaj von šaj vi ankêren desja xarne socialni pařuglimata. Kaj vorbaki produkcija šaj hasnin frazake serije, te vorbin ande prosti termur pa pengi familija

[5] *Common European Framework of Reference for Languages*, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, p.33.

[6] Ibid., pp.33–34.

thaj pa aver manuša, kaj von bêšen, kaj źan ande škola thaj so si lengê šêrutne interese ande slobodno vrjama. Von źanen te ramon xarne, prosti note thaj vjašte thaj vi kak desja prosto personalno lilořo. Ka spontano divano le A2 studentur šaj hasnin bazični frazakê modelur thaj fraze, save sićile te šaj pařuven jek parcialno limitirime informacija pa prosti svako đeseskê situacije. Von źanen dosta svatur, te sikaven pengê bazični komunikativni potrebe thaj von šaj vi phanden le fraze prostona gramatikasa. Von źanen te hasnin prosti strukture korektno, numa vadžaj xoxadjon pe bazični čhibakê strukture.

O Levelo B1 „reflektiril la Granicakê Leveloski specifkacija pala `k vizitori ande `k strêjino them thaj si kategorisirime kata duj karakteristike. E angluni karakteristika si o šajipe, te ankêrdol jekh interakcija thaj te realizuisares kodja so kames ande `k kontekstosko řîndo, po eksemplo: *generalno le zurales sama pe šêrutne punktur kata `k maj buhli diskusija pa leste/late, talaj kondicija, te avel o hasnime divano jasno artikulirime ande `k standardno dialekto; anzar vaj rode personalni opinije thaj argumentur ande `k informalno diskusija amalenca; sikav o šêrutno punkto kata kodja so vov/voj kamel te mothol; hasnisar fleksiblo o buhlo spektrumo kataj prosto čhib, te sikaves kodja, so vov/voj kamel; ankêr jek konverzacija vaj diskusija, numa šaj kê univar avla pharo te mothol pe egzaktno so vov/voj kamel; dikh te haćardos, vi te avla potrebno, te kêres xurde pauze pala planingo kata gramatikakê vaj leksikalni strukture thaj pala vorbako laśaripe, partikularno kana des duma spontano thaj maj buhles.* E dujto karakteristika si e i kompentencija, te rešîl pe fleksiblo problemur ande svako đesesko trajo, po eksemplo *te rešîs publikakê transportoskê problemur, bi te avel tu bari rutina ande kodja; kêr kadja ande maj but similarni situacije kana phandes dromeskê kontraktur jekha agencijasa vaj direktno kana źas po drom; de bigetime ande 'k konverzacija, kothe kaj si tukê e tematika prinźandi; kêr jek žalba; astar uni inicijative, pe sama kata `k intervjuo/konzultacija (po eksemplo, de duma pa `k nevi bući) numa kodja si but dependentno kata źeno, savo ankêrel o intervjuo ande interakcija; puś varekastar, te mothol maj egzaktno, so von mothode xancî maj anglal."*[7] Maškar B1 thaj B2 le studentur šaj pařuven sja maj but informacijako kvantiteto.

Ka ašunipe B1 le studentur šaj haćaren le šêrutne punktur ande `k jasno, standarno čhib, te si e tematika prinźandi thaj von sikadjon regularno; von šaj haćaren diferentni programur ando radiovo vaj ande televizija, talaj kondicija sja sikadol relativno lokhês thaj jasno. Ka ginavipe le studentur šaj haćaren tekstur pa situacije thaj pecimata ande `k šêrutni, but frekventirime čhib; von šaj haćaren vi fraze pa haćarimata thaj ambicije ande personalni lila. Kaj vorbaki interakcija le studentur šaj thon pe bi pharimasko thaj bigetime ande `k konverzacija, talaj kondicija, te aven le teme prinźande, interesantni thaj relevantni; von šaj den po gor le maj bute problemonca, save šaj vazden pe spikeronca ande interakcija, kaj den duma peska daki čhib. Kaj vorbaki produkcija le studentur šaj phanden fraze ande `k prosto modo, te phenen jek paramiči vaj te den jekh deskripcija thaj xarnes šaj sikaven peskê opinije thaj peskê planur. Von šaj ramon prosto phangle tekstur, te si e tematika prinźandi vaj personalno interesanto, von šaj ramon personalni lila pa pengê impresije thaj pengê eksperianse. Ande spontano čhib si ka `l B1 studentur dosta čhibako źanglipe thaj vi lengo vokabularo arêsel, te ankêren regularni svako đeseskê transakcije thaj te komunicirin pa prinźande situacije thaj tematike. Von precizno šaj hasnin pesko repertoaro kata frekventirime rutine thaj sxeme thaj von šaj phanden uni elementur kata `k phangli sekvenca.

O Levelo B2 „reprezentiril jek nevo levelo, sar maj opre B 1 thaj [...] sar kaj si A2 [...] maj tele. E intenzija si, te sikadol e specifikacija kata *Vantage Level.* E metafora si kaća, kana źal o sićuvipe lokhês ali permanentno angle źi kak maškarutno platovo, la čhibako studento haćarel, kaj vo arêslo varekaj, kaj sja le buća dićon diferentni, thaj vov/voj arêsel ka jek nevi perspektiva thaj šaj dikhêl e ljuma krujal peste pe `k aver modo. Dićol, kaj kodo koncepto konfirmiril pe buteste kodja, pala soste si le deskriptorur malade pe kado levelo. Von reprezentirin vorta jekh aver dikhipe pa kodja sar so sas źi akana. Po eksemplo, pe teluni rig si o fokuso pe 'k efektivno argumento: *rode argumentur pala leskê opinije thaj zurjar len ande diskusija, kodolasa, te hasnis relevantni eksplikacije, argumentur thaj komentur; de kak eksplikacija pa 'k opinija anda 'k aktualno tematika thaj sikav o plus thaj o minus kata diverzni pozicije; formirisar jek lanco kata logični argumentur; an-ta jek argumento ande diskusija, savo del dumo jekh partikularno gîndongi pozicija vaj savo si kontra jek*

[7] *Common European Framework of Reference for Languages*, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, p.34.

partikularno gîndongi pozicija thaj motho, sostar san pro vaj sostar san kontra kaća pozicija; de eksplikacija pa 'k problemo thaj sikav kaj lesko/lako kontrahento ande 'k negociacija si te kêrel koncesije; kêr spekulacije pa razlogur, konsekvencije thaj hipotetični situacije; paticipisar ande 'k informalno diskusija pa 'k prinźando konteksto, anzar komentarur, sikav jasno ćiri pozicija, kêr jek evaluacija pa alternativni propozicije thaj de tu anglal pe hipoteze. Po dujto, te nakhêsa kado levelo kam aves pe duj neve centralni punktur: O angluno si, te źanes maj but sar numa te ankêres korkořo jekh socialno diskurso: po eksemplo *kêr konverzacija normalno, bi aśavimasko thaj efektivno; haćar ando detajlo, so mothol pe leskê/lakê ande standardno čhib vi te avela krujal cîpipe; teljar jekh diskurso thaj astar leski/laki rig, te avla apropriatno thaj agorisar e konverzacija, te avla leskê/lakê potrebno, vi vov/voj te na kêrel kodja sadajek elegantno; hasnisar prinźande fraze (sar: 'kodo si jekh pharo puśipe, te del pe pe leste anglal´) te njeris vrjama thaj te ankêres o řîndo maj dur źi tute thaj źi kaj formuliris kodja, so kames te phenes, reagirisar spontano thaj kêr regularno jekh interakcija karing le „native speakers" te na avel kak pharipe kata li duj riga; kêr adapcija kana pařuglol e direkcija, o stilo vaj e emfaza ande konverzacija; zurjar ćire kontaktur le „native" spikeronca bi prasamasko thaj bi iritacijako thaj na rode lendar te sikadon pes aver źandes, sar kaj pes sikadon peskirenca.* O dujto centralno punkto si o nevo levelo kata čhibako haćaripe: *laśar greške, te ande von kak bihaćaripe; ker jek nota kata 'l „tipični greške" thaj le sama pe lende ande konverzacija; laśar generalno greške, kana aven leskê/lakê korkořo prinźande; kêr jek plano pa kodja, so trobul te phenel pe thaj pa modo, sar te phenel pe, le sama savo efekto kam kêrel kodja ka recipijento/recipijentur".*[8]

Ka ašunipe B2 le studentur šaj haćaren jek maj buhlo divano, ande saveste arakhadon kompleksni argumentacijakê linije, talaj kondicija, te avel e tematika varesar prinźandi; von šaj haćaren le maj but radiovoskê thaj televizijakê programur ande kodo dialekto kaj si lengê prinźando. Ka ginavipe von šaj haćaren artiklur thaj raportur, save sikaven diferentni pozicije thaj šaj haćaren literaturaki nevi proza. Von šaj thon pe spontano ande vorbaki interakcija thaj šaj aktivno participirin ande 'k diskusija. Šaj ankêrdon regularno, bi pharimasko, interakcija *native* spikeronca. Kaj vorbaki produkcija von šaj den jasni thaj detajlirime deskripcije, šaj anzaren jek eksplikacija pa pengi pozicija, von šaj kêren jek rezime kata avere manušengê opinije thaj šaj kêren evaluacija pa plus thaj pa minus kata 'k djela. Von šaj ramon jek jasno thaj detajlirime teksto, savo uśaravel jekh buhli sekcija kata subjektur; von šaj anzaren argumentur thaj šaj sikaven le argumentongo plus thaj minus; von šaj den detajlirime informacije thaj šaj precizirin e personalno importanca kata pecimata. Pe sama kata la čhibako spontaniteto si o radiuso la čhibako ka studentur kata B2 dosta baro, te šaj den jasni deskripcije thaj te šaj sikaven peskê pozicije. O radiuso kata lengo vokabularo si kadići laśo, te šaj desja laśes artikulirin pe pa 'l maj but generalni teme thaj pa pengê specialni interese. Si len jekh relativno baro levelo kataj gramatikaki kontrola thaj von šaj hasnin jekh limitirime numero kata kohezivni konfiguracije, te phanden komentur ande 'k jasno, malado diskurso. Le greške kaj kêren, či aśaven e komunikacija thaj le studentur butivar šaj laśaren len kokořo.

INTRODUKCIJA KARING LE **SIĆARIMASKE** PLANOSKÊ TEME

O Romanipe si o esencialno principo kata kaća ramoski studija (dikh e rig 24). Vov anel thaj uśaravel le socialni, kulturni thaj spiritualni perspektive kata le dešujek teme, save si ramome maj tele thaj save si te aven permanentno angla amare jakha:

1. Me thaj muři familija
2. O khêr/o karavano thaj lengê aktivitetur
3. Muři komuna
4. Řomengê zanatur thaj okupacije
5. Festivalur thaj slave
6. Ande škola
7. Transporto thaj dromeskê trjabe

[8] *Common European Framework of Reference for Languages*, Cambridge: Cambridge University Press, 2001, p.35.

8. Xabe thaj gada
9. E vrjama, le bêršeskê štar sezone thaj la vrjamaki atmosferaki kondicija
10. E natura thaj le živine
11. Hobi thaj arta

Le ramosko plano ramosajlo źanglimasa, kaj le studentongê bêrš, save sićona řomanes thaj lengo źanglimasko levelo si diferentni. Numa le deskriptorur šaj implementirin pe, pe 'k fleksiblo modo, thaj permitin źenengê, save skicirin kursur, źenengê, save kêren thaj producirin sićimaskê materialur thaj sićaritorjongê, te hasnin len apropriatno pala diferentni studentongê profilur; po eksemplo, pala źene kata 4 -14 bêrš, save sićon angluni data.

Kado fleksibiliteto arakhas ande le eksemploskê aktivitetur, save aven maj anglal kata deskriptorongi lista paj svako tema. Le aktivitetongê eksemplur alosajle, te reflektirin pe le diferentni potrebe le studentongê, (save šaj aven 4–14 bêršengê) thaj le diferentni źanglimaskê levelur, kata studento, kaj vadžaj khanči čî źanel, leskê si o angluno ciljo A1, źi ka studento, savo źanel, te performiril B2 ande diferentni čhibakê aktivitetur.

Pe jek, le isti aktivitetur šaj hasnin le studentur, savengê bêrš si desja diferentni, numa e methoda, le sićuvimasko proceso thaj le sićuvimaski produkcija kam avel apropriatno pe le studentosko bêrš.

Pala svako tematika prezentiril le ramosko plano deskriptorur, pala panź šaimata (Ašunipe, Ginavipe, Vorbaki Interakcija, Vorbaki Produkcija, Iskiripe) save reflektirin:

1. E generalno potreba pala čhibako sićuvipe kata A1 źi B2
2. Čhibako sićuvipe, specifično pe Řomengi sama pe le isti levelur.

Le deskriptorur, save si specifično palaj řomani kultura thaj pa Řomengo trajosko drom sikadon ando bokso pe uśalin.

Źanel te ginavel thaj šaj haćarel pa sastipe thaj pa xamasko, hasnindos le xabemaski piramida palaj ilustracija	← Generalno deskriptoro
Źanel te ginavel thaj haćarel kodja, sar o xabe si kêrdo pala khêr thaj getime palaj familija.	
Źanel te ginavel thaj šaj haćarel e importanca kata partikularni rutine, phangle le xamasa thaj xabenasa ando trajo le Řomengo.	← Deskriptorur pe Řomengi sama

UNI INTRODUKCIJAKÊ PUNKTUR PALA **SIĆARITORJA** THAJ MATERIALOSKÊ DIZAJNERJA

E FORMACIJA KATAJ **ŘOMENGI** ORALNO TRADICIJA

But importantno si, kê le Řomengo tradicionalno drom, sar den pengo źanglipe thaj pengi eksperiansa maj dur, si kodo: paramičenca, giljanca thaj gîčimatanca. Anda kodo trobul te avel kodja vi jek signifikantno sićuvimasko aspekto pe řomana čhibako sićuvipe. Sa kadja importantno si vi kodja, te aven uključime vi maj phure źene kataj řomani komuna ande edukacija kata pengê śavořê. Te hasnil pe e oralno tradicija sar baza kata školako klasengo sićuvipe, kodja anzarel jek instrumento, savo phandel kodola duj šêrutne elementur kethane.

GENERALNO **SIĆARIMASKI** IDEJA

Bêršengo levelo: 8 - 4 Levelo: A2 - B2

Pe 'k vrjamaki perioda, po eksemplo jekh školako dopaš bêrš vaj jekh školako bêrš, anen pengê dades, penga da vaj aver familjakê membron, te mothon lengê kak paramiči vaj kak gîćipe vaj kak gili.

Le studentur mothon pale palpale le paramiča vaj gîčimata vaj sićaren e gili avere studentongê ande klasa.

Le studentur iskirin tele, pala kodja, pengi paramiči, pengi gili vaj pengo gîčipe.
Sja le buća producirime kata 'l studentur thon pe kethane ande ´k 'knjiga´.
Kata kaća knjiga kêrdon kopije thaj svako jekh studento angêrel jekh kopija khêre kaj šaj ginavel le paramiča thaj le aver buća peskê dadeskê thaj peska dakê.

SAR BUHLJARDOL LE STUDENTONGO **ČHIBAKO HAĆARIPE**

Ka sićaripe kataj řomani čhib anzardon but šanse, te buhljarel pe le studentongo generalno čhibako haćaripe (plurilinguizmo).

1. Le maj but studentur kam aven do čhibengê, e majoritetongi čhib si gata jekh hasnimaski xaing. Šaj ankêren pe komparacije maškar diferentni čhiba thaj šaj sikavel pe, sar jekh čhib si la efekto pe 'k aver čhib.
2. Sama si te lel pe vi pe kodja, kaj egzistirin diferentni variacije kataj řomani čhib. Kodja buśel, te hasnin pe diferentni svatur/ekspresije pala sa kodja jekh bući. Kasavo buhljaripe ažutil le studentongê thaj del len haćaripe kata barvalipe la romana čhibako.

GENERALNO **SIĆARIMASKI** IDEJA

Bêršêngo levelo: 7- 14 Levelo: **Savořê**

Jek grafika vaj karta ande klasaki soba kam sikavel e variacija kataj řomani čhib ande diferentni thema thaj ka 'l diferentni Řomengê grupe. Kana arakhês jekh vorba vaj jekh ekspresija, savi si diferentno ande avere Řomengi grupa vaj diferentno ande 'k aver them, tho kaća vorba adicionalno pe karta thaj sikav kaj kaća variacija hasnil pe.

GENERALNO **SIĆARIMASKI** IDEJA

Bêršêngo levelo: 4-11 Levelo: **Savořê**

Patretongo diksionaro

O gradualno progreso kata jekh patretongo diksionaro, savo baziril pe 'l teme, si jek efektivno instrumento, te aven le studentur angažirime pe kodo proceso, te arakhên kreativno sićuvimaskê xainga pala individualno hasnipe vaj pala hasnipe la klasako.

Methoda:

1. O diksionaro šaj baziril pe hîrtija vaj po kompjutero.
2. Svako sekcija uśaravel jek diferentno tema, savi reflektiril jekh tema kata Sičarimasko plano.
3. Le relevantni patretur šaj aven kata sićaritori/studentur vaj šaj skicirin pe.
4. O vokabularo si thodo kethane patretonca.
5. Ando diksionaro šaj aven uključime:
   * Uni svatur pala studentur kata maj teluno levelo (levelo A1)
   * Eksemplur kata fraze/phenimata kaj si uključime o svato ando konteksto (A2-B2)

* Eksemplur kata diferentni svatoskê variacije, save si hasnime ande 'l diferentni thema A2-B2)

GENERALNO **SIĆARIMASKI** IDEJA

Bêršengo levelo: Svako Levelo: Svako

Te hasnin pe khêlimaskê karte, te **sićon** pe neve informacije/ te zurajvel so **sićilo** o studento.

Methoda:

1. Le-ta standardni khêlimaskê karte! Von kam aven prinźande bute studentongê.
2. Tho patretur, svatur vaj fraze pe karte. Ande 'k kartengo paketo trobun te aven duj kompletni setur kata identični karte.
3. Khêl jek khêlipe, kaj svako śavořo thol tele ando řîndo jek karta kana aven duj identični karte jek pala aver, le studentur si te cîpin (‚bašon´).
4. O khêlipe šaj baziril pe kodja:
   * Apropriatni patretur, pala kodja te mothol pe o anav
   * Apropriatni patretur le apropriatnone svatonca
   * Apropriatni svatur
   * Apropriatni kijakê svatur skurtone frazenca ande save arakhadol o svato etc.

E INVESTIGACIJA SAR JEKH **SIĆUVIMASKO** AKTIVITETO

But kata 'l aktivitetur kata ramosko plano pe maj uče levelur (B1 thaj B2) anzaren le studentongê laśe šanse te ankêren investigacije. Kodja šaj uključil rodipe pa interneto, o hasnipe kata štampakê xainga vaj e informacija thaj/vaj materialur kata maj phure membrur andaj familija vaj andaj komuna.

EKSEMPLUR:

Tema 2: O KHÊR/O KARAVANO THAJ LENG**Ê** AKTIVITETUR

Vorbaki Interakcija Levelo B2	Šaj puśel thaj šaj del anglal pe puśimata ande but fjal pa 'k prinźandi tema, kaj si phangli prinźande khêreskê thaj familjakê aktivitetonca. Šaj puśel kata dad thaj dej thaj kata aver familjakê membrur palaj eksplikacija pa aspektur kata Řomengo khêresko trajo (po eksemplo e historija, le tradicije thaj kadja maj dur.)

Tema 5: **ŘOMENGÊ** ZANATUR THAJ OKUPACIJE

Vorbaki Interakcija Levelo B2	Šaj puśel puśimata kata maj phure familjakê vaj komunakê membrur pa kodja, so seren pa 'l řomane zanatur thaj okupacije. Von šaj puśen puśimata kata 'k řomano *„native"* spikero.

Tema 8: TRANSPORTO THAJ DROMESKÊ TRJABE

Vorbaki Interakcija Levelo B1

Šaj puśel thaj šaj del angle pe puśimata pa Řomengê phirimaskê tradicije.

Šaj puśel puśimata kata maj phure familjakê vaj komunakê membrur pa phiripe ande demultuni vrjama.

Šaj diskutuil informacije pa `l Řom thaj pa phiripe palaj preparacija kata jek projekto.

Ginavipe Levelo B1

Šaj hasnil kijakê svatur, te kêrel investigacije pa `l phirimaskê Řom po interneto.

Šaj haćarel le šêrutne punktur ande `k paramiči, ande `k anekdota vaj ande `k historično teksto pa `l Řomengê droma thaj phirimata.

Vorbaki Interakcija Levelo B2

Šaj diskutuil paj historično thaj moderno signifikanca kata phiripe le Řomengo.

Šaj diskutuil so si o plus thaj so si o minuso kata mobiliteto thaj kata bešîmasko trajo kata `l Řomengê familije thaj kata řomane komune.

Šaj diskutuil pa maj lašo modo la investigacijako thaj šaj prezentiril jek projekto vaj jekh prezentacija pa `l phirimaskê Řom.

Šaj kêrel investigacija pa diferentni eksperianse taj tradicije kata phiripe diskusijasa kata phure Řom andaj familija vaj andaj komuna.

Tema 9: XABE THAJ GADA

Ašunipe Levelo B2

Šaj haćarel jekh diskusija vaj prezentacija pa similaritetur thaj diferencije pe hurjavimaski tradicija.

Šaj haćarel jekh anekdota vaj jekh paramiči, savi mothol jekh Řom uključime e deskripcija sar sas o hurjavipe thaj o xabe ande demultuni vrjama.

KOOPERACIJA LE DADESA, LA DASA THAJ LE MAJ PHURE KOMUNAKÊ MEMBRONCA

But Řoma-specifični deskriptorur tala diferentni tematični anava anzaren šaimata te uključin pe o dad, e dej thaj maj phure familjakê membrur thaj vi membrur kataj řomani komuna, generalno ando sićuvimasko proceso na feri la řomana čhibako numa vi la řomana tradicijako.

Le śavořê len pengi sićuvimaski motivacija athoska, kana si le aktivno angažirime, te kêren vareso. E tematika **Řomengo** zanato thaj **Řomengi** okupacija, po eksemplo, šaj uključilas demonstracije vaj *„workshops“* pa diferentni zanatur, sar kaj si kodja e produkcija kata kožnice vaj kata luluđa.

E praktično eksperiansa pa kodja, sar kêrel pe jekh bući vaj jekh kotor, šaj vi hasnil pe, sar jekh introdukcija ande historija, ande phenimata thaj ande tradicije, save si phangle le zanatosa.

EKSEMPLUR:

TEMA 2: O KHÊR/O KARAVANO THAJ LENGÊ AKTIVITETUR

Vorbaki Interakcija Levelo B1

Šaj rodel kata o dad kataj dej vaj kata maj phure familjakê membrur eksplikacije pa aspektur anda Řomengo familjako trajo (po eksemplo e historija, le tradicije thaj kadja maj dur.

TEMA 5: **ŘOMENGÊ** ZANATUR THAJ OKUPACIJE

Ašunipe Levelo B1	Kana ašunel jekh divano vaj jekh prezentacija pa Řomengê zanatur thaj okupacije thaj šaj haćarel o maj but pa soste sas e vorba.	Vorbaki Interakcija Levelo B2	Šaj pušel pušimata kata maj phure familjakê vaj komunakê membrur pa kodja, so von seren kata le tradicionalni řomane zanatur thaj okupacije. Šaj pušel pušimata kata jek spikero.

E RELACIJA KATAJ NAKHLI VRJAMA PE SAMA KATAJ AKANUTNI VRJAMA

Pe antrego ramosko plano arakhas but thana, kaj si apropriatno, te lel pe sama thaj te kêrel pe komparacija maškar o demultuno trajo thaj e demultuni situacija le Řomengi thaj maškar o akanutno trajo le Řomengo thaj e akanutni situacija le Řomengi; te diskutuil pe so pařuglja pe de kataj purani vrjama źi ađes; te del pe duma pa kodja, so pařuglja pe pe maj laśi sama thaj so pařuglja pe pe maj bilaśi sama; te buhljardol o haćaripe le studentongo pe kaća sama, te sićon thaj seren, so sas importantno ando trajo le Řomengo ande nakhli vrjama thaj so šaj sićol pe kata kaća eksperiansa, thaj šaj ažutil ando trajo palaj akanutni vrjama.

EKSEMPLUR:
TEMA 5: **ŘOMENGÊ** ZANATUR THAJ OKUPACIJE

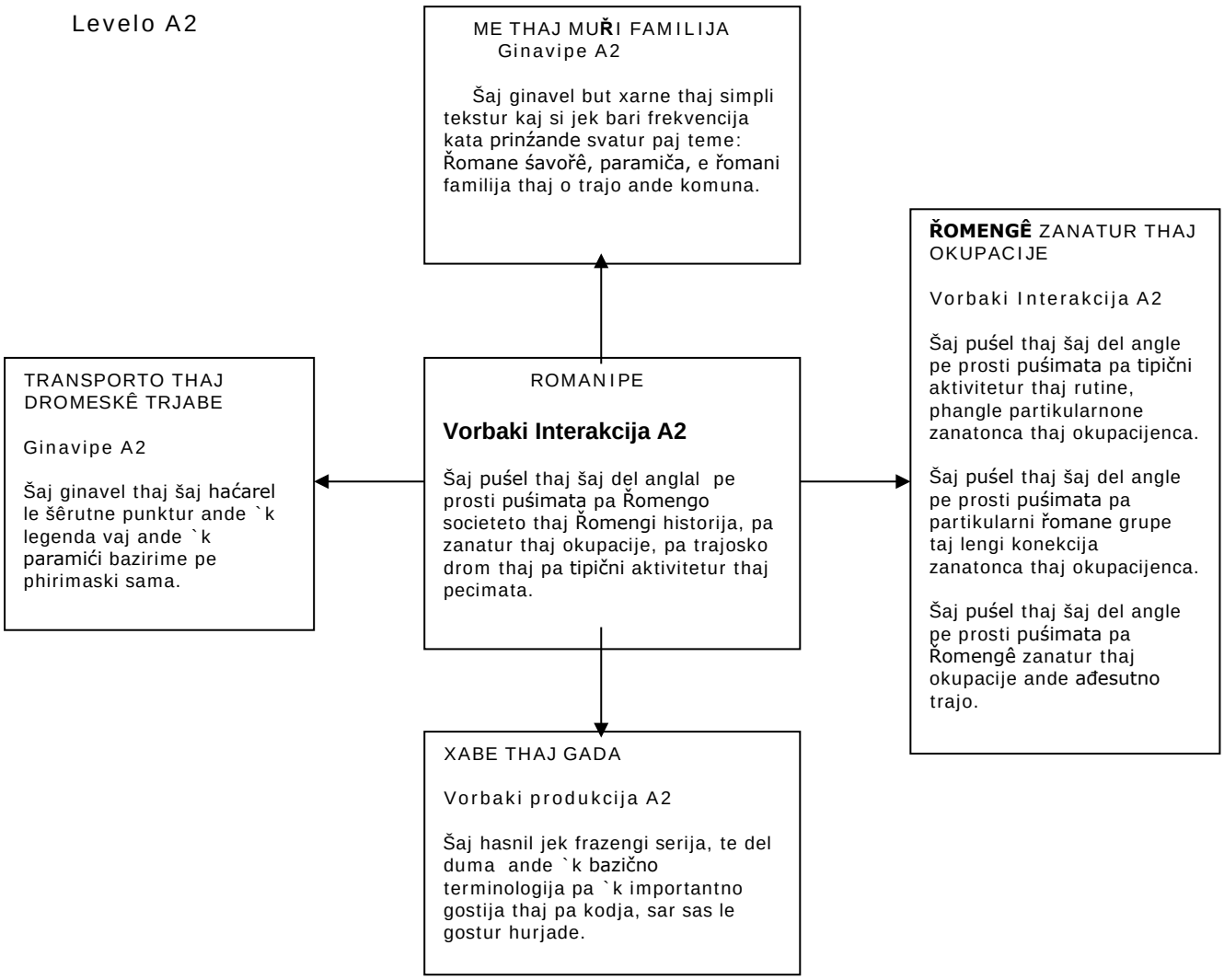
Vorbaki Produkcija Levelo B2	Šaj vorbasa te kêrel jek komparacija maškar le phirimasko Řomengo trajo, sar zanatlije ande nakhli vrjama thaj o ađesutno trajo.	Iskiripe Levelo B2	Šaj ramol jekh xarni anekdota pa `k situacija vaj pa `k pecipe ande Řomengi historija vaj paj akanutni eksperiansa kaj le bêršeski sezona thaj la vrjamaki atmosferaki kondicija, khêlen jek importantno rola.

O CENTRALNO PUNKTO KATA **ŘOMANIPE**
O Řomanipe naj prezentirime sar jekh thema, kê prezentno si ande sja le aspektur kata Řomengo trajo thaj ande Řomengi tradicija. O Řomanipe trobul te avel e permanentno linija kata sićarimasko/sićuvimasko proceso kataj řomani čhib.

E intenzija si, te hasnin le sićaritorja e mrjaža **Řomanipe** (dikh e rig 24-25) sar sêmno, te del len dumo pe identifikacija kata importantni aspektur *Řomanimaskê* thaj te anzarel lengê e konfirmacija kaj von uključisarde kadala aspektur ande lengo sićaripe.

O diagramo pe rig 22 sikavel le karakteristike kata Řomanipe ande but Řoma-specifični deskriptorur pe antrego ramosko plano.

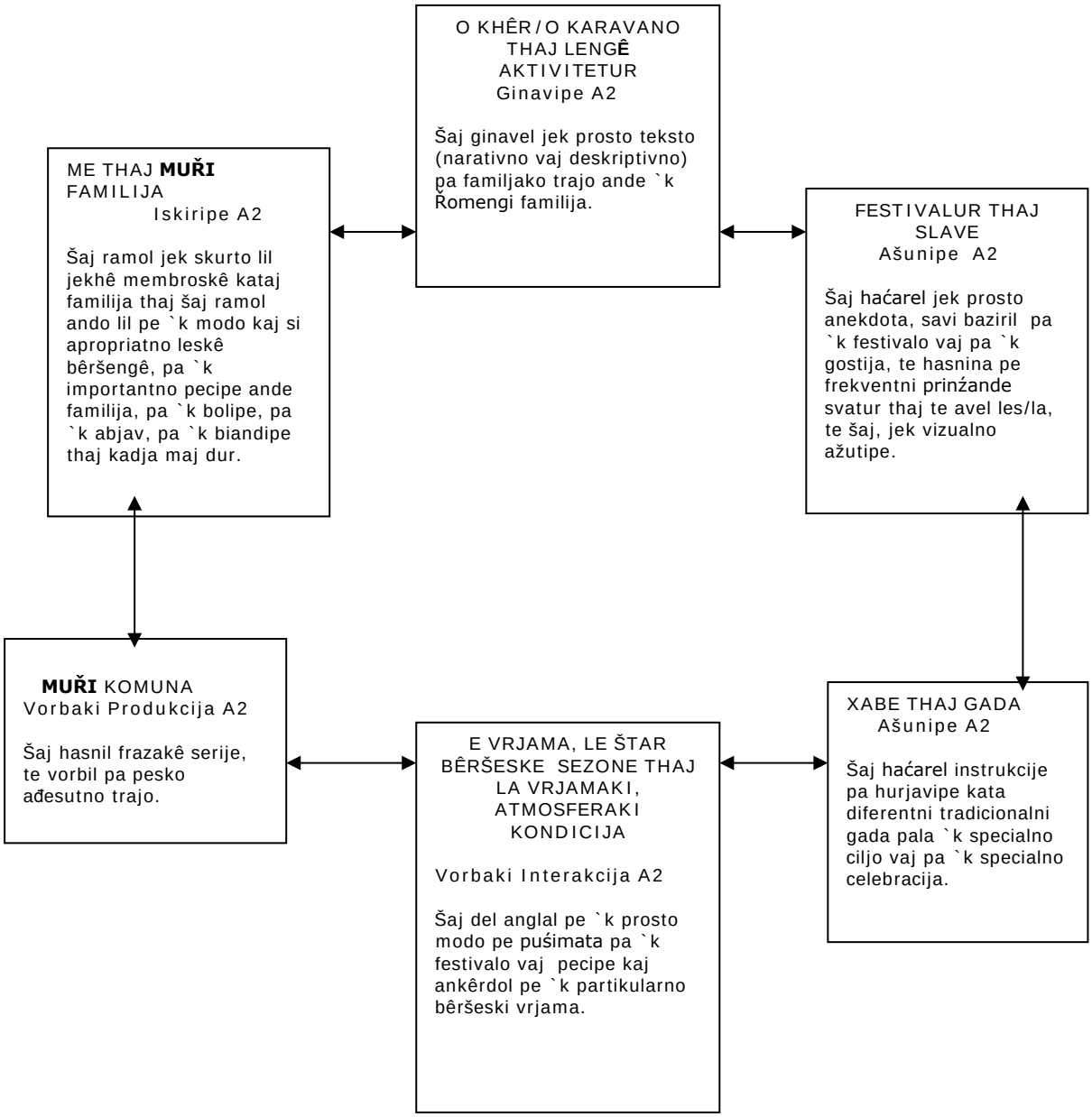
Levelo A2

E TRANSVERSALNO LINIJA KATA RAMOSKO PLANO

Pašaj direktno relacija maškar o *Řomanipe* thaj aver tematični sektorur arakhadon adicionalno but diferentni interkonekcije maškar le teme. Pala sićaritori buśel kodja, te kêrel jek bući tala jek tematično titula, vov šaj uključil, parcialno vaj ande sa, aktivitetur kata 'k diferentno tema. Kê le sićuvimasko progreso naj ograničime pe numa jekh tematika, numa uśaravel diferentni tematični sekcije.

EKSEMPLO:

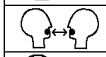
Savetur pala kontinuiteto, kata jek tema źi ka aver, anzaren interkonekcije ka introdukcijako agor kata svako tematika.

KONTROLAKÊ LISTE

Pala svako tematično grupa kata le „šaj kêrel“ deskriptorur avel jek kontrolaki lista kata „me šaj“ deskriptorur. La kontrolakê liste sikaven komunikativni aktivitetur, save si phangle la temasa kaj si po puśipe. Le sićaritorja šaj hasnin len, te planirin školakê klasakê aktivitetur thaj le studentur šaj hasnin len, te dokumentirin o progreso kata pengo sićuvipe.

La kontrolakê liste šaj formirin pala `l studentur jekh kotor kata sićuvimasko portfolio vaj jek Evropaka Čhibako Portfolio. (© Council of Europe).

EKSEMPLO:

Me thaj **muři** familija					
Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
A1		Me šaj			
					
					
					
					

Identifikacijaki deskripcija, so o studento „šaj kêrel“.

O progreso šaj sikavel pe pe trin levelur reprezentirime kadja:
* bute ažutimasa
** xancî ažutimasa
*** bi ažutimasko

Kaća indikacija trobul te avel ramome ande kolumna kana o studento šaj „kontroliril“ pesko źanglipe, te kêrel e bući, pe savi o deskriptoro sikavel.

Le panź komunikativni čhibakê aktivitetur: Ašunipe, Ginavipe, Vorbaki Interakcija, Vorbaki Produkcija, Iskiripe

La kontrolakê listakê deskriptorur si phangle karing jek levelo kata le štar levelur kata ramosko plano:
A1, A2, B1, B2.

ŘOMANIPE

E mrjaža le deskriptorongi pala Řomanipe sikavel le aspektur kata trajo, kataj historija thaj tradicija save si esencialni pe sama le Řomengi. Dizajnerja kata `l sićarimaskê planur thaj sićaritorja, dizajnerja kata `l materialur thaj sićaritorur trobunas te hasnin kaća mrjaža, sar jek afirmacijako instrumento pa kodja, kaj le importantni aspektur kataj řomani kultura, tradicija, historija thaj řomano trajosko modo sî uključime ande sićarimasko plano, ande `l materialur thaj anel la klasakê aktivitetur, partikularno:

- Le Řomengi socialno struktura
- kulturakê thaj familjakê norme
- principur, performacija thaj kris
- oralno historija thaj tradicija
- valorur, etika thaj užipe

ŘOMANIPE

		A1	A2	B1	B2
HAĆARIPE	AŠUNIPE	Šaj haćarel le vorbe pa familjakê membrur, khêreske aktivitetur, hurjavimaskê taj xamaskê buća, familjakê zakonur, le maj importantni paćiva thaj komemorije, gilja khêlipe, paramiča, hodinimaskê thaj sportoskê aktivitetur.	Šaj haćarel prosti instrukcije paj performacija ando khêr/ande komuna. Šaj haćarel jek prosto eksplikacija kata `l ‚zakonur´, kaj si phangle le svako đeseske trajosa. Šaj haćarel le šêrutne punktur thaj intenzije kata ‘k prosto paramiči.	Šaj haćarel jek paramiči vaj jekh anekdota pa peski familija vaj komuna. Šaj ašunel jek divano paj Řomengi historija, Řomengê tradicije vaj pa drom lengê trajosko thaj kam haćarel le šêrutne punktur.	Šaj haćarel ando detajlo jek buhljardo divano pa Řomengo trajo, paj Řomengi historija vaj Řomengi kultura kaj kêrel vi komparacija maškar kodja so nakhlo thaj so si ađes thaj prezentiril le trjabe save anel e nevi ljuma.
	GINAVIPE	Šaj haćarel thaj prinźanel le bazakê vorbe pa familjakê thaj komunakê membrur thaj aktivitetur, pa buća ando khêr, xabe thaj hurjavipe, le anava kata familjakê anekdote thaj gilja thaj kadja maj dur, te line len sama pe ‘k plakato, pe ‘k ‚*flash card´* vaj pe ‘k lil.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel jek prosto teksto, po eksemplo jek familjaki anekdota, savi hasnil prinźande thaj but frekventirime svatur. Šaj ginavel thaj šaj haćarel prosti tekstur pa le Řomengo trajo, paj Řomengi historija thaj Řomengê tradicije, talaj kondicija, le vorbe ando teksto si prinźande taj but frekventirime.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel jek pe ‘l bêrš apropriatno anekdota pa ‘l Řom thaj lengi eksperiansa ande nakhli vrjama thaj ande akanutni vrjama.	Šaj ginavel thaj haćarel jek detajlirime deskripcija pa kodja, savo efekto le Řomengo trajosko modo sikađol ande svako đesesko trajo. Šaj ginavel thaj haćarel jek anekdota pa ‘l eksperianse kata ‘k Řom vaj kata ‘k grupa. Šaj ginavel thaj haćarel e biografija kata ‘k ašundo Řom.

ŘOMANIPE

		A1	A2	B1	B2
VAKERIPE	VORBAKI INTERAKCIJA	Šaj puśel pa bazakê buća ando khêr. Šaj del anglal bivorbako vaj numa jekha vorbasa vaj šaj del desja xarnes anglal pe puśimata pa peski familija, pa pesko khêr, pa pesko hobi pa peskê aktivitetur thaj eksperianse thaj pa kodja, so si leskê/lakê drago thaj so na. Šaj del apropriatno jek laśo đes thaj šaj del anglal.	Šaj puśel thaj šaj te del anglal pe prosti puśimata pa Řomengo societeto pa le Řomengi historija, le zanatur thaj okupacije, o modo le trajosko thaj pa tipični pecimata thaj aktivitetur.	Šaj puśel thaj te del anglal pe puśimata fjal de fjal pa aspektur kata Řomengo trajo thaj le Řomengi kultura. Šaj diskutuil pa importantni 'zakonur´ ando trajo le Řomengo. Šaj del anglal pe puśimata pa pesko trajo thaj pa kodja, sar dikhêl le tradicije kata le Řomengê familije. Šaj puśel thaj šaj te del angle pe puśimata paj importanca kataj edukacija pala 'l Řom ađes.	Šaj diskutuil detajlirime pa tradicije kata Řomengê komune thaj o efekto pe svakone đesesko trajo. Šaj diskutuil detajlirime pa importantni performacije thaj pa le paćamata kata řomane familije thaj řomane komune. Šaj diskutuil thaj šaj sikavel la edukacijaki importanca thaj le têrnimatangê šanse kataj edukacija.
	VORBAKI PRODUKCIJA	Šaj hasnil kijakê svatur vaj bazakê fraze, te vorbil paj familija, pa khêr, pa aktivitetur, pa kodja so kamel thaj so či kamel.	Šaj hasnil jek frazaki serija te sikavel jek aspekto kata Řomengo trajo vaj kataj Řomengi tradicija. Šaj hasnil papuše vaj plakatur, te del jek prosto eksplikacija pa partikularni teme, save su phangle le Řomenga historijasa vaj tradicijasa (po eksemplo o drom andaj Indija, zanatur ande partikularni regionur etc.). Šaj mothol jek prinźandi paramiči, so ašundja, prostone frazenca.	Šaj del, apropriatno pe peskê bêrš, svato pa trajosko drom thaj le responsibilitetur kata 'l têrnimata ande 'k řomani familija. Šaj del svato xarnes pa 'k aspekto ando trajo le Řomengo, ande historija vaj ande kultura.	Šaj anzarel jek detajlirime prezentacija paj Řomengi historija thaj kultura thaj šaj sikavel le esencialni punktur pa kodja. Šaj del duma detajlirime pa sićuvipe kataj řomani čhib thaj šaj sikavel eksemplur kata diferentni řomana čhibakê varijacije.
ISKIRIPE		Šaj kêrel kopije vaj šaj ramol svatur vaj liste phangle la familjakê membronca, šaj ramol pa svako đeseskê aktivitetur, pa khêreskê buća, pa xabe thaj hurjavipe thaj pa importantni pecimata.	Šaj ramol xarne tekstur kodolasa, te hasnil prinźande svatur, pa 'k aspekto kataj Řomengi historija vaj pa 'k aspekto kataj Řomengi tradicija vaj te del jekh xarni deskripcija kata 'k prinźandi paramiči.	Šaj ramol jek xarno teksto pa jek đes ando trajo jekha řomana familjako; pa importantni aktivitetur ande 'k Řomengi familija; paj historija le Řomengi ande 'k lokalno distrikto kata regiono.	Šaj ramol jek jasno detajlirime teksto paj Řomengi historija thaj kultura thaj vi paj importanca kata kodja ađes pe sama kata lokalno distrikto vaj regiono. Šaj ramol jek jasno detajlirime teksto pa kodja, sostar sićol e řomani čhib thaj paj importanca kata diferentni karakteristike ande čhib kata aver regionur.

TEMA 1: ME THAJ **MUŘI** FAMILIJA

Kaća tema ključil kadala buća:

- Deskripcija Pa Mande – le moskê karakteristike, le bal, le vas, le musja, le punřê
- Introdukcija sar pe řomani sama mothol pe o anav, e familija thaj e grupa te si apropriatno.
- E relvevanca kata fajtako vaj familjako anav ande relacija kata zanatur thaj kata okupacije la grupakê.
- E konekcija maškar e fajta, la familjako identiteto thaj o *Řomanipe*.
- E egzistencija kata duj anava – le lilesko anav thaj o řomano anav

Dikh vi kothe: **Řomengê** zanatur thaj okupacije (rig 44)
Festivalur thaj slave (rig 49)

Školaka klasako aktiviteto 1

Objekto: E introdukcija le konceptoski kata **Řomengê** grupengê thaj familjengê anava thaj lengi asocijacija le zanatonca thaj okupacijenca.
Le studentongê bêrš: Sa Levelo: A1
Methoda:

1 O sićaritori diskutuil le studentonca o koncepto kata źenengê anava thaj pa lengi importanca

2 Brejnstormingo (sa so avla gođate) pa Řomengê anava, save źanen le studentur

3 Divano pa kodja, sar thaj so akharen le studentur peskê dades, peska da, peskê papos, peska mamja thaj avere familjakê membron

4 Uni maj phure studentur alosardon, te ankêren jek investigacija, te kiden informacije pa pengi familija/grupa ande lengê mahale/komune, hasnindos o interneto, printoskê xainga thaj kadja maj dur

5 Studentur kêren bući te producirin plakatur

a. te sikaven e importanca kata `l Řomengê anava

b. te roden e konekcija kata anava thaj grupe le zanatonca thaj okupacijenca

c. te kêren kak kombinacija la informacijasa, kaj line kata pengê familije

6. Le studentur kêren jek oralno prezentacija pa pengê plakatur thaj paj informacija avi kidinde.

Nota: Le studentur kaj si lengê bêrš diferentni, kêren plakatur/skice, save si apropriatni lengê bêršengê.

ME THAJ **MUŘI** FAMILIJA

		A1	A2	B1	B2
HAĆARIPE	AŠUNIPE	Šaj haćarel bazični puśimata kata sićaritori, kata kak maj phuro vaj kata jek aver studento (po eksemplo: ‚So si ćo anav?´, ‚Keći si ćire bêrš?´, ‚Si kodo ćo phral?', etc.). Šaj haćarel prosti instrukcije pa svako đeseskê aktivitetur, te vorbil pe lokhês thaj apropriatnona gestikulacijasa.	Šaj haćarel le maj importantni punktur kata instrukcije, te si le ande kak konteksto vaj šaj haćarel kak saveto kata sićaritori vaj kata kak aver maj phuro źeno, kaj si kataj škola vaj kata aver than, savo si phanglo la školasa.	Šaj haćarel ande ‘k prinźando konteksto, so mothon leskê/lakê le sićaritorja aver phure manšuš vaj le źene, save si isti bêršengê, bi frekventnona repeticijako thaj bi ažutimaskê gestilacijako.	Šaj haćarel o maj but kata ‘k filmo vaj kataj têrnimatangi kultura, la familjako trajo, familjakê tradicije vaj personalni interesantni sektorur, talaj kondicija, te si e trjaba jasno thaj ande ‘k prinźandi čhibaki variacija.
		Šaj haćarel pesko anav, vaj le anava thaj titule kata direktni njamur te spomenin len aver manuša. Šaj haćarel kana jek maj phuro źeno aldisarel varekas.	Šaj haćarel le šêrutne punktur ande ‘k konverzacija pa ‘k prinźandi tema maškar le maj bare familjakê membrur. Šaj haćarel le konverzacije maškar aver śavorê kana khêlen pe. Šaj haćarel generalno so jek maj phuro mothol kana aldisarel jeke śavořes.	Šaj haćarel bi frekventnona repeticijako thaj bi ažutimaskê gestilacijako sa kodja, so mothon ande familija vaj ande komuna le maj phure vaj le amala, save si istone bêršengê, talaj kondicija, te avel o konteksto prinźando. Šaj haćarel ando detajlo kana jekh maj phuro alduisarel jekhe śavořes.	Bi pharimasko šaj haćarel instrukcije, deskripcije, diskusije thaj debate, te aven ando konteksto kataj familija vaj kataj komuna. Šaj haćarel ando detajlo diferentni aldimata,save den le maj phure le śavořên.
	GINAVIPE	Šaj haćarel pesko anav, vaj le anava thaj titule kata direktni njamur te spomenin len aver manuš. Šaj haćarel kana jek maj phuro źeno aldisarel varekas.	Šaj hasnil o alfabeto, te arakhêl pesko anav ande `k lista kataj škola.  Šaj ginavel thaj šaj haćararel pe peskê bêrš apropriatni anekdote pa śavořê taj lengo trajo, uključime o trajo krujal (po eksemplo o trajo ando them, o trajo ando foro, ande `k strêjino them).	Šaj ginavel thaj šaj haćarel artiklur thaj aver tekstur, save si pa nevo trajosko modo thaj pa le problemur, save šaj ankljen kotar pala le źene.	Bi pharimasko šaj ginavel detajlirime historijakê deskripcije pa têrnengo thaj familjako trajo thaj šaj haćarel le gîndoskê pozicije kata avtoro.
		Šaj arakhêl pesko anav thaj vi la familjakê thaj la komunjakê membrongê anava ande `k lista, pe `k objekto, pe ‘k mebla vaj pe `k memorjako than ande ´k limori.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel but xarne thaj prosti tekstur, te si but frekventirime thaj prinźande svatur hasnime, pa ‘k tema sar řomanê śavořê, paramiča thaj pa o trajo ande komuna vaj pa o trajo ande ‘k řomani familija.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel tekstur pa familije thaj pa `l problemur, savenca si etnijakê grupe konfrontirime.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel detajlirime historijakê deskripcije pa o trajo le śavorengo thaj le têrnimatango ande řomani komuna. Šaj ginavel thaj šaj haćarel tekstur pa `l problemur, savenca si le têrnimata kata `l Řom konfrontirime thaj šaj diferenciril le diferentni pozicije thaj performacije.

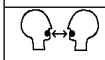
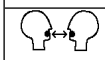
ME THAJ **MUŘI** FAMILIJA

		A1	A2	B1	B2
VAKERIPE	VORBAKI INTERAKCIJA	Šaj del angle nonverbalno (po eksemplo vastesa vaj te kêrel le šêresa) vaj jekhe vorbasa vaj te del desja xarnes anglal pe bazični puśimata pa kodja, so kamel thaj so či kamel. (p.e. *,Kames te....?´)* Šaj del laśo đes le sićaritoroskê vaj avere maj phure manušêngê thaj studentongê pe 'k apropriatno modo thaj šaj mothol aś(ên) Devlesa. Šaj sikavel jekh personalno potreba (po eksemplo te zal po WC).	Šaj del angle konfidentno pe prinźande puśimata pa pesko anav, pa peskê bêrš, pa kodja sode phrala thaj phenja si les/la, etc. Šaj teljarel jek konverzacija pa 'k prinźandi tematika (po eksemplo, so kêrdja po vikendo).	Šaj mothol le sićaritoroskê so kêrdja khêre/pe hodina/ po vikendo thaj kadja maj dur. Šaj puśel pala klarifikacija, te avla kodja potrebno.	Šaj sikavel peski griža vaj pesko skepticizmo le sićaritoroskê, jekhe avere phureskê vaj avere responsiblone manušêskê. Šaj haćarel taj šaj participiril desja ande konverzacije pa svako đesesko trajo, pa familjakê aktivitetur, pa interese, neve buća, šaj jasno sikavel peski pozicija thaj peski opinija.
		Šaj del anglal pe bazični puśimata, pa peski grupa, pa familjako anav, pa peskê bêrš thaj pa peskê njamur, ažutimasa jekha xarnja vorbasa. Šaj del laśo đes thaj šaj mothol aś(ên) Devlesa, šaj mothol avere śavorengê thaj phure manušêngê, najis tukê/tumengê' thaj šaj hasnil le apropriatni forme ande kodja sama.	Šaj del anglal konfidentno membrongê kataj familija vaj kataj komuna te puśena les/la pala anav, sode si leskê/lakê bêrš, sode phrala thaj phenja si les/la, sar si le anava kata `l njamur thaj kadja maj dur. Šaj del malade thaj apropriatnone vorbenca laśo đes.	Šaj puśel puśimata thaj šaj del anglal pe buhlo sektoro kata prinźande tematike (familija, khêr, le aktivitetur kata dad, kataj dej, pa peskê interese etc.) Šaj mothol le dadeskê la dakê vaj avere familjakê membrongê so kêrdja ande škola). Šaj mothol so sićilja kata dad kataj dej thaj kata aver maj phure familjakê membrur.	Šaj mothol detajlirime peskê dadeskê/peska dakê so pecisajlo ande škola thaj šaj sikavel pesko progreso thaj sja so arêslja ande škola. Ande konverzacija *'native´* spikeronca šaj puśel puśimata thaj šaj del anglal spontano thaj bi aśaimasko.
	VORBAKI PRODUKCIJA	Šaj del jek xarni deskripcija pa peste, pa familjakê strukture (po eksemplo: *anav si****, si ma phrala).* Šaj hasnil prosti fraze, te del kak deskripcija pa peste, o stato, uključime e farba le jakhengi thaj le balengi, sode učo/uči si, sode kilogramur si les/la.	Šaj hasnil jek frazaki serija thaj prosti fraze, te del duma pa peskê interese, pa pesko hobi, pa svako đeseskê rutine vaj pa familjako trajo aj kodja sa pe 'k malado drom. Šaj hasnil formulacije thaj prosti fraze, te sikavel sar haćarel pe (khino/khini/, brigako/brigaki, nasvalo/nasvali etc).	Šaj del jasni deskripcije pa svako đesesko trajo, pa personalni vaj familjakê pecimata, vaj pa 'k pecipe vaj pa 'k školaki eksperiansa apropriatnone,detajlonca.	Šaj del eksplikacija pa pesko personalno haćaripe vaj pa peski personalno pozicija pa 'k aktualno, kontemporarno trjaba, šaj sikavel o plus thaj o minus kata diferentni opcije.
		Šaj del jekh deskripcija pestar ande `l prosti fraze: *Muři familija si, me sim jek śejořî/śavořo, si ma lunđ/xarne bal,* thaj kadja maj dur.	Šaj hasnil jek prosto frazaki serija, te del duma paj familija, pa svako đeseske rutine, pa planur (p.e. paj hodina, pa phiripe) pa kodo, so kamel, so či kamel. Šaj hasnil jek prosto frazaki serija, te sikavel pesko trajosko modo pe 'k pe bêršengê malado drom (p.e. familjako valoro, etnički vaj religiozni diferencije). Prosti frazenca šaj sikavel peskê emocije ando kontekstо la familjasa vaj komunasa.	Šaj phandel fraze thaj formulacije pe 'k prosto drom te mothol deskriptivno (hasnindos specifični adjektivur) pa 'k importantno pecipe, sar jek familjaki vaj komunaki slava vaj jek festivalo thaj šaj sikavel le signifikantni punktur. Šaj sikavel sar le zanatur vaj okupacije den pe ande 'k familija perdal.	Šaj del detajlirime eksplikacije, la familjakê vaj komunakê membrongê, pa `l problemur, savenca si le têrnimata konfrontirime, pa efekto kataj diskriminacija thaj pa similarni thaj diferentni buća maškar le trajoskê droma.

ME THAJ **MUŘI** FAMILIJA

	A1	A2	B1	B2
I S K I R I P E	Šaj kopiril vaj šaj ramol pesko anav, peski adresa, o anav la školako.	Šaj ramol xarne prosti tekstur pa peski familija, pa svako đeseskê rutine etc. Šaj ramol xarne prosti tekstur pa personalni interese, pa kodja so kamel, so či kamel (xabe, televizijakê programur thaj kadja maj dur). Šaj ramol xarne prosti apropriatni deskripcije pa importantni pecimata vaj personalni eksperianse (jek nevo śavořo ande familija, phiripe, slave, ažutipe le dadeskê, la dakê etc.).	Šaj ramol prosti phangle tekstur kaj kêrel komparacija pa pesko trajo, sar si lo akana thaj sar sas lo maj anglal (po eksemplo, sar sas o trajo pe vrjama maj anglal kataj škola, pe aver thana). Šaj ramol prosti phangle tekstur, pa kodja, so kamel thaj so či kamel, pa hobi, pa interese thaj kadja maj dur.	Šaj ramol jek jasno thaj detajlirime teksto (anekdote, lila, e-mailur etc.) pa buća, save si phangle le svako đeseskê trajosa, la školakê trajosa, le interesenca vaj hobisa, eksperiansenca thaj kadja maj dur.
	Šaj kopiril vaj šaj ramol a familjako anav, pesko anav thaj o anav kata aver familjakê membrur.	Šaj ramol jek xarno prosto lil jekhe źeneskê kataj familija, kaj ramol, ande pe bêršengê apropriatno modo, pa ‘k importantno familjako pecipe, pa ‘k bolipe, pa ‘k abjav, pa ‘k nevo bejato thaj kadja maj dur.	Šaj ramol jek prosto, phanglo teksto pa Řomengo komunako trajo, pa peskê haćarimata thaj le refleksur pa `l pecimata. Šaj ramol jekh xarno lil vaj e-mailo kaj ramol pa peskê eksperianse thaj pa peskê haćarimata.	Šaj sikavel peski pozicija thaj e personalni importanca kata pecimata vaj eksperianse ande ‘k jasno, detajlirime teksto (lila, e-mailur, esejur, raportur).

ME THAJ **MUŘI** FAMILIJA					
Levelo	***Źanglipe***		* Date	** Date	*** Date
A1		Me šaj haćarav kana puśel o sićaritori pa muřo anav vaj pa muře bêrš vaj le anava thaj le bêrš kata muřo/muře phral, kata muři phen/muře phenja vaj kata muřo amal/muře amala. Me šaj haćarav kana o sićaritori vaj jek aver źeno/źeni mothol mangê te kêrav vareso. Me šaj haćarav kana aldiisarel ma jek manuš.			
		Me šaj arakhav muřo anav pe 'k lista. Me šaj arakhav le anava kata aver źene anda muři familija.			
		Me šaj mothav muřo anav thaj muřê bêrš, te puśel ma varekon pa kodo. Me šaj dav anglal pe puśimata pa kodja, so kamav thaj so či kamav. Me šaj mothav ka 'k aver manuš, sar maj san thaj Devlořesa. Me šaj dav anglal pe puśimata pa le źenengê anava ande muři familija. Me šaj puśav prosti puśimata.			
		Me šaj mothav vareso pa muři familija. Me šaj dav jekh deskripcija mandar.			
		Me šaj ramov muřo anav, muři adresa thaj o anav kata muři škola. Me šaj ramov le anava kata aver źene ande muři familija. Me šaj ramov o anav thaj o than kaj bêsav.			
A2		Me šaj haćarav kodo, te mothola mangê muřo sićaritori vareso nevo. Me šaj haćarav kodo, so muře amala mothon mangê kana kêras vareso kethane. Me šaj haćarav vareso kana vorbin le phure ande muři familija maškar peste. Me šaj haćarav varesave svatur anda baxtjarimaskê vorbe.			
		Me šaj hasniv o alfabeto te arakhav muřo anav vaj avresko anav ande 'k lista vaj ande 'k registero. Me šaj ginavav jek śavořêngi paramiči, te si mangê već prinźandi. Me šaj ginavav jek řomani paramiči, te si mangê već prinźandi.			
		Me šaj dav anglal pe puśimata pa 'l źene kata muři familija. Me šaj dav anglal pe puśimata pa kodja, so kêrdem araći, po vikendo vaj po baro đes. Me šaj dav anglal pe puśimata pa kodja, sar haćarav ma. Me šaj puśav puśimata kata aver źene. Me šaj dav laśo đes diferentnone manušêngê pe diferentni thana, kana avav varekaj thaj kana źav-tar kotar. Me šaj mothav le sićaritorjoskê vaj avre bare manušêskê, te haćarava man bilaśes vaj nasvales. Me šaj mothav muře dadeskê, muřa dakê, so kêrdem ande škola. Me šaj puśav puśimasa, te na haćardem vareso.			
		Me šaj dav duma manušênca pa mande, sode učo/uči sim, so si e farba muře jakhengi, muře balengi. Me šaj dav duma pa kodja, so kamav te kêrav. Me šaj dav duma pa kodja, so kêrav svako đes. Me šaj dav duma pa kodja, so kêras khêre. Me šaj mothav, so haćarav pa buća ande škola vaj pa buća ande mi familija.			
		Me šaj ramov pa kodja, so kêrav svako đes. Me šaj ramov pa kodja, so si mangê drago. Me šaj ramov pa kodja, so kêrdem vaj pa kodja, so dikhlem.			

ME THAJ **MUŘI** FAMILIJA					
Levelo	***Źanglipe***		* Date	** Date	*** Date
B1		Me šaj haćarav pa soste aver manuša vorbin ande škola, khêre vaj avrjal kata khêr. Me šaj haćarav so le bare manuš mothon khêre. Me šaj haćarav sa le svatur kana varekon śinavel mangê vaj avreskê bax.			
		Me šaj ginavav pa buća, so aver manuša kêren svako đes. Me šaj haćarav, so avtorur ramon pa svako đesesko trajo thaj pa trajosko modo. Me šaj ginavav pa kodja, sar le manuša trajin pe 'l aver thana. Me šaj ginavav pa 'l problemur le manušêngê kata minoritetur. Me šaj ginavav pa 'l pařuglimata thaj problemur ando trajo le Řomengo ađes.			
		Me šaj mothav le sićaritorjoskê kodja, so kêrdem khêre vaj so kêrdem kana či simas ande škola. Te na haćarav sa, me šaj pušav averestar te del ma eksplikacija pa vareso. Me šaj phenav muře dadeskê, muřa dakê, so kêrdem ande škola thaj so sas mangê drago. Me šaj dav anglal pe puśimata pa muřê svako đesesko trajo thaj pa trajo muřa familjako. Me šaj mothav muře sićaritorjoskê, muře dadeskê vaj muřa dakê, save buća kêren mangê problemo taj vi kodo, soste sim brigako.			
		Me šaj dav ande muři školaki klasa jek skurto divano pa kodja, so kêrav svako đes. Me šaj dav ande muři školaki klasa jek skurto divano pa 'k importantno pecipe ande muři familija. Šaj dav duma pa kodja, sar den pe le tradicije vaj zanatur ande 'l familije maj dur. Me šaj dav duma pa kodja, so sićuvav khêre. Me šaj dav eksplikacija pa importantni buća ande muro trajo.			
		Me šaj ramov paj diferencija pala śavořê, maškar o akanuto thaj o demultuno trajo. Me šaj ramov jekh lil vaj jekh e-mailo pa 'k pecipe ande muři familija. Me šaj kêrav jekh komparacija maškar muřo trajo akana thaj o trajo kana simas maj têrno. Mê šaj ramov pa kodja, sar haćarav ma.			
B2		Me šaj haćarav jek filmo vaj jek radioski emisija pa 'k đela, savi interesuil ma. Me šaj haćarav diskusije ande muři klasa, ande muři familija vaj maškar amala. Me šaj haćarav diskusije pa Řomengo trajo thaj Řomengê aktivitetur. Me šaj haćarav diferentni baxtjarimata, save den le maj bare manuša le śavořên.			
		Me šaj ginavav pa śavořê ande demultuni vrjama. Me šaj ginavav pa familjako trajo pe 'l diferentni thana. Me šaj ginavav jekh anekdota pa varekaskê eksperianse. Me šaj ginavav pa trajo thaj eksperianse kata řomane śavořê ande demultuni vrjama. Me šaj ginavav pa `l têrne źenengê trajoskê problemur ande ađesutni vrjama.			
		Me šaj dav duma pa buća, save kêren mangê briga. Me šaj diskutuiv but buća, save si phangle muře svako đeseskê trajosa thaj le trajosa kata mi familija. Me šaj mothav muřa familjakê sja pa muřa školakê eksperianse. Me šaj pušav avere manušêndar pa lengo svako đesesko trajo taj pa lengi opinja Me šaj kêrav konverzacija *„native"* spikeronca.			
		Me šaj dav duma pa muře personalni gîndur. Me šaj sikavav familjakê membrongê le problemur, savenca si le têrnimata konfrontirime. Me šaj prezentiriv muři opinja vaj pozicija pa vareso thaj šaj sikavav e motivacija.			
		Me šaj ramov jekh lil vaj jekh e-mailo, savo sikavel thaj del kak eksplikacija kata muře eksperianse vaj interese pe varesavo detajlo. Me šaj ramov jekh detajlirime teksto pa 'k tematika, savi si phangli muře trajosa vaj le trajosa muřa familjakê. Me šaj ramov pa muře interese vaj pa muřo hobi detajlirime thaj o teksto avel ramome ande 'l logično řîndo. Me šaj dav eksplikacija thaj šaj sikavav muři opinja pa partikularni situacije vaj pecimata.			

THEMA 2: O KHÊR/O KARAVANO THAJ LENGÊ AKTIVITETUR

Ande kaća tematika arakhas kadala punktur:

- E rola kata diferentni familjakê membrur
- Le importantni rutine ando khêr – p.e. o getipe kata xabe, thovipe etc.
- O statuso thaj le aktivitetur kata 'l śavořê thaj kata maj têrne familjakê membrur.
- Le sićuvimasko proceso kata o dad kata e dej vaj kata le maj phure familjakê membrur.

Pe maj telune levelur thaj partikularno pala le maj têrnořê śavořê, le diferencije ande 'l norme kata familjako trajo či avena evidentni. Le maj bare studentur, saven si jek maj učo źanglimasko levelo pe řomani čhib, šaj len maj but sama kata importantni aspektur le khêreskê trajostar thaj kata kontrastur, kaj si maškar le norme le Řomengê thaj le norme le gaźengê.

Školaka klasako aktiviteto 1
Ciljo: Te **sićon** pe le vorbe, kaj si pe meblaki sama thaj pe sama kata aver **buća** ando khêr.
Le studentongê bêrš: **Savořê** Levelo 1
Methoda:

1. Brejnstormingo (sa so avla gođate) kata `l vorbe, save si le studentongê već prinźande, hasnindos patretur, te avela potrebno.
2. Le studentur skicirin jek plano kata pengo khêr vaj kata pengo karavano.
3. Te thon pe le sobengê anava, le thanengê anava kata khêr.
4. Maj tho meble thaj aver trjabe thaj tho lengê anava.
5. Le studentur sêmnon le importantni/specifični thana vaj objektur ande pengo khêr.

Školaka klasako aktiviteto 2
Ciljo: Te del pe duma pa khêr.
Le studentongê bêrš: **Savořê** Levelo 2
Methoda:

1. Svako studento anel khêral kak objekto – preferablo si vareso, so naj but uzualno thaj naj prja prinźando (po eksemplo vareso purano, kata 'k aver them etc.).
2. Savko studento vazdel opre o objekto, thaj le aver studentur si te gîčin so si kava.
3. Te dine le studentur po gor korektno o anav le projektosko, o studento kam del jekh eksplikacija, kaj ande lesko khêr arakhadol kado objekto thaj pala soste hasnil pe.
4. Te le studentur našti arakhên o korektno anav, o studento del duma pa objketo, del kak eksplikacija pa objekto, katar avel, kaj aśêl leste khêre thaj pala soste hasnil pe akana.

O KHÊR / O KARAVANO THAJ LENGÊ AKTIVITETUR

		A1	A2	B1	B2
HAĆARIPE	AŠUNIPE	Šaj haćarel la kijakê svatur kata `l buća ando khêr. Šaj haćarel la kijakê svatur pala aktivitetur ando khêr (po eksemplo, xabe, thovipe, sovipe etc.).	Šaj haćarel le maj šêrutne punktur kata 'k paramiči, bazirime pa khêr, te hasnin pe prinźande frekventirime svatur. Šaj haćarel le šêrutne punktur kata 'k anekdota vaj kata 'k anekdota pa svako đeseskê aktivitetur, te hasnin pe prinźande svatur.	Šaj haćarel jek paramiči vaj jekh anekdota pa svako đesesko trajo. Šaj haćarel jek paramiči pa trajo ande nakhli vrjama thaj šaj identificiril kaj sikadile pařuglimata.	Šaj haćarel ando detajlo jek divano pa familjako trajo kaj sas ande demultuni vrjama ande lokalno regiono vaj ando them, kaj sikavel komparacije le nevo trajosa. Šaj haćarel ando detajlo jek videosko vaj audiosko rekordingo, savo si pa śavořîpe ande 'k aver them vaj ande 'k aver regiono.
		Šaj haćarel la kijakê svatur pala buća, save si ande 'k řomano khêr. Šaj haćarel la kijakê svatur pala aktivitetur ande 'k Řomengo khêr thaj šaj arakhêl le kategorije, save si apropriatni, pe sama kata responsibiliteto (po eksemplo, la dejaki bući, le dadeskê okupacije etc.).	Šaj haćarel le šêrutne punktur kata 'k paramiči vaj anekdota bazirime po khêr vaj karavano, te si ande late dosta frekventirime prinźande svatur. Šaj haćarel bazićni instrukcije dine khêre.	Šaj haćarel jek anekdota vaj jek xarno divano, bazirime pe savko đesesko trajo le Řomengo, pe akanutni thaj pe nakhli vrjama. Šaj haćarel thaj šaj identificiril e diferencija maškar Řomengo trajo pe nakhli thaj pe akanutni vrjama.	Šaj haćarel jek detajlirime anekdota vaj eksplikacija kata Řomengo trajo kata *„native"* spikero. Šaj haćarel jek detajlirime historjaki thaj tradicionalno informacija, šavi sikavel aspektur kata Řomengo familjako trajo.
	GINAVIPE	Šaj haćarel thaj prinźanel le anava pe 'k patreto kata 'k tipično khêr vaj soba. Šaj haćarel thaj prinźanel le numerur thaj le anava pe 'k vulica vaj pe 'k adresa.	Šaj ginavel jekh prosto teksto, savo sikavel le aktivitetur vaj le svako đeseskê rutine, khêre.	Šaj ginavel paramiča pa śavořê thaj lengo trajo ande purani thaj ande akanutni vrjama, pe diferentni thana thaj regionur krujal (po eksemplo diferentni thema, forur etc.).	Šaj ginavel detajlirime anekdote, internetoskê tekstur, paramiča thaj historija pa trajo le śavořêngo thaj le têrnengo. Šaj ginavel thaj haćarel le argumentur ande 'l tekstur pa familjako trajo ande purani thaj ande akanutni vrjama, pe 'l diferentni thana la ljumakê.
		Šaj prinźanel thaj haćarel le vorbe kata `l khêreskê thana thaj le thana de krujal thaj vi le buća kaj arakhadon ando khêr/karavano. Šaj haćarel thaj prinźanel le numerur thaj le anava pe 'k vulica vaj pe 'k adresa	Šaj ginavel jekh prosto teksto (paramiči vaj anekdota) pa familjako trajo jekha řomana familjako.	Šaj ginavel paramiča pa trajo le śavořêngo ande 'l diferentni Řomengê grupe, ande demultuni thaj ande akanutni vrjama thaj pa `l aktivitetur ande lengê khêra.	Šaj ginavel thaj haćarel le tekstur ando interneto, paramiča thaj historjakê anekdote pa trajo le śavořêngo thaj têrnengo ande `l Řomengê familije.  Šaj ginavel thaj haćarel le argumentur, kaj si ande `l tekstur pa Řomengo familjako trajo ande purani thaj ande akanutni vrjama pe `l diferentni thana la ljumakê.

O KHÊR/O KARAVANO THAJ LENGÊ AKTIVITETUR

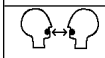
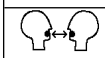
		A1	A2	B1	B2
VAKERIPE	VORBAKI INTERAKCIJA	Šaj del jekhe svatosko atveto vaj desja xarnes šaj del anglal pe bazakê puśimata pa pesko khêr. Šaj del jekh telefonosko numero.	Šaj ankêrel jekh prosto konverzacija le sićaritorjosa vaj jekhe avere studentosa pa peski svako đeseski rutina thaj pa `l svako đeseskê aktivitetur kata diferentni familjakê membrur. Šaj del anglal pe prosti puśimata pa pesko svako đesesko trajo thaj pa kodja, so kamel/či kamel.	Šaj puśel puśimata thaj šaj te del anglal pe puśimata maj buhles pa prinźande teme, save si phangle la familjakê khêreskê aktivitetonca.	Šaj participiril ande `l detajlirime diskusije pa familjako trajo thaj šaj sikavel analogije thaj diferencije. Šaj diskutuil pa familjakê problemur ande nevi ljuma. Šaj diskutuil paj relevanca kata familjako valoro. Šaj diskutuil pa sićuvimaski importanca kata dad, kataj dej vaj kata aver njamur
		Šaj del jekhe svatosko atveto vaj desja xarnes šaj del anglal pe bazakê puśimata pa pesko khêr. Šaj del jekh telefonosko numero.	Šaj ankêrel jekh prosto konverzacija le sićaritorjosa vaj jekhe avere studentosa pa peski svako đeseski rutina thaj pa `l svako đeseskê aktivitetur kata diferentni familjakê membrur. Šaj del anglal pe prosti puśimata pe pesko svako đesesko trajo thaj pa kodja so kamel/či kamel pe Řomengi sama.	Šaj puśel puśimata thaj šaj te del anglal pe puśimata maj buhles pa prinźande teme, save si phangle la familjakê khêreskê aktivitetonca. Šaj puśel kata dad thaj kataj dej thaj kata aver familjakê membrur pala eksplikacije kata řomane trajoskê aspektur (po eksemplo historija, tradicija etc.).	Šaj diskutuil pa familjakê problemur ande nevi ljuma. Šaj diskutuil paj sićuvimaski importanca ande řomani familija (po eksemplo e diferencija kata sićuvipe ande familija thaj o sićuvipe ande škola). Šaj diskutuil pa `l importantni aspektur kata Řomengo familjako trajo thaj šaj sikavel o kontrasto maškar le Řomengê tradicije thaj le lokalnone gaźengê tradicije.
	VORBAKI PRODUKCIJA	Šaj hasnil kijakê vorbe vaj prosti fraze, te del jekh deskripcija pe pesko khêr. Šaj hasnil kijakê vorbe vaj prosti fraze, te del kak deskripcija so kamel/či kamel te kêrel khêre. Šaj hasnil kijakê vorbe vaj prosti fraze, te del kak deskripcija, so ažukêrel pe lestar/latar te kêrel khêre. .	Šaj hasnil jek frazaki serija, te mothol pa kodja, so kêrel pe 'k tipično đes, so kêrel palaj škola, so kêrdja araći etc. Šaj hasnil papuše, te sikavel pesko svako đesesko trajo.	Šaj vorbil prostones, apropriatno pe leskê/lakê bêrš, pa peski familija thaj pa importantni zakonur thaj aktivitetur ande familija. Šaj mothol pa 'k familjako aktiviteto vaj pa 'k pecipe , paso-pasostar, hasnindos e čhib deskriptivno	Šaj del duma buhles thaj detajlirime pa familjako trajo thaj šaj sikavel vi peskê aktivitetur thaj responsibiltetur ande familija.
		Šaj hasnil kijakê vorbe vaj prosti fraze, te del jekh deskripcija pe pesko khêr. Šaj hasnil kijakê vorbe vaj prosti fraze te del kak deskripcija, so ažukêrel pe lestar/latar te kêrel khêre. .	Šaj hasnil ek frazaki serija, te mothol pa kodja, so kêrel pe 'k tipično đes, so kêrdja araći, so kêrel palaj škola, etc. Šaj hasnil ek frazaki serija, te mothol pa kodja, so kêrel jek familjako membro pe 'k tipično đes. Šaj hasnil papuše, te sikavel pesko svako đesesko trajo.	Šaj vorbil prostones, apropriatno pe peskê bêrš, pa peski familija thaj pa importantni zakonur thaj aktivitetur ande familija. Šaj mothol pa 'k familjako aktiviteto vaj pa 'k pecipe, paso-pasostar, hasnindos e čhib deskriptivno. Šaj mothol jek paramiči vaj legenda, pa familjako trajo, kadja sar ašundja la.	Šaj del duma buhles thaj detajlirime pa řomana familjako trajo, šaj sikavel vi peskê responsibiltetur ande familija thaj šaj sikavel le diferentni role thaj responsibilitetur kaj si le muršen/ źuvljan thaj le phuren/têrnen.

O KHÊR/O KARAVANO THAJ LENGÊ AKTIVITETUR

	A1	A2	B1	B2
I S K I R I P E	Šaj kopiril vaj šaj ramol vorbe thaj prosti fraze thaj svatur pa khêreskê thana thaj pa `l buća ando khêr.	Šaj ramol kak postaki karta vaj kak xarno teksto pa savo kêrel deskripcija peski familija. Šaj ramol kak xarno lil pa: ‚Muřo đes´, ‚Muři familija´ vaj ‚Muřo khêr´.	Šaj ramol jek prosto thaj phanglo teksto, apropriatno pe peskê bêrš, pa peskê personalni eksperianse, familjakê rutine vaj pa khêr.	Šaj ramol jasno, detajlirime tekstur pa pesko familjako trajo apropriatnone detajlonca.
	Šaj kopiril vaj šaj ramol vorbe thaj prosti fraze thaj svatur, save si phangle khêreskê/karavanoskê bućanca.	Šaj ramol kak postaki karta vaj kak xarno teksto, pe savo kêrel kak deskripcija kata pesko khêr/karavano. Šaj ramol kak xarno lil pa: ‘Muřo đes´, ‘Muři familija´ vaj ‘Muřo khêr´.	Šaj ramol prosti phangle deskripcije, apropriatno pe peskê bêrš, (lil, e-mailo, etc.) pa pesko familjako trajo, referencijasa pa ‘l aspektur kataj partikularno importanca kataj Řomengi tradicija.	Šaj ramol jekh jasno, detajlirime teksto pa pesko familjako trajo apropriatnone detajlonca thaj eksplikacijasa.

O KHÊR/O KARAVANO THAJ LENGÊ AKTIVITETUR

Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
A1		Me šaj haćarav le svatur pa meble thaj buća ande muřo khêr. Me šaj haćarav le svatur pala aktivitetur khêre. Me šaj haćarav e importanca kata diferentni aktivitetur khêre thaj pa kodja, kon si responsiblo pala le.			
		Me prinźanav le svatur pala sobe thaj le sekcije ande amaro khêr. Me prinźanav le svatur pala meble thaj le buća ande amaro khêr. Me prinźanav le numerur pe ‘k vulica vaj pe ‘k adresa.			
		Me šaj dav anglal pe uni puśimata pa muři familija. Me šaj mothav jekh telefonosko numero.			
		Me šaj mothav vareso pa muři fanilja. Me šaj mothav, so kamav thaj so či kamav te kêrav khêre. Me šaj mothav, so muřo dad, muři dej rodel mandar te kêrav khêre.			
		Me šaj ramov svatur pa diferentni sekcije ande amaro khêr. Me šaj ramov svatur pa `l meble thaj pa `l buća ande amaro khêr.			
A2		Me šaj haćarav jekh paramiči pa ‘k familija thaj lako khêr. Me šaj haćarav jekh paramiči pa svako đeseskê aktivitetur jekhê śavořêskê. Me šaj haćarav kana mothon mangê, te kêrav vareso ande amaro khêr.			
		Me šaj ginavav jekh anekdota pa avere manušêsko svako đesesko trajo. Me šaj ginavav jekh anekdota pa ‘k řomani familija thaj lako svako đesesko trajo.			
		Me šaj haćarav puśimata pa kodja, so me kêrav ande amaro khêr. Me šaj haćarav puśimata pa kodja, so le aver źene ande mi familija kêren ande amaro khêr. Me šaj haćarav puśimata pa kodja, so kamav thaj so či kamav te kêrav ande amaro khêr.			
		Me šaj dav duma pa kodja, so normalno kêrav đese. Me šaj dav duma pa kodja, so pecil pe khêre deteharin thaj kana źav-tar khêre andaj škola. Me šaj dav duma pa kodja, so muřo dad, muři dej, mo phral thaj mi phen kêren svako đes.			
		Me źanav te ramov jekh karta vaj jekh xarno lil pa amaro khêr thaj pa amari familija. Me źanav te ramov jekh lil pa kodja, so me kêrav khêre.			

O KHÊR/O KARAVANO THAJ LENGÊ AKTIVITETUR					
Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
B1		Me šaj haćarav jekh paramiči vaj kak faktično anekdota pa svako đesesko trajo ande muřo them vaj ande 'k aver them. Me šaj haćarav jekh paramiči vaj kak faktično anekdota pa svako đesesko trajo ande demultuni vrjama. Me šaj haćarav jekh anekdota paj diferencija maškar akanutno svako đesesko trajo thaj o trajo ande demultuni vrjama.			
		Me šaj ginavav paramiča pa śavořê thaj lengo trajo. Me šaj ginavav paramiča pa trajo thaj paj familija kata řomane śavořê pe diferentni vrjame. Me šaj ginavav pa svako đesesko trajosko modo kaj si ka 'l aver manuš.			
		Me šaj dav anglal pe pušimata pa kodja, so muřê familjakê membrur kêrde po vikendo. Me šaj sikavav so aźukêrdol mandar te kêrav khêre. Me šaj dav kak deskripcija pa 'l tradicije ande muři familija.			
		Me šaj dav prosto duma pa importantni tradicije ande muři familija. Me šaj dav kak deskripcija pa familjako aktiviteto, savo si importantno vaj specifično pala mande. Me šaj mothav kak prosto paramiči, savi ašundem mande khêre.			
		Me šaj ramov jek xarno teksto pa aktivitetur amende khêre thaj paj importanca kata diferentni zakonur. Me šaj ramov jekh e-mailo vaj jekh lil pa paluno pecipe ande muři familija.			
B2		Me šaj haćarav jekh detajlirime divano pa familjako trajo ande nakhli vrjama. Me šaj haćarav detajlirime informacije pa 'l Řomengo trajo thaj pa lengê tradicije.			
		Me šaj haćarav maj buhle paramiča, artiklur kata interneto thaj historični tekstur paj familija thaj pa trajo le manušêngo pe akanutni thaj pe nakhli vrjama.			
		Me šaj participiriv pe detajlirime diskusije pa familjako trajo thaj pa tradicije thaj šaj kêrav komparacija kata muřo trajo thaj o trajo avere studentongo. Me šaj diskutuiv paj importanca kata familjako valoro thaj šaj vorbiv pa muře thaj avere manušêngê pozicije thaj opinije. Me šaj diskutuiv paj sićuvimaski importanca aj kodja pa li duj riga, pa sićuvipe ande škola thaj vi khêre, vaj pa sićuvipe le têrnimatango pe ađesutni vrjama.			
		Me šaj vorbiv detajlirime pa tipićno familjako trajo ađes thaj šaj sikavav e diferencija kata familjako trajo ande demultuni vrjama. Me šaj vorbiv detajlirime pa rutine thaj tradicije ande amari familija.			
		Me šaj ramov ando detajlo pa amaro familjako trajo.			

THEMA 3: **MUŘÎ** KOMUNA

Le anglune deskriptorongo seto (specifično maj but pe gaźengi sama) si phanglo po foro, po gav vaj pe periferija, kothe kaj trajin le studentur.

Le deskriptorur, save si pe le Řomengi sama si phangle la řomana komunasa, ande savi trajin le śavořê, te aven le Řom vaj thanengê vaj phirimangê. O fokuso si maj but pa le trajoskê norme thaj tradicije kataj Řomengi komuna, nego sar fizikalni objektur thaj le buća krujal thaj šaj uključin aktivitetur, save si phangle le řomane sistemosa kataj performacija, justicija, gostija thaj paćape (Řomanipe).

E diferencija maškar le diverzni Řomengê grupe trobul te avel jekh sićuvimasko / sićarimasko fokuso. E informacija pa kodja sama trobul te avel partikularno ando konteksto la lokalnona historijasa thaj le lokalnone aktivitetosa, lokalnone familjenca thaj grupenca thaj ašunde manušênca kataj lokalno komuna.

E komparacija kataj lokalno historija thaj kataj řomane grupengi historija ando regiono si te avel jekh aver importantno fokuso. E historija si te uključil vi le řomane familije, save trajisarde ande kako regiono thaj lengê zanatur thaj okupacije ande demultuni vrjama.

O koncepto kataj „komuna“ šaj buhljarel pe karing le Řomengi komuna pe ‘k globalno levelo. Kado pašuvipe permitil e identifikacija thaj konsideracija kata importantni manuša, savengi řêdêčina si řomani ande historija, ande arta, ando sporto etc. Uključime trobun te aven vi le Řomengi himna „Gelem Gelem“ thaj le Řomengo stjago.

Dikh vi: Hobi thaj arta (e rig 82)

Školaka klasako aktiviteto 1
O ciljo: Te **sićon** pe le vorbe pala publikakê thana thaj le vorbe kata le aktivitetur, save ankêrdon kothe
Le studentongê bêrš: 8-14 Levelo A1
Methoda:

1. Brejnstormingo (sa so avla gođate) pala thana pe lokano regiono, save si le studentongê već prinźande, hasnindos patretur thaj fotografije, te avela potrebno (banka, policijaki stacija, sinema, supermarketo, etc.).
2. Le studentur cîrden apo duj źene jek geografijaki karta kata lokalno regiono thaj skicirin pe karta so maj but, sode god šaj, importantni thana.
3. Von den duma pa svako than thaj notirin rigate pe ‘k lil kodja, so pecisajlo pe kodo than – le maj têrne studentur ramon pe hîřtija kijakê vorbe, le maj phure studentur ramon xarne vaj prosti fraze.
4. Sja le karte thaj patrja sikadon po zîdo.

Školaka klasako aktiviteto 2
O ciljo: Te **sićon** pe le vorbe pala maj importantni xabenata thaj malades te den jekh **laśo đes, řuđimata** thaj naisaripe.
Le studentongê bêrš: 6-14 Levelo A1/A2
Methoda:

1. Getisar jek numero kata „marketoskê kolibe“ ande la klasaki soba, hasnindos čuče paketur, šaxa, zelenimata, ambrola, phaba etc.
2. Le studentur sićon le anava kata diferentni xabenata, sićon sar te puśen thaj sar te naisaren pe.
3. Le studentur getin liste pala „šopingo“, von ramon pe lista le anava kata xabenata, kaj kamen te kinen.
4. Dućanongê/balamengê gazde nominirin pe ka `l diferentni bikinimaskê thana. Von si te den laśo đes le źenengê, save nakhên te kinen, si te mothon, sode mol thaj sode kêrel kodja, so bikinen thaj naisin.
5. Le studentur phiren krujal le bikinimaskê thana thaj kinen le xabenata, save ramosarde pe pengi šopingoski lista.

Čuče xamaskê paketur thaj plastikakê phaba, ambrola, šaxa etc. si desja laśe trjabe pala kaća tematika.

MUŘI KOMUNA

		A1	A2	B1	B2
HAĆARIPE	AŠUNIPE	Šaj prinźanel thaj haćarel le anava kata manuš, save bêšen thaj kêren bućі krujal ande lokalno regiono, te si le vorbe mothode vaj ginade zurale glasosa. Šaj ašunel thaj šaj sikavel pe `l patretur vaj pe 'k mapa kaj diferentni manuša kêren bućі (po eksemplo biblioteka, apoteka, supermarketo, policijaki stacija, najarimasko bazeno).	Šaj haćarel le šêrutne punktur kata školako klasako divano uključime anekdote pa manuša, save kêren bućі ande 'k partikularno situacija (po eksemplo jekh sićaritori, jekh gavutno etc.) te ginavela len o sićaritori glasosa.	Šaj hasnil prinźande vorbe thaj konceptur, te šaj haćarel le sićaritoroskê instrukcije pa tematike, save si phangle la lokalnona komunasa. Šaj hasnil prinźande vorbe thaj konceptur, te šaj haćarel jekh videosko/audiosko rekordingo pa lokalno historija, pa tipični okupacije etc. Šaj haćarel le šerutne punktur ande 'k diskusija pa 'k importantno źeno ande 'k lokaliteto vaj ande 'k regiono.	Šaj haćarel ando detajlo jekh buhli diskusija pa lokalno than vaj lokalno regiono. Šaj haćarel ando detajlo jekh buhli diskusija vaj jekh buhlo rekordingo pa importantni lokalni manuša pe demultuni vaj ađesutni vrjma.
		Šaj haćarel le vorbe pa źenengê role thaj aktivitetur ande peski řomani kumuna. Šaj haćarel xarne instrukcije vaj komandur kata maj phure manuša. Šaj haćarel la kijakê vorbe kata performacijakê thaj socialni norme ande komuna.	Šaj haćarel le šêrutne punktur kana mothol pe leskê/lakê paj importanca vaj pa valoro kata 'k akcija vaj kata 'k tipični performacija řomana kuturaki.	Šaj haćarel, so mothol pe ande 'k prinźando konteksto, sar te sikađol pe malades angla manuša thaj so trobul te kêrel pe, te avel sa malado pe sama kataj Řomengi tradicija. Šaj haćarel le šêrutne punktur kata 'k diskusija pa 'k Řom, savo si importantno ande lokalno komuna.	Šaj haćarel jekh detajlirime ekplikacija pa socialno thaj paćamasko sistemo kata Řomengo trajo, pa savo vorbil jekh maj phuro membro kataj komuna. Šaj haćarel ando detajlo jek divano, rekordingoski vaj videoski prezentacija pa 'k ašundo Řom ande lokalno vaj maškar-themutni ljuma.
	GINAVIPE	Šaj haćarel thaj šaj serel le anava kata importantni uče khêra, sêmnur vaj thana ando regiono. Šaj pale arakhêl thaj šaj haćarel le anava kata uče khêra/thana pe 'k greografijaki karta kata regiono.	Šaj ginaval thaj šaj haćarel prosti publikakê tekstur thaj note (po eksemplo le đes, pe save si le balame puterde, puterimaskê vrjame) šaj identificiril esencialni informacije – pa savo than si e vorba, so pecil pe kothe, etc.	Šaj hasnil prinźande vorbe te haćarel jek lokalno informacija, prožura (po eksemplo e deskripcija kataj thaneski historija, so šaj arakhêl pe kothe thaj kadja maj dur).	Šaj ginavel thaj šaj haćarel buhle tekstur paj historija kata lokalno regiono. Šaj ginavel thaj šaj haćarel žurnaloskê artiklur paj lokalno historija vaj pa neve đeseskê trjabe.
		Šaj serel thaj šaj haćarel le anava pala šêrutne aktivitetur kataj komuna. Šaj serel thaj šaj haćarel la kijakê vorbe pa importantni aspektur kataj morala le źenengi ande komuna.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel prosti andekdote/ paramiči, te si but prinźande thaj frekventirime vorbe ande lende, save si phangle le aspektonca kata Řomengo trajo.	Šaj haćarel le šêrutne punktur kata 'k xarno teksto, savo si pe sama le řomane trajoski vaj pe sama kata Řomengê aktivitetur, sar žurnaloskê artiklur, kaj hasnin prinźande vorbe, te anen informacija.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel jekh maj buhlo artiklo vaj internetosko teksto, savo anel informacija pa řomane trajoskê aspektur. Šaj ginavel thaj šaj haćarel jekh maj buhlo artiklo vaj internetosko teksto pa 'k importantno Řom.

MUŘI KOMUNA

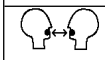
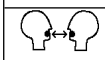
		A1	A2	B1	B2
VAKERIPE	VORBAKI INTERAKCIJA	Šaj del anglal pe prosti puśimata, thaj šaj phenel le uče khêrengê anava thaj le thanengê anava, kaj le regionoskê manuša trajin thaj kêren pengê bući. Šaj hasnil kijakê vorbe thaj prosti fraze/phenimata, te del anglal pe bazakê puśimata, pa thana ando regiono, kaj vov/voj phirdja. Šaj participiril pe la školakê klasakê diskusije thaj te mothol pa pesko maj drago than ando regiono (po eksemplo (kak futbalosko placo, kak parko, kak balamo etc.).	Šaj puśel thaj šaj del anglal pe prosti puśimata pa kodja, so pecil pe ande `l šêrutne publikakê regionoskê khêra. Šaj puśel thaj šaj del anglal pe prosti puśimata pa manusa, save kêren bući ande kodola uče khêra.	Šaj diskutuil pa thana ando regiono kaj phirdja thaj šaj anzarel kak eksplikacija, anda soste či maj kamel te phirel pale kothe. Šaj puśel thaj šaj del anglal pa kodja, sode importantni si le diferentni uče khêra thaj aktivitetur palaj komuna.	Šaj vorbil ando detajlo pa `l okupacije thaj aktivitetur kata lokalno regiono thaj šaj sikavel peski opinija thaj gîndoski pozicija.  Šaj diskutuil ando detajlo so pecil pe pe lokalno sama pe `l termur la bućakê, servizakê, pařuglimaskê, sportoskê etc. Šaj del anglal ando detajlo pe `l puśimata pa kodja, so pecil pe ande lokalno regiono thaj ande komuna.
		Šaj del laśo đes thaj šaj del anglal apropriatno pe prosti puśimata kata maj phure komunakê membrur. Šaj hasnil kijakê vorbe thaj fraze, te del anglal pe bazakê puśimata pa peskê đeseskê aktivitetur.	Šaj puśel thaj šaj del anglal pe prosti puśimata pa `l šêrutne aktivitetur kata peski komuna. Malades šaj del laśo đes vizitorongê thaj šaj del anglal pe prosti puśimata pa pesko trajo thaj pa peskê aktivitetur.	Šaj diskutuil pa peska komunaka eksperiansa, thaj šaj sikavel peski personalno gîndoski pozicija thaj reakcija.	Šaj diskutuil ando detajlo pa okupacije thaj aktivitetur kata leski/laki komuna thaj šaj del eksplikacije thaj klarifikacije pa trjabe, save si phangle specifično le Řomengê trajosa.
	VORBAKI PRODUKCIJA	Šaj hasnil kijakê vorbe thaj prosti fraze/phenimata te vorbil pa pesko maj drago than ando gav/regiono.	Šaj hasnil jekh frazaki serija thaj prosti fraze te sikavel, sostar kamel/či kamel jekh partikularno than vaj regiono. Šaj hasnil jekh frazaki serija thaj prosti fraze te vorbil pa `k ašundo manuš anda lokalno regiono.	Šaj phandel fraze thaj phenimata pe `k prosto modo te del duma pa `k than, pe savo phirdja. Šaj phandel fraze thaj phenimata pe `k prosto modo, te del duma pa kodja, so le manuša kêren pe `l partikularni thana ando regiono (po eksemplo ande biblioteka, ande `l balame, ande sastimasko grižako centro, ande banka).	Šaj vorbil detajlirime avere membronca andaj klasa pa lokalno regiono, pa `l aktivitetur kothe vaj pa aver than, pe savo phirdja.
		Šaj hasnil kijakê vorbe thaj prosti fraze, te del duma pa peski komuna.	Šaj hasnil jekh frazaki serija thaj prosti fraze, te del duma pa pesko đesesko trajo. Šaj hasnil jekh frazaki serija thaj prosti fraze, te del duma pa ašunde Řom kata lokalno regiono.	Šaj vorbil prosto pa kak tipično đes ande komuna xarne eksplikacijenca kata biprinźande punktur. Šaj mothol jekh prosto anekdota vaj gîčimaski paramiči pa `k prinźando manuš andaj lokalno Řomengi komuna.	Šaj vorbil detajlirime pa importantni aspektur kata Řomengo komunako trajo thaj šaj anzarel malade komparacije pa le gaźengo trajosko modo. Šaj vorbil detajlirime thaj maj buhles pa o plus thaj o riziko kata Řomengo komunako trajo. Šaj vorbil detajlirime thaj maj buhles pa `l Řom thaj pa lengi kontribucija karing o lokalno regiono.

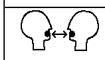
MUŘI KOMUNA

	A1	A2	B1	B2
I S K I R I P E	Šaj kopiril vaj šaj ramol le thanengê anava ando regiono. Šaj kopiril kataj tabla xarne fraze, save si phangle le aktivitetonca kata 'l diferentni regionoskê thana.	Šaj ramol prosti fraze pa kodja, save thana ando regiono peren leskê/lakê drago thaj šaj del eksplikacija anda soste peren leskê/lakê drago. Šaj ramol prosti fraze pa ´k than ando regiono pe savo phirdja.	Šaj ramol kak prosto, phanglo teksto pa 'k than kaj perel leskê/lakê drago thaj pa kodja, so kêrdjol pe kodo than. Šaj ramol jek xarno, phanglo teksto, lil vaj e-mailo, kaj ramol, pe savo than arakhadol jek partikularno khêr thaj anda soste si kodo khêr importantno. Šaj ramol jekh postaki karta vaj jekh e-mailo kaj ramol xarnes pa 'k than ando regiono.	Šaj ramol jasno thaj detajlirime kak teksto, kaj ramol pa regiono ande savo trajil thaj šaj sikavel thaj šaj mothol e direkcija kaj si jek partikularno than ando regiono. Šaj ramol jek jasno, detajlirime raporto pa regiono, kaj anzarel vi informacija pa 'l okupacije, pa 'l aktivitetur thaj servizur.
	Šaj kopiril vaj šaj ramol kijakê vorbe, save si phangle le řomane trajosa thaj le Řomengê aktivitetonca. Šaj kopiril vaj šaj ramol fraze pa 'l aktivitetur ande leski/laki komuna.	Šaj ramol prosti fraze pa pesko trajo ande komuna thaj pa peski đeseski rutina.	Šaj ramol jek lil vaj e-mailo pa 'k importantno aspekto ando trajo le Řomengo. Šaj ramol jek prosto phanglo teksto pa 'k aspekto vaj pa 'l aspektur kataj struktura thaj/vaj pa o sistemo la řomana komunako.	Šaj ramol jek jasno detajlirime raporto paj struktura la řomana komunaki. Šaj ramol jek jasno detajlirime raporto pa 'l importantni strukture thaj sistemur, save ankêrdon ande le Řomengi komuna.

MUŘI KOMUNA

Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
A1	→	Me šaj haćarav le manušêngê anava, save trajin thaj kêren bući ande muřo foro vaj ande muři komuna. Me šaj sikavav pe 'k karta, kaj le diferentni manuša kêren bući. Me šaj haćarav kana maj phure manuša mothon mangê so si te kêrdol. Me šaj haćarav le zakonur kata muři familija vaj kataj komuna.			
		Šaj ginavav le khêrengê anava thaj le importantnone thanengê anava kothe kaj trajiv. Me šaj ginavav le sêmnur ando regiono kaj trajiv. Šaj ginavav le vorbe pa importantni zakonur pa trajosko modo ande amari komuna.			
		Šaj mothav „maj mištořo", „Devlesa", „řuđiv tu/tumen" thaj „nais" te malađuvav manušênca. Šaj dav anglal pe puśimata pala thana ande muřo regiono thaj pa kodja, so pecil pe kothe. Šaj dav anglal pe puśimata pa kodja, so kêrav pe 'l diferentni thana. Šaj dav anglal pe puśimata, sar me haćarav ma.			
		Šaj mothav vareso pa muřo maj drago than. Šaj mothav vareso pa muři komuna.			
		Šaj ramov le thanengê anava, kaj arakhadon ande muřo regiono. Šaj ramov varesave fraze pa kodja, so pecil pe ando muřo lokalno regiono vaj ande muři komuna. Šaj ramov vareso pa kodja, so kêrav pe 'l diferentni thana.			

MUŘI KOMUNA					
Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
A2		Šaj haćarav prosti anekdote pa kodja, so o manuša kêren ande pengo đesesko trajo. Šaj haćarav jekh prosto anekdota paj importantno tradicija vaj importantni aktivitetur ande muři komuna.			
		Šaj ginavav jek informacija pa kodja, so pecil pe ande muřo foro vaj ande muři komuna. Šaj ginavav jek prosto anekdota pa svako đesesko trajo ande muři komuna.			
		Šaj puśav thaj šaj dav anglal pe puśimata pa kodja, so pecil pe ande muřo foro vaj ande muři komuna pe `l diferentni thana. Šaj mothav sostar peren mangê drago partikularni thana vaj aktivitetur ande muřo lokalno regiono. Šaj dav duma pa kodja, so kamav te kêrav ande muřo lokalno regiono.			
		Šaj dav duma pa 'l thana, save si mangê maj drago. Šaj dav duma pa 'k than, kaj naj mangê drago. Šaj dav duma pa 'k ašundo thaj importantno źeno kaj si kata muřo regiono.			
		Šaj xarnes ramov pa 'l thana, save kamav vaj save či kamav. Šaj xarnes ramov pa 'k than kaj phirdem kothe. Šaj xarnes ramov pa kodja, so le manuš ande muři komuna kêren svako đes. Šaj xarnes ramov pa kodja, so pecisajlo ande muřo regiono vaj ande muři komuna.			
B1		Šaj haćarav kana o sićaritori vorbil pa lokalni thana vaj pa lokalni pecimata. Šaj haćarav jek filmo vaj rekordingo pa 'k lokalno pecipe vaj pa 'k lokalno situacija. Šaj haćarav kana mothon mangê, so thaj sar te kêrav ande 'k partikularno situacija.			
		Šaj haćarav jek brožura vaj kak xarno lil pa muřo lokalno regiono vaj pa kodja, so pecisajlo kothe. Šaj haćarav jek žurnalosko artiklo pa `l manuša ande muřo lokalno regiono.			
		Šaj diskutuiv pa `l thana ande muřo lokalno regiono kaj simas thaj šaj dav anglal pe `l puśimata pa muři vizita. Šaj puśav thaj šaj dav anglal pe `l puśimata, so le manuša pe diferentni buća kêren. Šaj kêrav diskusija pa `l importantni khêra thaj thana ande muřo regiono.			
		Šaj xarnes vorbiv pa 'k than, savo phirdem thaj so kêrdjol kothe. Šaj xarnes vorbiv pa kodja, so le manuš kêren pe `l diferentni thana thaj šaj vorbiv pa lenga bućaki importanca pala amari komuna. Šaj xarnes vorbiv pa kodja, so si jek tipićno đes ande muři komuna.			
		Šaj ramov jek lil vaj jek e-maila pa kodja, so kêrdem ka o than kaj trajiv. Šaj ramov paj bući, savi kêren partikularni manuša ande muřo regiono. Šaj ramov jekh postaki karta pa 'k than kaj phirdem. Šaj ramov jek xarni deskripcija paj Řomengi komuna thaj pa kodja, sar si organizirime.			

MUŘI KOMUNA					
Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
B2		Šaj haćarav ando detajlo jek divano pa lokalno regiono vaj lokalno komuna. Šaj haćarav ando detajlo kana o sićaritori mothol, so pecisajlo ando lokalno regiono. Šaj haćarav jekh detajlirime eksplikacija paj Řomengi komunaki struktura. Šaj haćarav jek publikako divano vaj filmo pa 'k importantno źeno ande lokalno regiono.			
		Šaj ginavav knjige thaj artiklur paj historija ande lokalno regiono. Šaj ginavav knjige thaj artiklur pa trajosko modo le manušêngo, save traisarde ande demultuni vrjama pe kako regiono. Šaj ginavav žurnaloskê artiklur, save ramon pa kodja, so pecil pe ađes ande muřo regiono vaj ande muři komuna. Šaj ginavav jek žurnalo vaj jek artiklo ando interneto pa pecimata, aktivitetur vaj situacije, save si phangle le Řomenca kata muřo regiono.			
		Šaj diskutuiv pa 'l aktivitetur ande muřo lokalno regiono, šaj mothav thaj sikavav le gîndoskê pozicije thaj opinije mandar thaj le avrendar. Šaj puśav puśimata, te getiv jek projekto pa 'k aspekto vaj pa 'k aktiviteto kaj si phanglo muře lokalnone regionosa. Šaj diskutuiv detajlirime pa 'l aktivitetur kata muři lokalno komuna thaj šaj dav eksplikacije pa 'l trjabe, save si phangle le Řomenca kothe.			
		Šaj anzarav jek buhlo divano pa o lokalno regiono vaj pa 'k partikularno aktiviteto, savo ankêrdjol vaj savo ankêrdilo kothe. Šaj anzarav jek buhlo divano pa 'k vizita kaj kêrdem ka jek interesantno vaj importantno than. Šaj anzarav jek buhlo divano pa o trajo le Řomengo ande komuna thaj šaj sikavav le importantni kulturakê diferencije maškar le Řom thaj maškar le gaźe. Šaj anzarav jek buhlo divano pa 'l Řomengê problemur ande lengê komune. Šaj anzarav jek buhlo divano pa 'k importantno manuš kata amaro lokalno regiono.			
		Šaj ramov jek lil, kaj del jasni direkcije pe 'k than thaj del eksplikacije pa 'k than ande muřo regiono. Šaj ramov jekh raporto pa 'l importantni strukture ande muřo lokalno regiono vaj ande muři komuna.			

TEMA 4: **ŘOMENGÊ** ZANATUR THAJ OKUPACIJE

Kaća tema si pa tradicionalni zanatur thaj okupacije kata diferentni Řomengê grupe. Kodja šaj hasnil pe sar identifikacija pala evidencija kaj kadala zanatur thaj okupacije lokalno aśile.

Kaća tematika del dumo palaj eksploracija kata 'l regionur kaj si le Řom ađes, uključime po sikavipe, pe socialni servizur, pe savetoski sama etc.
Le tradicionalni zanatur, save šaj spomenin pe ande 'l školakê aktivitetur uključin:

o treningo le živinengo	kožnicarja	riśarja
kovača	ciglarja	meturarja
kanglarja	kroitorja	cirkaša
drabarne	luluđarja	aźintarja
drabeskê ekspertur	džambaša	točilaja
metaloskê bućarja	muzičarja	mrjažarja
pirjarja	gilabatorja	paramičarja
šeftarja	kaštarja	

Kaća tema permitil adicionalno e analiza kata paramiča le Řomengê, save ašundile pe diferentni aktivitetongê sektorur.

Dikh vi ka: Me thaj **muři** familija (rig 27)
E Natura thaj le živine (rig 77)
Hobi thaj arta (rig 82)

Školaka klasako aktiviteto 1

Ciljo: Te **sićon** pe le vorbe kata `l thana ande komuna thaj le aktivitetur, save ankêrdon kothe.

Le studentongê bêrš: 6-14 Levelo A1/A2
Methoda:

1. Getisar jekh seria kata *„flash cards"* anavenca kata diferentni Řomengê okupacije thaj zanatur (kaj si partikularno phangle pe lokalno regiono).
2. Sićar maj anglal le vorbe thaj diskutuisar le aktivitetur.
3. Le têrne studentur cîrden patretur, save reprezentirin le aktivitetur.
4. Le xanči maj phure studentur roden ando interneto informacija/den duma familjenca thaj dobin jek relevantno impresija/ cîrden patretur/ramon uni fraze.
5. Le studentur getisaren jekh performacija po žîdo, kodolasa kaj hasnin *„flash cards"* thaj thon pengê patretur/tekstur le apropriatnone kartenca.

Školaka klasako aktiviteto 2

Ciljo: E eksploracija kata `l **Řomengê** zanatur thaj **Řomengê** okupacije, save ankêrdon ande lokalno regiono vaj ande le studentongê familjakê grupe.

Le studentongê bêrš: 10-14 Levelo B1/B2
Methoda:

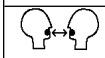
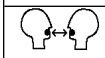
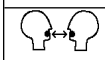
1. Sikav la bazakê okupacije ande lokalno regiono. Tho o fokuso pe akanutni Řomengi okupacija vaj pe le Řomengi okupacija ande demultuni vrjama.
2. Le studentur, apo duj źene, losaren kak okupacija thaj ankêren jekh investigacija, sa le instrumentonca kaj si lengê vastende (po eksemplo knjige, interneto, familija thaj kadja maj dur).
3. Svako paro getol jekh prezentacija, hasnindos patretur, plakatur, etc. thaj thol pašê jekh teksto.
4. Svako paro del jek prezentacija karing o resto la klasako.
5. Le patretur thaj o teksto sikadon vaj po zîdo vaj ande 'k knjiga.

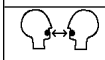
ŘOMENGÊ ZANATUR THAJ OKUPACIJE

		A1	A2	B1	B2
HAĆARIPE	AŠUNIPE	Šaj haćarel thaj prinźanel la bazakê vorbe pa Řomengê tradicionalni thaj neve zanatur thaj okupacije, te ašunel len mothode vaj glasosa ginade. Šaj haćarel thaj prinźanel le vorbe, save si phangle le produktonca kata diferentni zanatur (po eksemplo petala, simadja, muzikakê performacije, etc.).	Šaj haćarel le šerutne punktur kata prosto školaka klasako divano, uključime anekdote pa aktivitetur kata řomane grupe, talaj kondicija, te si le hasnime vorbe prinźande.	Šaj aśunel jekh divano vaj jekh prezentacija pa `l Řomengê zanatur thaj pa Řomengê okupacije thaj šaj haćarel o maj but kata divano, talaj kondicija, o divano te avel jasno thaj lokho. Šaj haćarel o maj but kata 'k audiosko vaj vizualno divano paj bući kata 'k Řom (nakhli vaj ađesutni vrjama).	Šaj haćarel ando detajlo jekh buhlo divano vaj jekh buhli lekcija pa trajosko modo thaj pa le aktivitetur, kaj si phangle jekhe partikularnone zanatosa vaj jekhe aktivitetosa. Šaj haćarel ando detajlo jek divano ando konteksto pe karijeraki sama, kaj sikavel le okupacije ande nevi ljuma, kaj sas le Řom partikularno efektivni.
	GINAVIPE	Šaj haćarel thaj prinźanel le vorbe kata diferentni Řomengê zanatur thaj okupacije (pe demultuni thaj pe akanutni vrjama) kana sikadon von pe `l *„flash cards“*, pe `l plakatur vaj ande `l prosti tekstur. Šaj haćarel thaj prinźanel le vorbe kaj si phangle le produktonca kata diferentni zanatur (po eksemplo petala, simadja, muzikakê performacije etc.) te sikadon pe *„flashcards“,pe* plakatur vaj ande prosti tekstur.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel xarne, prosti tekstur, uključime paramiča vaj legende ande savende arakhadon deskripcije kata Řomengê zanatur vaj Řomengê aktivitetur, talaj kondicija, ando teksto arakhadon prinźande vorbe kaj si dosta frekventirime.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel tekstur fjal de fjal pa diferentni zanatur thaj okupacije (anekdote, internetoskê tekstur, historjakê raportur etc.). Šaj ginavel thaj šaj haćarel tekstur pa ašunde Řom.	Šaj ginavel thaj haćarel detajlirime deskripcije pa tradicionalni Řomengê zanatur thaj aktivitetur ande purani vrjama. Šaj ginavel thaj haćarel jekh detajlirime eksplikacija paj importanca kata 'k zanato vaj kata 'k okupacija ande 'k paramiči vaj ande 'k legenda. Šaj ginavel thaj haćarel le ađesutne kondicije pala diferentni aktivitetur/okupacije. Šaj ginavel thaj šaj haćarel jek biografijako raporto pa 'k ašundo Řom.

ŘOMENGÊ ZANATUR THAJ OKUPACIJE

VAKERIPE	VORBAKI INTERAKCIja	Šaj hasnil e gestikulacija, kijakê vorbe thaj prosti fraze /phenimata, te del anglal pe bazakê puśimata pa tradicionalni thaj neve đeseskê okupacije kata `l Řom.	Šaj puśel thaj šaj del anglal pe prosti puśimata pa tipični aktivitetur thaj rutine, save si phangle partikularnone zanatonca thaj okupacijenca. Šaj puśel thaj šaj del anglal pe prosti puśimata pa partikularni Řomengê grupe thaj lengi konekcija zanatonca /okupacijenca. Šaj puśel thaj šaj del anglal pe prosti puśimata pa `l Řomengê okupacije thaj zanatur ande nevi ljuma.	Šaj puśel thaj šaj del anglal pe kompleksni puśimata pa principalni historijakê aspektur kata diferentni Řomengê zanatur thaj Řomengê profesije. Šaj puśel thaj šaj del anglal pe kompleksni puśimata pa Řomengê aktivitetur pe ađesutni vrjama. Šaj puśel thaj šaj del anglal pe kompleksni puśimata pa ašunde Řom.	Šaj puśel kompleksni thaj detajlirime puśimata kata maj phure Řom vaj kataj komuna, so seren pa Řomengê zanatur thaj pa Řomengê okupacije. Šaj del bi pharimasko ande 'k diskusija pa tradicionalni Řomengê zanatur thaj Řomengê okupacije.
	VORBAKI PRODUKCIJA	Šaj hasnil prosti fraze thaj phenimata, te del duma skurtones thaj šaj del na-kompletno, jek komentaro, pa `l zanatur thaj okupacije, kaj ankêren źene kata leski/laki familija vaj leski/laki grupa. Šaj hasnil prosti fraze thaj phenimata, te del duma skurtones pa tipični Řomengê okupacije thaj Řomengê zanatur ande lesko/lako them vaj ande lesko/lako regiono.	Šaj hasnil jek serija kata fraze thaj phenimata, te del jek skurto deskripcija pa `l Řomengê okupacije thaj Řomengê zanatur ande lokalno regiono thaj pe lokalno than. Šaj hasnil jek serija kata fraze thaj phenimata, te del jek skurto deskripcija pa peski personalno eksperiansa, kana dikhlja jekhe řomane zanatlija pe bući.	Šaj phandel fraze pe 'k prosto modo, te del duma pa diferentni Řomengê okupacije thaj Řomengê zanatur, apropriatno pala peskê bêrš. Šaj phandel fraze pe 'k prosto modo, te del duma skurtones pa 'k prinźando vaj ašundo Řom.	Šaj del duma apropriatnone, deskriptivnone detajlosa pa `l Řomengê demultune aktivitetur, referencijasa, sar le zanatur thaj aktivitetur pařugle le Řomengo trajo. Šaj del duma pa kodja, savi okupacija si le Řomen ađes. Šaj del duma komparacijasa pa kodja, sar sas o demultuno trajo le zanatongê Řomengo, save phirde, thaj sar si lengo trajo ađes. Šaj del duma pa 'k ašundo manuš vaj pa 'k manuš savo si Řom.
ISKIRIPE		Šaj kopiril vaj šaj ramol bazakê vorbe, save si pe sama kata Řomengê okupacije vaj kata Řomengê zanatur. Šaj kopiril vaj šaj ramol bazakê fraze pa Řomengê okupacije vaj Řomengê zanatur.	Šaj ramol xarne tekstur, hasnindos prinźande vorbe, te sikavel kodja, so kêrde le Řom ande demultuni vrjama pe lokalno than vaj po regiono. Šaj ramol xarne tekstur, hasnindos prinźande vorbe, te sikavel le zanatur le Řomengê, save trajin ande diferentni thema vaj pe diferentni regionur.	Šaj ramol xarnes pa zanatongê Řomengo trajo. Šaj ramol jek skurto raporto pa ašunde Řomesko trajo. Šaj ramol jek skurto raporto paj asociacija maškar diferentni Řomengê grupe thaj le partikularni okupacije thaj zanatur.	Šaj ramol jek raporto apropriatnone detajlosa thaj sekvencosa ando konteksto kata tradicionalni Řomengê okupacije thaj zanatur aj kodja vaj pe lokalno sama vaj pe maj generalno sama. Šaj ramol pa ašunde Řom, sikavindos la řomana kulturaki importanca ande Řomengo trajo.

ŘOMENGÊ ZANATUR THAJ OKUPACIJE					
Levelo	**Źanglipe**		* Data	** Data	*** Data
A1		Šaj haćarav le vorbe pala diferentni zanatur thaj okupacije. Šaj haćarav le vorbe pala buća, save producirin le diferentni zanatongê manuš.			
		Prinźanav le vorbe pala diferentni zanatur thaj okupacije. Prinźanav le vorbe pala buća, save kêrde le diferentni zanatongê manuš.			
		Šaj pušav thaj šaj dav anglal pe desja simpli puśimata paj bući kaj le manuš kêren ađes.			
		Šaj mothav le anava kata manušêngê zanatur thaj okupacije ande muřo lokalno regiono, kaj arakhadon akana thaj kaj sas ande nakhli vrjama.			
		Šaj ramov le tipični Řomengê zanatongê thaj okupacijengê anava kataj akanutni thaj kataj nakhli vrjama. Šaj ramov uni fraze pa kadala zanatur thaj okupacije			
A2		Šaj haćarav jekh prosto anekdota pa zanatoskê Řom thaj vi pa kodja, so von kêrde.			
		Šaj ramov jek prosto anekdota pa kodja, so le Řom kêrde ande pengo svako đesesko trajo.			
		Šaj kêrav jekh prosto konverzacija pa tipični aktivitetur kata partikularni zanatongê manuš. Šaj dav anglal pe prosti puśimata pa diferentni zanatoskê Řom thaj pa lengê aktivitetur. Šaj dav anglal pe prosti puśimata pa kodja, so kêren le Řom ande muři komuna ađes.			
		Šaj dav jek skurto deskripcija pa ‘k partikularno zanato vaj pa ‘k okupacija kaj interesuil ma but. Šaj dav jek skurto deskripcija pa ‘k zanatosko manuš pe peski bući.			
		Šaj ramov jek skurto lil vaj skurto teksto pa `l Řomengê zanatur thaj okupacije pe nakhli vrjama ande muřo regiono. Šaj ramov skurtones pa `l Řomengê zanatur thaj okupacije ande diferentni regionur.			
B1		Šaj haćarav jek divano pa `l tradicionalni Řomengê zanatur. Šaj haćarav jekh filmo vaj jekh radioski emisja pa ‘k Řom vaj pa ‘k Řomengi grupa.			
		Šaj ginavav jek anekdota vaj jek teksto pa ‘k tipično Řomengo zanato ađes vaj pe nakhli vrjama. Šaj ginavav pa ‘k Řom, savo ašundilo anda ‘k partikularno zanato vaj aktiviteto.			
		Šaj pušav thaj šaj dav anglal pe `l puśimata pa Řomengê šêrutne zanatur thaj okupacije pe ađesutni thaj pe nakhli vrjama. Šaj pušav thaj šaj dav anglal pe `l puśimata paj importanca kata Řomengê zanatur thaj okupacije. Šaj pušav thaj šaj dav anglal pe `l puśimata pa `l Řomengê aktivitetur ađes.			
		Šaj dav duma skurtones pa ‘k ašundo Řom. Šaj dav duma skurtones pa diferentni zanatur taj okupacije kata diferentni Řomengê grupe.			
		Šaj ramov pa trajosko modo kata zanatoskê Řom. Šaj ramov pa ‘k ašundo zanatosko Řom. Šaj ramov pa diferentni řomane grupe thaj lengê partikularni zanatur thaj okupacije.			

ŘOMENGÊ ZANATUR THAJ OKUPACIJE					
Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
B2		Šaj haćarav ando detajlo jek divano pa Řomengê zanatur thaj pa Řomengo trajosko modo. Šaj haćarav jek divano pa karijerako profilo, anda regionur kaj šaj avav aktivno pe kaća vrjama.			
		Šaj ginavav detajlirime raportur pa Řomengê zanatur thaj aktivitetur kaj kêrde ande nakhli vrjama. Šaj ginavav jek raporto paj importanca kata 'k partikularno Řomengo zanato vaj Řomengi okupacija pala jek regiono vaj distrikto. Šaj ginavav jek detajlirime informacija pa kodja, sar te del pe ađes ande 'k řomano zanato vaj ande 'k řomani okupacija. Šaj ginavav jek biografija pa 'k importantno zanatosko Řom.			
		Šaj diskutuiv paj importanca kata Řomengê zanatur thaj le Řomengê okupacije ande le Řomengi historija, pe sama te getiv jek projekto. Šaj pušav pušimata kata 'k spikero, savo avel ande muři škola, te del duma pa Řomengê zanatur thaj Řomengê okupacije.			
		Šaj kêrav divano pa `l Řomengê aktivitetur ande nakhli vrjama thaj šaj dav eksplikacija pa lengi zanatongi thaj okupacijengi importanca pala diferentni regionur.  Šaj kêrav jek detajlirime divano pa `l Řomengê ađesutne okupacije. Šaj kêrav jek komparacijako divano pa Řomengo zanatongo trajo pe demultuni vrjama thaj o trajo ađes, sikavindos le pozitivni thaj negativni aspektur. Šaj kêrav jek detajlirime divano pa ´k ašundo Řom/ašundi Řomni thaj lesko/lako efekto pala lokalno vaj maškar-themutno trajo.			
		Šaj ramov jekh detajlirime raporto pa `l Řomengê zanatongê tradicije thaj lengi importanca. Šaj ramov paj importanca kataj Řomengi kontribucija pala ekonomijako vaj socialno trajo.			

TEMA 5: FESTIVALUR THAJ SLAVE

Kaća tema trobul te uključil kadala punktur:

1. Le slave, save markirin le trajosko ciklo:
   Biandipe thaj bolipe, uključime si e importanca kata 'l kirve
   Logodipe thaj abjav
   Le ritualur si phangle martjasa, žaljasa thaj komemoracijasa

2. Le festivalur, save si prinźande pala 'k lokalno regiono, uključime la religijakê festivalur.

3. Šanse te kidel pe le Řomengi komuna, sar kaj si:
   O Maškar-themutno Řomengo Đes (8. aprilo)
   Sunto Sara (phiripe ka sunto than „Saintes-Maries de la Mer") ande Camargue/Francuzo
   Grastengê forur
   Řomengê kulturakê festivlaur

4. Komemorativni pecimata uključime *Samudaripe, Holocaustosko Memorjako Đes.*

Le festivalur thaj slave si jek bari šansa, te aven le manuša kethane, kaća tema si vi laśi palaj eksploracija kata oralno tradicija le giljangi, la poezijaki, le paramičengi thaj le gîčimatangi, save reflektirin historijakê thaj aver eksperianse.

Dikh vi: Me thaj **muři** familija (rig 27)

Školaka klasako aktiviteto 1

Ciljo: Te **sićol** pe kana ankêrdon le importantni slave, lengo motivo thaj lengo ciljo thaj so le studentur kêren, kana ankêrdon kadala slave.

Le studentongê bêrš: 4-14 Levelo A1/A2

Methoda:

1. Puś le studentur pa importantni slave ande lengo trajo.

2. De duma pa kodja, pe savi bêršeski vrjama ankêrdon kadala slave – śon, sezona.

3. Le studentur mothon, so pecil pe pe la slavaki vrjama (po eksemplo specifični xamata, familjaki vizita, baro đes, etc.).

4. Kêr-ta jek lista pa diferentni slave pe tabla pe kategorije personalno (po eksemplo biandimasko đes), familija, lokalno, nacionalno thaj specifično pe le Řomengi sama.

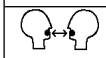
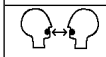
5. Kêr-ta jek baro zîdosko plakato, savo si fulado pe 'l bêršeskê śon thaj ramosar le slave pe apropriatno śon jekha notasa, savi sikavel, kaski slava si pe kodo đes.

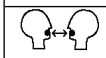
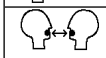
FESTIVALUR THAJ SLAVE

		A1	A2	B1	B2
HAĆARIPE	AŠUNIPE	Prinźanel thaj haćarel le vorbe pala festivalur thaj slave kana vorbil pe pa lende vaj kana ginadon glasosa. Šaj haćarel prosti vorbakê instrukcije, te arakhêl patretur vaj objektur ande la klasaki soba, te si von phangle diferentnone festivalonca vaj slavenca.	Prinźanel thaj haćarel le vorbe pala festivalur thaj slave, kana vorbil o sićaritori ande klasa pa kodja sama. Šaj haćarel pe 'k generalno levelo le paramiča thaj la školaka klasako divano pa festivalur thaj pa slave. Šaj haćarel le instrukcije, pala 'k slavaki formacija, te hasnin pe prinźande thaj but frekventirime vorbe.	Šaj haćarel le šêrutne punktur kata školaka klasako divano pa festivalur thaj pa slave, te hasnila vizualni ažutimata (po eksemplo ilustracije kata 'k tekstoski knjiga), te bi kêrelas kak verifikacija kata le sićaritoroski eksplikacija. Šaj haćarel le šerutne punktur kata jekh video, savo sikavel tipični aktivitetur pa 'k lokalno vaj nacionalno festivalo.	Šaj haćarel ando detajlo jekh divano pa kodja, so si o garado ciljo kata 'k festivalo kata 'k slava vaj kata 'k komemoracija. Šaj haćarel ando detajlo le instrukcije pala 'k slavaki preparacija.
		Prinźanel thaj haćarel le festivalongê thaj slavakê vorbe thaj vi le vorbe pala tipični pecimata ande Řomengi komuna.	Šaj haćarel jek prosto anekdota, bazirime pe 'k festivalo vaj pe 'k slava, te hasnina pe prinźande thaj but frekventirime vorbe thaj te si, te šaj, vi kak vizualno ažutipe. Šaj haćarel jek prosto anekdota, savi si phangli jekha partikularnona situacijasa vaj eksperiansasa, kana źene kiden pe, te slavin vaj te komemorin.	Šaj haćarel le šêrutne punktur ande 'k anekdota pa `l festivalur thaj slave, save si partikularni pe Řomengi sama. Šaj haćarel le šêrutne punktur ande 'k anekdota vaj ande 'k gili, kaj si pe sama kata 'k slava, kata 'k festivalo vaj kata 'k komemoracija.	Šaj haćarel ando detajlo jekh divano vaj jek diskusija pa 'k řomano festivalo, pa 'k slava vaj pa 'k komemoracija, uključime vi o ciljo kata kodo pecipe thaj sar te getil pe. Šaj haćarel ando detajlo le importantni paramiča vaj gilja, save si pe sama kata `l partikularni slave, festivalur vaj komemoracije.
	GINAVIPE	Prinźanel thaj haćarel le festivalongê thaj slavakê vorbe pe 'l plakatur vaj pe 'l *„flashcards"* ande desja prosti tekstur.	Šaj ginavel thaj haćarel jek prosto deskripcija pa festivalur vaj pa pecimata pe 'k slava, hasnindos patretur pala ažutipe. Šaj ginavel thaj haćarel prosti paramiča, te aven ramome but frekventirime thaj prinźande vorbenca, pa 'k tipično festivalo vaj pa slavakê aktivitetur (po eksemplo familjaki preparacija, šêrutne participantur etc.).	Šaj ginavel thaj haćarel le šêrutne tekstongê punktur, pa festivalur thaj slave ande ađesutni vaj ande purani vrjama.	Šaj ginavel artiklur pa festivalur thaj slave thaj šaj haćarel, savi ideja si garadi pala kodo, uključime e historija thaj le tradicije.
		Prinźanel thaj haćarel le vorbe kata festivalur thaj slave, save regularno ankêrdon ande familija vaj ande komuna.	Šaj ginavel jek prosto paramiči bazirime pe 'k slava vaj pe 'k pecipe, te si kodja ramome bute frekventirime thaj prinźande vorbenca.	Šaj ginavel thaj haćarel le šêrutne tekstoskê punktur, save si ramome pa 'k festivalo vaj pa 'k slava, kaj si tipično pala 'k řomani familija vaj pala le Řomengo komunako trajo.	Šaj ginavel jek detajlirime raporto pa tipični řomane festivalur, slave vaj kidimata, haćarindos lengi historija, lengo ciljo thaj sja le tradicije, kajsi phangle kodolenca.

FESTIVALUR THAJ SLAVE

		A1	A2	B1	B2
VAKERIPE	VORBAKI INTERAKCIJA	Šaj del anglal kijakê vorbenca vaj prostone frazenca/phenimatanca pe puśimata pa kodja, kana slavin pe le maj šêrutne lokalni vaj nacionalni festivalur.	Šaj puśel prosti puśimata pa 'l festivalur kaj naj but prinźande. Šaj pařuvel avere studentonca bazakê informacije pa kodja, sar partikularni festivalur slavin pe ande lengê familije.	Šaj del duma thaj šaj kêrel kak komparacija avere studentonca pa familjakê/religiozni slave. Šaj puśel thaj šaj del anglal pe 'l puśimata pa tipični festivalur pe 'l aver thana.	Šaj diskutuil spontano thaj bi pharimasko pa kodja, so dikhlja thaj so ašundja pe festivalur vaj pe slave thaj šaj mothol peski personalno opinja pa kodola.
		Šaj del anglal kijakê vorbenca vaj prostone frazenca/phenimatanca pe puśimata pa familjakê vaj komunakê pecimata, save pecisajle.	Šaj del anglal prostone vorbenca pe puśimata pa 'k festivalo vaj pa pecimata, save si importantni palaj familija vaj komuna vaj pa 'k pecipe kaj pecisajlo ande paluni vrjama.	Ša sikavel thaj šaj del anglal pa kodja, so pecil pe pe 'k festivalo vaj pe 'k slava ande leski/laki familija vaj komuna.	Šaj del duma ando detajlo pa planur thaj eksperianse pa 'k festivalo vaj pa 'k slava ande familija vaj ande komuna.
	VORBAKI PRODUKCIJA	Šaj mothol le anava kata `l šêrutne bêršeskê festivalur.	Šaj hasnil maj but fraze thaj phenimata, te del jek prosto deskripcija pa 'k vizita kata 'k lokalno vaj nacionalno festivalo.	Šaj del duma karing le aver źene ande klasa pa 'k eksperiansa, kana participisardja pe ´k festivalo.	Šaj del duma buhles thaj detajlirime pa 'k festivalo sekvencirime informacijasa thaj šaj del jek deskripcija pa kodja, so si pala sa kodja thaj so si le personalni atvetur.
		Ša del duma pa le pecimata, save si importantni pala 'k řomani familija vaj pala mahalako trajo.	Šaj hasnil fjal de fjal fraze thaj phenimata, te del jekh deskripcija pa 'k slava khêre. Šaj hasnil fjal de fjal fraze thaj phenimata, te del jekh deskripcija pa `l šêrutne punktur pa 'k partikularno slava vaj kak pecipe. Šaj hasnil fjal de fjal fraze thaj phenimata, te sikavel le šêrutne punktur kata 'k anekdota, kaj si pe sama kata 'k slava vaj pa 'k importantno pecipe.	Šaj del duma karing le averaźene ande klasa pa 'k specialno slava/pecipe ande familija (religijako festivalo, jek bolipe etc.). Šaj del duma karing le aver źene ande klasa pa peski eksperiansa pe 'k abjav vaj pe 'k praxope. Šaj mothol kak anekdota, kaj si pe sama kata 'k partikularno pecipe/slava vaj komemoracija.	Šaj del duma buhles thaj detajlirime pa importantni slave ando trajo le Řomengo thaj pa kulturaki importanca pala 'l Řom ande mahala. Šaj citiril jek lungo teksto vaj jekh lungo gili, kaj si partikularno importantno pala 'k festivalo, pala 'k slava vaj pala 'k komemoracija.
ISKIRIPE		Šaj kopiril vaj šaj ramol le anava kata šêrutne festivalur. Šaj kopiril kataj tabla xarne fraze pa festivalur vaj slave.	Šaj ramol prosti fraze pa 'k parti, kaj ankêrdol, te slavil pe kak slava (po eksemplo xabe, hurjavipe, organizacija etc.).	Šaj ramol jek skurto teksto /lil pa 'k festivalo vaj pa 'k slava, komentaronca pa peskê reakcije (nervozno, xoljariko, baxtalo/baxtali, khino/khini).	Šaj ramol jek detajlirime raporto pa 'k festivalo vaj pa 'k slava, ekha eksplikacijasa kata ciljo thaj deskripcijasa, so ankêrdilo thaj šaj del pesko personalno atveto.
		Šaj kopiril vaj ramol le anava kata importantni pecimata vaj slave. Šaj kopiril vaj šaj ramol xarne fraze pa 'k importantno pecipe vaj slava.	Šaj ramol prosti fraze pa 'k pecipe ande familija (jek nevo bêjato ande familija vaj ande mahala). Šaj ramol prosti fraze pa principialno familjaki/mahalaki slavaki struktura, bazirime pe personalno eksperiansa vaj mothoindos jek paramiči vaj anekdota kaj ašundja.	Šaj ramol jek xarno teksto, lil vaj e-mailo pa 'k slava vaj pa 'k pecipe ande familija vaj ande mahala.	Šaj ramol jek detajlirime raporto pa partikularni slave vaj pecimata ande Řomengi historija, tradicija vaj ande la komunako trajo. Šaj ramol jek detajlirime komparacija, kata le Řomengê festivalur thaj le lokalni vaj nacionalni slave.

FESTIVALUR THAJ SLAVE					
Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
A1		I can understand the words for important festivals and celebrations in my local area. I can understand the words for festivals and celebrations in my family or community.			
		I can recognise the words for important festivals or celebrations when I see them on a chart, calendar or poster.			
		I can ask and answer simple questions about the main festivals in my local area. I can ask and answer simple questions about the important events in my family or community.			
		I can name the main festivals that take place during the school year. I can name the main celebrations that are important in my family or community and say at what time of year they occur.			
		I can copy or write the names for the important festivals or celebrations in my area. I can copy or write some sentences about the important events in my area or in my family and community.			
A2		I can recognise when an important festival or event is part of a story. I can recognise when the teacher talks about a particular festival, celebration or event. I can understand simple instructions for the preparation of an important event.			
		I can read a simple story about an important festival or celebration. I can read a simple text about how a family prepares for an important celebration.			
		I can ask and answer questions about festivals that appear in stories. I can ask my friends about how they celebrate in their homes. I can ask about a festival that is very important to my family or community.			
		I can give a very simple account of a festival or celebration in my home. I can give a very simple account of the important parts of a festival or celebration. I can give a simple description of a special event that I experienced.			
		I can write some sentences about a festival or celebration that I experienced. I can write some sentences about the reason for a particular celebration.			

FESTIVALUR THAJ SLAVE					
Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
B1		Šaj haćarav informacije pa ‘k festivalo vaj pa ‘k slava, e preparacija thaj le planur pala kodola. Šaj haćarav le šêrutne punktur kata ‘k filmo pa ‘k partikularno festivalo vaj pa ‘k slava. Šaj haćarav le šêrutne punktur kata ‘k anekdota vaj kata ‘k gili pa ‘k partikularno festivalo, pa ‘k slava vaj komemoracija.			
		Šaj ginavav thaj šaj haćarav jek ramome deskripcija pa kodja, so pecil pe pe ‘k festivalo vaj pe ‘k slava. Šaj haćarav le šêrutne punktur kata ‘k žurnalo vaj kata ‘k internetosko artiklo pa ‘k festivalo.			
		Šaj diskutuiv thaj šaj kêrav komparacija, pa kodja, sar slavil pe ande diferentni familije thaj mahale. Šaj pušav puśimata pa slave pe aver thana, save slavin pe pe ‘k sama, kaj mangê naj prinźandi. Šaj dav eksplikacija pa kodja, sar slavil pe mande khêre thaj sar slavil pe ande mahala.			
		Šaj dav duma pa muři eksperiansa, sar slavil pe jek festivalo mande khêre vaj ande mahala. Šaj dav kak deskripcija, so pecisajlo pe ‘k slava thaj šaj dav deskripcija pa muře haćarimata, save sas ma pe slava. Šaj mothav kak anekdota, kaj si pe sama kata ‘k partikularno pecipe.			
		Šaj ramov jek lil pa ‘k festivalo vaj pa ‘k slava ande muři familija vaj ande muřo regiono thaj šaj ramov pa muře haćarimata, kaj sas ma pe diferentni slavakê sekcije			
B2		Šaj haćarav jek divano paj historija vaj pa ciljo kata ‘k partikularno festivalo vaj kata ‘k slava. Šaj haćarav le detajlur, save garadon tala festivalongê vaj slavongê aktivitetur (po eksemplo, save xabimata getin pe, importantni manuša, etc.)			
		Šaj ginavav pa festivalur thaj šaj haćarav la kulturakê thaj historjakê tradicije.			
		Šaj diskutuiv pa muře eksperianse pe `l festivalur vaj pe `l slave thaj šaj sikavav muři pozicija thaj muře haćarimata pa kodola pecimata. Šaj diskutuiv le planur pala ‘k festivaloski preparacija thaj šaj haćarav thaj šaj sikavav le importantni aspektura pa kodja.			
		Šaj dav duma detajlirime pa ‘k festivalo historjakê thaj tradicijakê detajlonca pe kodja sama. Šaj dav duma detajlirime paj importanca kata `l slave ande amari mahala vaj ande amaro trajo. Šaj mothav le vorbe kata ‘k gili, savi si importantno pala ‘k partikularno slava vaj komemoracija. Šaj mothav le svatur, save mothon pe partikularno pe slave vaj pe komemoracije.			
		Šaj ramov jek raporto pa ‘k importantno festivalo vaj pa ‘k slava thaj detajlirime šaj ramov pa ‘l ciljur thaj pa specifični punktur, kaj si pe kaća sama. Šaj ramov jek detajlirime komparacija pa tipični festivalur thaj slave.			

TEMA 6: ANDE ŠKOLA

Uni deskriptorur pala kaća tematika zumaven, te zurjaren o haćaripe ande familija pala školakê aktivitetur. Po eksemplo *Šaj haćarel bazaki informacija pa dopaš đesa, školakê agorimata, doktoroskê vizite, pařuglimaskê rutine/planur etc.* (A2 ašunimaskê) si pe sama, te kêrdol jek podo karing le studentoski familija, partikularno kothe, kaj si řomanes e šêrutni čhib.

O Řomano trajo thaj o Řomanipe šaj anel pe ando konteksto kata tipično školako sićuvipe.

Školaka klasako aktiviteto 1

Ciljo: Te **sićon** pe le thana kata `l **Řomengê** grupe (geografijako fokuso)

Le studentongê bêrš: 8-14 Levelo A1- B2

Methoda:

1. O sićaritori puśel kata `l studentur, kaj trajin ađes le diferentni Řomengê grupe.
2. Le studentur kêren kak brejnstormingo (sa so avla gođate) thaj getin fjal de fjal atvetur.
3. Le studentur kiden maj but informacija pa diferentni thema – *Pašê si kata kado them*, *Ando nordo si kodja, kaj e vrjama šaj avel desja šudri etc.*
4. Le studentur arakhên le thema pe 'k karta thaj thon simbolur vaj anava, pe thana kaj bêšen Řomengê grupe.
5. Le studentur arakhên informacija pa `l thema thaj getin xarne tekstur, save den kak deskripcija kata svako them.
6. Le tekstur sikadon kethane la geografijaka kartasa.

Školaka klasako aktiviteto 2

Ciljo: Jekh introdukcija kataj **Řomengi** historija (historjako fokuso)

Le studentongê bêrš: 7- 14 Levelo A1- B2

Methoda:

1. Svako studento getil jek vrjamaki linija kata pesko trajo kaj ramol le maj importantni pecimata.
2. Brejnstormingo (sa so avla gođate) pa kodja, so le studentur źanen generalno paj „historja".
3. O sićaritori anel e ideja paj Řomengi historija.
4. Le studentur cîrden jek karta, te sikaven o drom le Řomengo kataj Indija thaj ramon le relevantni date pe karta.
5. O sićaritori del duma pa `l raportur relevantni palaj Řomengi historja.
6. Le studentur getin te thon pe pe „role" po drom thaj mothon „pengê pecimata".
7. Le studentur ramon pengi dromeski anekdota thaj ginaven la anglaj klasa vaj prezentirin la papušenca.

Ekstenzija:

Le studentongê bêrš: 10 - 14 Levelo A2 +- B2

Le studentur ašunen vaj ginaven jek anekdota (legenda vaj paramiči) vaj anen jek aspekto kata Řomengo demultuno trajo.

ANDE ŠKOLA

		A1	A2	B1	B2
HAĆARIPE	AŠUNIPE	Šaj haćarel bazakê školakê thaj klasakê zakonur thaj rutine, te avel kak prosto eksplikacija thaj kak apropriatno gestikulacija. Prinźanel thaj šaj haćarel le anava kata la školakê meble, taj sa le buća kaj arakhadon krujal, kana sikadon ande `l instrukcije. Šaj haćarel thaj šaj hasnil bazakê instrukcije, te khêlel khêlimata pe khêlimasko than pe arena.	Šaj haćarel instrukcije, dine ande klasa, pe khêlimasko than etc. Šaj haćarel bazakê informacije pa dopaš đesa, školakê agorimata, doktoroskê vizite, pařuglimaskê rutine/planur etc. Šaj haćarel pe 'k generalno levelo buća, save si pe la klasaki sama, te del pe maj anglal kak jasno instrukcija thaj eksplikacija.	Šaj haćarel detajlirime instrukcije ande klasa thaj generalno ande školako krujalipe. Šaj haćarel, apropriatno pe peskê bêrš, jek prezentacija kata aver studentur pa 'k familjaki tematika *(Muře interese, Muři familija, Muře neve eksperianse* etc.).	Šaj haćarel jek buhlo divano, vaj kak prezentacija pa 'k školaki tematika thaj šaj identificiril argumentoskê linije. Šaj haćarel ando detajlo jek filmo vaj kak audiosko rekordingo pe 'k prinźandi čhibakî variacija, te si e tematika pe la školaki sama.
		Šaj haćarel la kijakê vorbe kata dadeskê/dejakê instrukcije paj škola vaj lengê deskripcije kataj škola.	Šaj haćarel jek informacija, savi si te angêrel la ka pesko dad/peski dej.	Šaj haćarel le sićaritoroskê instrukcije vaj deskripcije pa buća, kaj si pe sama kata Řomengê studentur.	Šaj haćarel ando detajlo jek divano vaj jek prezentacija, diji ande škola kata jek mahalako Řom vaj kata 'k eksperto pa řomane buća.
	GINAVIPE	Prinźanel thaj šaj haćarel le anava vaj la bazakê vorbe pe `l plakatur, save arakhadon pe diferentni klasakê vaj školakê thana (po eksemplo plakatur pe puśimaski forma).  Prinźanel thaj šaj haćarel sêmnur ande škola (*Jag, O Drom Avri, Na praste,* etc.).  Prinźanel thaj šaj haćarel le vorbe thaj numerur pe `l plakatur thaj cîrdine patretur ande klasa (le kurkeskê đes, le śoneskê đes, etc.). Šaj arakhêl pesko anav pe 'k lista. Prinźanel thaj šaj haćarel la kijakê vorbe pe školako sićarimasko vaj sićuvimasko plano.	Šaj ginavel thaj haćarel tekstur paj škola, save hasnin but frekventirime, prinźande vaj neve sikade vorbe.	Šaj ginavel thaj haćarel tekstur pa školakê trjabe, talaj kondicija, te le maj phare kijakê vorbe thaj/vaj konceptur sas maj anglal sikade.	Šaj ginavel artiklur, raportur thaj žurnalongê tekstur, save si pe la školaki sama vaj pe sama kata školakê problemur, savenca kam aven le studentur konfrontirime thaj von šaj haćaren le dine pozicije.
			Šaj ginavel prosti anekdote pa řomane śavořê ande škola, talaj kondicija, te aven apropriatni pe le studentongê bêrš thaj but frekventirime thaj prinźande vorbe hasnin pe ando teksto.	Šaj ginavel tekstur kata śavořê, saven si eksperiansa kata huladimasko pharipe kana źan ande škola.	Šaj haćarel artiklur vaj raportur pa 'l problemur, savenca si le řomane śavořê vaj aver minoritetongê studentur ande škola konfrontirime.

ANDE ŠKOLA

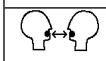
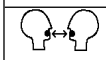
		A1	A2	B1	B2
VAKERIPE	VORBAKI INTERAKCIJA	Šaj rodel permisija ande klasa vaj šaj cîrdel le sićaritoroski sama pe peste pe 'k apropriatno modo. Šaj del anglal bi vorbako (po eksemplo te del sêmno šêresa) vaj te del anglal numa jeka vorbasa vaj te del anglal desja xarnes pe bazakê puśimata, save si pe la klasaki vaj la škola sama. Šaj řuđil pala vareso vaj šaj naisil pe malades. Šaj puśel pa prinźande klaskê buća thaj škola materialur (knjiga, hîřtija, karandaš, etc.).	Šaj rodel ande klasa, te lel pe sama. Šaj mothol maj dur jek prosto informacija kata jek sićaritori karing jek aver. Generalno šaj ankêrel jek konverzacija ekhe avere studentosa, te ankêrdol kak kooperacija ande klasa (te makhel pe kak patreto, te kêrel pe kak modelo, te ankêrdol kak treningo, etc.). Apropriatnone ažutimasa kata sićaritori šaj del kak eksplikacija pa 'k situacija savi avili (po eksemplo jek debata ekhe avere studentosa).	Anda jek šaj xamil pe pe sportosko placo thaj te del pe avere studentonca ande `l khêlimata thaj aktivitetur. Šaj thol puśimata thaj šaj del anglal pe puśimata pa specifični škola klasakê trjabe vaj šaj del anglal ande 'k generalno diskusija.	Šaj desja participiril ande `l diskusije pa prinźande škola trjabe thaj šaj sikavel desja jasno peski pozicija.  Šaj diskutuil ando detajlo paj importanca la edukacijaki, ađes pala `l têrnimata.
		Šaj mothol le dadeskê/la dakê le neve vorbe, kaj sićilja ande škola thaj sikavel lengê la škola knjige.	Šaj del le dadeskê/la dakê jekh deskripcija pe 'k prosto levelo pa kodja, so pecisajlo ande škola thaj sar si e situacija ande škola. Šaj del anglal pe prosti puśimata thaj šaj mothol le dadeskê/la dakê sostar si leskê/lakê e škola drago thaj so sićol kothe.	Šaj diskutuil le dadesa/la dasa vaj avere familjakê membronca, pa kodja, so kêrel pe thaj so pecil pe ande škola. Šaj puśel thaj šaj del anglal pe detajlirime puśimata pa trajo thaj eksperianse ande škola.	Šaj reaguil anda jekh thaj šaj vorbil bi pharimasko *native* spikeronca pa škola trjabe thaj pa personalni škola thaj sićuvimaskê eksperianse. Šaj diskutuil ando detajlo paj edukacijaki importanca pala řomane śavořê.
	VORBAKI PRODUKCIJA	Šaj hasnil kijakê vorbe thaj prosti fraze thaj phenimata, te del duma pa škola klasaki rutina vaj pa 'k khêlipe pe khêlimasko than.	Šaj hasnil jek frazaki/phenimatangi serija, te del duma pa kodja, so dikhêl pe televizija, sar kamel te kêrel khêre la škola buća thaj so maj kêrel khêre palaj škola.	Šaj del eksplikacija avere studentongê pa diferentni škola eksperianse (po eksemplo pe ´k aver škola than etc.).	Šaj del jek jasno thaj detajlirime prezentacija pa 'k škola tema (po eksemplo kompeticija, futbalosko khêlipe, vizita, etc.). Šaj sikavel ando detajlo peski pozicija pa 'k ciljo vaj pa 'k bućі.
		Šaj hasnil kijakê vorbe, te mothol le źenengê ande familija, so kêrel ande škola.	Šaj hasnil jek serija kata fraze thaj phenimata, te mothol la familjakê vaj źenengê kataj mahala, so kêrdja ande škola, savi škola buća si te kêrel khêre, so kamel maj but ande škola thaj savo sporto kamel maj but.	Šaj ankêrel jek prosto divano pa peski škola thaj šaj mothol, sostar trobul te źan le śavořê ande škola.	Šaj mothol peski opinja paj edukacijaki importanca thaj šaj prezentiril desja jasno peski gîndongi pozicija.

ANDE ŠKOLA

I S K I R I P E	Šaj kopiril lila thaj šaj kopiril vaj ramol kijakê vorbe kataj tabla, uključime prosti fraze thaj phenimata, save si pe sama kataj školaki klasa. Šaj kopiril vaj šaj ramol la kijakê vorbe ande školako klasako plano vaj ande sićuvimasko plano.	Šaj ramol desja xarne tekstur pa peski klasaki soba vaj pa aver studentur ande klasa. Šaj ramol desja xarne tekstur bazirime pe 'k buć̀i, kaj na demult sićilja ande klasa. Šaj ramol desja xarne tekstur pa 'k aspekto kata řomano trajo vaj kataj historija, sar jek projektosko kotor.	Šaj ramol jek raporto pa jekhe đeseski rutina ande škola. Šaj ramol pa peskê školakê amala thaj pa kodja, so kamen te kêren kethane (po eksemplo ande 'k lileski forma). Šaj kêrel jekh investigacija thaj šaj prezentiril jek projekto pa Řomengo trajo, Řomengi historija vaj tradicija, hasnindos e mahala pala detajlur la investigacijakê.	Šaj ramol jekh jasno thaj detajlirime teksto (po eksemplo jek *essay* vaj jek lil) pa subjektur fjal de fjal kaj si pe sama kataj školaki eksperiansa, kata partikularni interese, kata ciljur bazirime pe le objektur, pe la školakê pecimata etc. Šaj kêrel jek buhlo projekto pa jek aspekto vaj pa maj but aspektur kata řomano trajo vaj paj řomani kultura aj kodja vaj individualno vaj kethane averenca.
	Šaj sikavel le dadeskê/la dakê kodja, sar źanel te ramol la kijakê vorbe, kaj sićilja ande škola.	Šaj ramol jekhe źeneskê kataj familija vaj jekhe amaleskê jek skurto lil pa klasaki soba vaj pa `l aver studentur ande klasa.	Šaj ramol jekh lil, jekh e-mailo vaj kak skurto raporto pa svako đeseski rutina ande škola thaj pa `l lošakê buća kata la školako trajo.	Šaj ramol jek jasno thaj detajlirime raporto paj školaki eksperiansa thaj paj importanca kataj formalno edukacija.

Ande škola

Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
A1	→👤	Šaj haćarav le zakonur kata muři škola thaj kata muři školaki klasa. Šaj haćarav le anava kata diferentni buća, save si ande muři klasa. Šaj haćarav kodja, so mothol amengê o sićaritori, te kêras vareso.			
	👤→	Šaj ginavav le titule pe le plakatur vaj le titule ande muře knjige. Šaj ginavav le vorbe thaj ekspresije, kaj ažutin ma te hasniv e řomani čhib. Šaj ginavav notice thaj sêmnur. Šaj arakhav muřo anav ande 'k klasaki lista. Šaj ginavav muřo školako sićarimasko plano. Šaj ginavav le kurkeskê đes thaj le bêršeskê śon.			
	👤↔👤	Šaj rodav ande muři klasa permisija. Šaj rodav kata sićaritori ažutipe. Šaj dav anglal pe 'k puśipe le vorbenca „va" vaj „na" vaj avere vorbenca. Šaj rodav katar muři klasa varesave buća			
	👤→	Šaj dav duma pa kodja, so kêrav ande muři klasa.			
	✍	Šaj kopiriv vaj šaj ramov vorbe thaj fraze pa kodja, so sićuvav. Šaj kopiriv vaj šaj ramov vorbe ande 'k tabela.			
A2	→👤	Šaj haćarav le instrukcije, save del o sićaritori. Šaj haćarav e informacija paj škola. Šaj haćarav vareso kataj informacija anda 'k objekto pa savo sićuvas.			
	👤→	Šaj ginavav o teksto pa buća, pa save sićuvas ande amari klasa, te sićilem maj anglal le vorbe pa kodja sama.			
	👤↔👤	Šaj mothav kak vjašta maj dur le sićaritoroskê. Šaj dav duma jekhe avere studentosa pa 'k aktiviteto ande muři klasa. Šaj dav le sićaritoros jek eksplikacija pa 'k problemo.			
	👤→	Šaj mothav, so kêrdem khêre palaj školaki sama. Šaj dav duma pa 'k televizijako programo vaj pa 'k filmo kaj dikhlem. Šaj dav duma pa kodja, so kêrav khêre.			
	✍	Šaj ramov kak skurto *essay* pa muři škola, pa amari klasa vaj pa kodja, so kêrav ande klasa. Šaj ramov uni fraze pa kodja, so sićuvas ande amari klasa.			

Ande škola					
Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
B1		Šaj haćarav le instrukcije thaj e informacija, kaj del pe generalno ande škola vaj ande klasa. Šaj haćarav jek prezentacija kata 'k aver źeno, te sićilem maj anglal pa soste źal e tema. Šaj haćarav jek filmo pa 'k partikularno bući, savi si mangê prinźandi.			
		Šaj ginavav thaj šaj haćarav la školakê tekstur vaj anekdote, te sićilem maj anglal le maj phare vorbe vaj ideje.			
		Šaj dav duma le avere studentonca ande klasa pa kodja, so kêras. Diskutuiv muře dadesa thaj muřa dasa pa kodja, so kêras ande škola. Šaj dav anglal pe puśimata, kata o sićaritori vaj kata muřo dad thaj kata muři dej.			
		Šaj dav eksplikacija pa muře ideje pala 'k aktiviteto vaj pala 'k projekto. Šaj dav duma skurtones pa kodja, so sićuvav vaj pa kodja, so kêrav avrjal kataj škola.			
		Šaj ramov jekh xarno *essay,* jek lil vaj jek e-mailo pa muři svako đeseski školaki bući thaj šaj ramov detajlirime pa diferentni aktivitetur. Šaj ramov jek lil vaj jek e-mailo pa 'l manuša, saven prinźanav. Šaj ramov pa kodola buća, kaj kamav te kêrav len muře amalenca.			
B2		Šaj haćarav jek divano vaj jek lekcija paj škola, edukacija vaj paj školaki eksperiansa ande nakhli vrjama. Šaj haćarav jek filmo vaj jek radiovoski emisija paj škola ande akanutni vaj ande nakhli vrjama.			
		Šaj ginavav jek artiklo vaj jek raporto paj škola vaj paj edukacija thaj šaj haćarav le diferentni pozicije ande lende. Šaj ginavav jek artiklo pa buća, save si le têrnimatangê kak problemo, źi kaj źan ande škola thaj šaj haćarav le diferentni pozicije.			
		Šaj diskutuiv *native* spikeronca buća, save si pe sama kata školako trajo, kata svako đeseskê aktivitetur thaj kata personalno eksperiansa. Šaj spontano thaj bi pharimasko participiriv pe školakê diskusije vaj debate.			
		Šaj dav duma pa muře aktivitetur ande škola thaj šaj sikavav muře opinije thaj muře običajur. Šaj dav duma maj buhles pa 'k pecipe vaj pa 'k aktiviteto ande škola. Šaj sikavav thaj šaj dav dumo muři opinija pa 'k đela kaj si pe la školaki vaj edukacijaki sama.			
		Šaj ramov jek jasno thaj detajlirime raporto pa amari klasa vaj pa aktivitetur, save ankêrdon ande škola. Šaj ramov jek *essay* pa 'k partikularno subjekto, savo interesiril ma. Šaj ramov jek detajlirime raporto pa 'k eksperiansa ande škola vaj pa sićuvipe kata 'k partikularno subjekto.			

THEMA 7: TRANSPORTO THAJ DROMESKÊ TRJABE

Kaća tematika anzarel e šansa, te sikadol le Řomengo drom kataj Indija (po eksemplo sar von phirde, kaj phirde etc.) thaj o ađesutno trajo le Řomengo, save phiren źi ađes (po eksemplo kaj von phiren, sostar von phiren, sostar aśên p‘ ek than etc.).

Maj dur anzarel kodja vi e šansa palaj eksploracija kata tradicije, save si phangle le trajosa ande ‘k kampo (po eksemplo le decizije kaj te aśên, kana te traden-tar, sar ankêrdol jek kampo: O xabe, o paj etc.).

La klasakê aktivitetur trobun te eksplorin le diferentni trajoskê modur kata bêšîmasko trajo thaj kata dopaš-nomadicko trajo le Řomengo.

O phiripe trobul te studiril pe vi ande relacija kataj okupacija, po eksemplo e bućі ande ‘k cirko, o bikinipe kata bućа pe ‘l diferentni thana.

Dikh vi: **Muři** komuna (rig 38)
Řomengê zanatur thaj okupacije (rig 44)

Školaka klasako aktiviteto 1

Ciljo: Te **sićon** pe la bazakê vorbe pala transportoskê modur.

Le studentongê bêrš: 4-8 Levelo: A1
Methoda:

1. Kêr brejnstormingo (sa so avla gođate) pa sa le manušêngê dromengê bućа (po eksemplo xabe, bicikleto, vurdon, magari, vonatoetc.).
2. Ramosar svako vorba pe ‘k karta, le anavesa kata studento, savo arakhlja e vorba.
3. Tho-ta e karta po zîdo, kodolasa kêres kak ažutipe.
4. Le maj têrne studentur cîrden jek dromesko patreto thaj thon le anava kata šêrutne kotora.
5. Le maj phure studentur ramon jek skurto teksto (po eksemplo 5 fraze) pa ‘k drom, savesa von phirde.

Ekstenzija:
Ginav jek paramiči pa `k drom, ande savi hasnin pe prinźande vorbe.

Školaka klasako aktiviteto 2

Ciljo: Jek investigacijako projekto paj importanca kata le **Řomengo** phiripe ande historija thaj ande tradicija

Le studentongê bêrš: 11- 14 Levelo: B1- B2
Methoda:

1. Diskutuisar le Řomengi historija thaj le Řomengê tradicije, save si phangle phirimasa.
2. Kêr jek komparacija kata nevi situacija, kaj si ande bute themende.
3. Hulav le studentur pe grupe po trin źene.
4. Svako grupa diskutuil, sar šaj getil jek projekto pa phiripe le Řomengo.
5. Le grupe si te kêren investigacije (intervjuo Řomendar, tekstongo ginavipe, interneto etc.) thaj thon pengê informacije tala diferentni šêrutne vorbe.
6. Le grupe kêren plakatur, pe save arakhadon vi patretur thaj tekstur. Vi audioskê rekordingur šaj uključin pe.
7. Le grupe prezentirin pengê projektur la klasakê.

TRANSPORTO THAJ DROMESKÊ TRJABE

		A1	A2	B1	B2
HAĆARIPE	AŠUNIPE	Prinźanel thaj šaj haćarel bazakê vorbe, save si pe sama kata diferentni transportoskê methode, te vorbil pe pa lende vaj te ginavel varekon glasosa pa lende.	Šaj haćarel le diferentni trjabe pa transportoskê modur, save aven diskutuime ande klasa thaj save arakhadon ande `l anekdote thaj aver tekstur, save ginadon glasosa ande klasa.	Šaj haćarel le šêrutne punktur ande 'k oralno raporto pa 'k drom. Šaj haćarel le šêrutne punktur pa `l buća, save si pe sama kata phiripe thaj transporto, prezentirime ande šêrutni školaki klasa. Prinźanel thaj šaj haćarel sa le frekventirime vorbe, save si pe sama kata dromeskê trjabe thaj pe sama kata transporto. Šaj haćarav le trjabe, kaj si pe sama kata mobiliteto le manušêngo thaj kodja, sostar mekên von jek them thaj den ande diferentni aver thema.	Šaj haćarel jek divano vaj jek raporto, kaj si paj dromeski sama thaj savo uključil modoskê detajlur pa transporto thaj pa eksperianse.
		Prinźanel thaj šaj haćarel bazakê vorbe, save si pe sama kata phiripe thaj pa transporto ande řomani kultura.	Šaj haćarel, so mothol pe ande `l legende, ande `l paramiča thaj ande `l aver tekstur pa tranportosko sistemo le Řomengo.	Šaj haćarel le šêrutne punktur kata 'k divano vaj kata 'k radiovoski emisija, kaj si pe phirimaski sama. Šaj haćarel le Řomengê dromeskê, phirimaskê modur, kaj maj but naj tipični. Šaj haćarel la tradicijaki baza, kaj si tipično pala 'k trajo ande 'k kampo. Šaj haćarel le indikacije pala 'k trajo ande 'l aver thana sar familija vaj sar grupa.	Šaj haćarel jek anekdota vaj legenda pa phirimaskê Řom uključime indikacije pa tradicije thaj paćamata, kaj si phangle phirimasa thaj kamposa. Šaj haćarel le detajlur kata 'k raporto pa phiripe, savo anzarel jek maj phuro familjako vaj mahalako źeno. Šaj haćarel jek divano paj migracija thaj sostar źan le Řom ande 'l aver thema, kothe te train.
	GINAVIPE	Prinźanel thaj šaj haćarel etikete pe patretur thaj pe plakatur, save sikaven transportoskê modur. Šaj identificiril thaj šaj haćarel bazakê vorbe ande 'k prosto teksto, kaj si pe sama kata transporto.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel la kijakê punktur ande 'k skurto teksto pa phiripe vaj pa transporto. Šaj ginavel thaj šaj haćarel la kijakê punktur ande 'k skurto teksto paj migracija thaj pa efekto la migracijako pe 'l śavořê.	Šaj hasnil la kijakê vorbe thaj patretur/diagramur, te haćarel kak detajlirime teksto pa phiripe thaj pa transporto. Šaj hasnil la kijakê vorbe, te haćarel la kategorijakê informacije ande 'k teksto (Po eksemplo: *Kaj pecisajlo kodja? Kon sas kothe ?).*	Šaj ginavel bi pharimasko jek anekdota vaj jek raporto pa 'k phiripe. Šaj ginavel bi pharimasko jek raporto pa kodja, sar źan-tar le manuša, te train ande diferentni thema.
		Haćarel le vorbe, save si pe sama kata transportoskê modur thaj save si vorta hasnime kata `l Řom, kana traden (po eksemplo kamiono, vurdon, karavano etc.).	Šaj ginavel thaj šaj haćarel la kijakê punktur ande 'k legenda vaj ande 'k anekdota pa phiripe. Šaj ginavel thaj šaj haćarel la kijakê punktur ande 'k skurto deskripcija pa bućakê fjalur, kaj sikavel o efekto, te phiren le Řom than thanestar.	Šaj hasnil kijakê vorbe, palaj raportongi investigacija po interneto pa phirimaskê Řom. Šaj haćarel le šêrutne punktur ande 'k raporto, ande 'k anekdota vaj ande 'k historjako teksto pa `l Řomengê droma. Šaj haćarel le šêrutne punktur ande 'k raporto pa mobiliteto le Řomengo ande ađesutni vrjama.	Šaj ginavel jek raporto, jek anekdota, legenda vaj jek historjako teksto pa `l Řomengê phirimata ađes vaj pe nakhli vrjama. Šaj haćarel e importanca la informacijaki pa 'l Řomengê eksperianse pe lengê droma. Šaj haćarel jek raporto vaj internetosko teksto pa 'l Řomengo mobiliteto ađes.

TRANSPORTO THAJ DROMESKÊ TRJABE

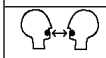
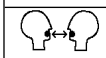
		A1	A2	B1	B2
VAKERIPE	VORBAKI INTERAKCIJA	Šaj del anglal skurtones, te trobula gestikasa, kana puśen,"Sar aviljan ađes ande škola?" Puślo kata sićaritori thaj patretongê ažutimasa, šaj hasnil bazakê vorbe (uključime la farbakê vorbe, formatakê thaj barimaskê vorbe) thaj prosti fraze, te kêrel kak deskripcija pa forme le transportoskê.	Šaj del anglal pe bazakê puśimata pa kodja, sar plaćal les/la o phiripe. Šaj del duma pa peskê eksperianse pe 'l droma. Šaj puśel le avere studentondar pa lengê dromengê eksperianse.	Šaj participril pe 'l diskusije pa diferentni phirimaskê modura thaj šaj sikavel peskê personalni prijoritur. Šaj hasnil ilustracije ande 'k tekstoski knjiga, te diskutuil, po eksemplo, o similariteto thaj e diferencija maškar o phiripe ađes thaj o phiripe pe nakhli vrjama. Šaj avri arakhêl, so le aver studentur gîndin pa diferentni transportoskê modur.	Šaj diskutuil pa phirimaskê eksperianse thaj pa o plus thaj o minus kata phiripe. Šaj diskutuil pa 'l maj laśe investigacijakê droma thaj šaj prezentiril jek projekto vaj jekh prezentacija pa phiripe.
		Šaj del anglal bi vorbengo vaj jekha vorbasa pe puśimata, sar phirdja thaj kêrdja vaj na kêrdja peska familjasa baro drom.	Šaj puśel thaj šaj del anglal pe puśimata, sar phirdja le dromenca peska familjasa. Šaj puśel avere studentondar, lengê eksperianse pa phiripe thaj šaj del anglal pe lengê puśimata pa peskê eksperianse.	Šaj puśel thaj šaj del anglal pe puśimata pa le Řomengê phirimaskê tradicije. Šaj puśel kata maj phure familjakê vaj mahalakê źene pa lengê phirimaskê eksperianse ande nakhli vrjama. Šaj diskutuil informacije pa 'l Řom thaj pa phiripe pala jek projektoski preparacija.	Šaj diskutuil ando detajlo la historjaki thaj nevi phirimaski signifikanca pala 'l Řom. Šaj diskutuil ando detajlo pa o plus thaj o minus kata phirimasko thaj bêšîmasko trajosko modo pala le Řomengê familije thaj palaj kumpanija. Šaj diskutuil ando detajlo pa o maj laśo investigacijako drom thaj šaj kêrel jek prezentacija pa 'l phirimaskê Řom. Šaj kêrel investigacija pa diferentni phirimaskê eksperianse thaj tradicije ande diskusija maj phure familjakê vaj mahalakê manušênca.
	VORBAKI PRODUKCIJA	Šaj hasnil kijakê vorbe thaj prosti fraze, te thol le anava kata diferentni transportoskê modur sikade pe `l plakatur thaj pe `l patretur.	Šaj hasnil jek frazaki serija thaj phenimata, te sikavel, sar nakhêl svako đes ande škola. Šaj mothol thaj šaj del jek skurto deskripcija pa diferentni transportoskê tipur, save dićon avrjal kataj škola (po eksemplo, vurdona, busur, kamionur, bicikletur etc.).	Šaj kêrel jek skurto diavno pa transportoskê tipur, save dićon avrjal kataj škola. Šaj del duma, ande 'k modo, kaj si pala leskê/lakê bêrš apropriatno, pa peskê phirimaskê eksperianse, kana phirdja jek baro drom.	Šaj del duma buhles pa phirimaskê eksperianse, save kidindja, kana phirelas pe lokalno regiono vaj pe 'k aver than. Šaj del duma buhles pa phirimasko efekto pala têrnimata.
		Šaj hasnil kijakê vorbe thaj prosti fraze, te thol le anava kata transportoskê modur, sikade pe 'l tradicionalni thaj moderni patretur pa phirimaskê Řomengê fajte.	Šaj hasnil jek frazaki serija thaj phenimata, te sikavel le phirimaski importanca pala Řomengê familije (pe akanutni thaj pe nakhli vrjama). Šaj hasnil papuše, te anzarel jek prosto raporto pa 'k drom.	Šaj kêrel jek skurto diavno pa peskê vaj le Řomengê phirimaskê eksperianse pe akanutni thaj pe nakhli vrjama.	Ša del jek maj buhlo divano pa phirimasko vaj bêšîmasko impakto pala le Řomengo trajo thaj pala lengi tradicija, kenterindos o plus thaj o minus. Ša del jek buhlo divano pa importantni aspektur ande 'k phirimasko trajo thaj pa le tradicije, save si phangle kodolesa.

TRANSPORTO THAJ DROMESKÊ TRJABE

	A1	A2	B1	B2
I SKIRIPE	Šaj kopiril vaj šaj ramol la kijakê vorbe, save si pe phirimaski thaj transportoski sama. Šaj thol etikete pe 'k patreto vaj pe 'k plakato, savo sikavel diferentni transportoskê modur. Šaj kopiril skurc fraze paj transportoski sama kataj tabla (po eksemplo: *Svako đes avav le busosa ande škol*a).	Šaj ramol desja skurc tekstur pa diferentni transportoskê forme ažutimasa kata 'k tekstoski knjiga, te trobula. Šaj ramol fraze pa 'k prinźando drom (po eksemplo o drom khêral źi kaj škola).	Šaj ramol jek skurto lil jekhê avere źeneskê, pa kodja, sar źal peskê ande škola). Šaj ramol „nevimata" pa kodja, so pecisajlo kana gêlo/geli ande škola.	Šaj ramol jek detajlirime raporto pa 'k drom ande lokalno regiono, kaj del informacija pa pokinimata, pa pharimata pa maj phure manuša etc. Šaj ramol jek detajlirime lil pa 'k drom, savo kêrdja pe sama le phirimaski.
	Šaj kopiril vaj šaj ramol la kijakê vorbe, save si pe sama kata tradicionalno thaj moderno Řomengo phiripe.	Šaj ramol jek skurto teksto (postaki karta, e mailo etc.) pa kodja, so pecisajlo, kana phirdja peska familjasa.	Šaj ramol kak deskripcija pa 'k drom, kaj phirdja.	Šaj ramol jek detajlirime lil pa 'k drom kaj kêrdja ando konteksto kata řomano trajo. Šaj ramol jek detajlirime raporto paj phirimaski importanca thaj paj tradicija ka 'l Řom pe akanutni thaj pe nakhli vrjama.

Transporto thaj dromeskê trjabe

Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
A1	→👂	Šaj haćarav le vorbe pala diferentni transportoskê forme. Šaj haćarav le šêrutne vorbe, save si pe sama kata phiripe.			
	👂→	Šaj prinźanav le vorbe pala diferentni transportoskê tipur pe 'k plakato vaj ande 'k knjiga.			
	👂↔👂	Šaj dav anglal pe prosti puśimata, sar avilem đes ande škola. Šaj dav anglal pe prosti puśimata, sar phirel muři familija.			
	👂→	Šaj dav duma pa `l diferentni phirimaskê droma. Šaj mothav, sar amen tradas ka diferentni thana (vonato, aviono etc.). Šaj mothav, sar fjal de fjal manuša phiren, kana dikhav patretur.			
	✍	Šaj ramov le vorbe pala kodja, sar amen tradas. Šaj ramov le vorbe pala kodja, sar le manuš tradenas maj anglal.			
A2	→👂	Šaj haćarav, kana si o phiripe jek kotor katar jek paramiči.			
	👂→	Šaj ginavav le šêrutne punktur ande 'k xarni anekdota, savi si pa phiripe. Šaj ginavav le šêrutne punktur ande 'k xarni anekdota, savi si pa manuš, save munčisajle, te trajin pe 'k aver than. Šaj ginavav le šêrutne punktur ande 'k anekdota, savi si pa manuš, save si te phiren pe sama kata pengi bući.			
	👂↔👂	Šaj mothav kodja, sode si mange drago o phiripe. Šaj dav anglal pe puśimata pa muři eksperiansa kaj sas ma, kana phirdem. Šaj puśav avere źenendar, kaj von phirde thaj savi eksperiansa sas len pa phiripe.			
	👂→	Šaj mothav, sar źav svako đes ande škola. Šaj mothav, sar phirde le Řom maj anglal thaj sar phiren akana. Šaj dav duma pa kodja, kaj kamavas te tradav ando futuro.			
	✍	Šaj ramov kak postaki karta pa muřo drom kaj kêrdem.			

Transporto thaj dromeskê trjabe					
Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
B1		Šaj haćarav le šêrutne punktur ande ‘k andekdota vaj ande ‘k raporto pa ‘k drom. Šaj haćarav le šêrutne punktur ande ‘k filmo vaj ande ‘k radiovoski emisija pa transporto thaj phiripe.			
		Šaj ginavav jek raporto pa ‘k drom, hasnindos geografijakê karte thaj diagramur. Šaj hasniv kijakê vorbe, te rodav informacija pa manuša, save phiren akana vaj save phirde ande nakhli vrjama. Šaj hasniv kijakê vorbe, te kêrav kak informacijaki struktura ande ‘k teksto pa phiripe vaj ande `k teksto pa ‘k drom. Šaj hasniv kijakê vorbe, te šaj haćarav jek teksto paj Řomengi migracija ađes.			
		Šaj diskutuiv pa phiripe thaj šaj dav duma pa kodja, so kamav thaj so či kamav. Šaj diskutuiv pa `l diferencija kata phiripe akana thaj o phiripe ande vrjama kaj nakhli. Šaj dav pe kodja, so si le avere manušengê eksperianse, kana von phirenas le dromenca.			
		Šaj kêrav jek skurto divano pa phiripe. Šaj kêrav jek skurto divano pa mobiliteto le manušêngo ađes. Šaj dav duma skurtones pa muře personalni phirimaskê eksperianse. Šaj dav duma skurtones pa ‘l Řom, sar phirenas ande vrjama kaj nakhli.			
		Šaj ramov jek lil pa muře phirimaskê eksperianse. Šaj ramov pa ‘k pecipe vaj pa ‘k bajo savo pecisajlo po phiripe (vaj personalno vaj avere źeneskê sas o bajo).			
B2		Šaj haćarav ando detajlo jek divano pa phiripe vaj ande `k moderno vaj ande `k historjako konteksto. Šaj haćarav jek raporto pa `l Řomengê phirimaskê tradicije thaj eksperianse.			
		Šaj ginavav jek anekdota pa ‘k drom. Šaj ginavav jek historjako teksto, savo ramol pa ‘l phirimaskê eksperianse thaj rizikur ande vrjama kaj nakhli. Šaj haćarav jek anekdota vaj jek raporto paj migracija thaj lako efekto pe familije.			
		Šaj diskutuiv pa ‘l phirimaskê eksperianse thaj pa o plus thaj o minus le phirimasko. Šaj diskutuiv pa kodja, so si o maj laśo modo, te prezentiril pe jek phirimasko projekto. Šaj diskutuiv paj mobilitetoski importanca pala ‘l Řom, ađes thaj pe nakhli vrjama. Šaj puśav detajlirime puśimata, te kêrav kak investigacija pa avere manušêngê phirimaskê eksperianse.			
		Šaj dav duma buhles pa muře personalni phirimaskê eksperianse. Šaj dav duma buhles pa phirimasko efekto pala têrnimata pe ađesutni vrjama. Šaj dav duma buhles pa diferencije maškar phiripe thaj bêsipe pala ‘l Řom. Šaj dav duma buhles pa Řomengê tradicije, save si phangle phirimasa.			
		Šaj ramov jek raporto pa phiripe pe lokalno regiono. Šaj ramov jek detajlirime lil pa muře phirimaskê eksperianse thaj pa muře haćarimata. Šaj ramov jek raporto paj phirimaski importanca ande Řomengi tradicija thaj historija.			

TEMA 8: XABE THAJ GADA

Kaća tematika uključil e importanca kata tradicionalno hurjavipe thaj o hospitaliteto.

La klasakê aktivitetur si kodola, te kêrel pe investigacija pa tradicionalno užimasko koncepto pe sama kata hurjavipe thaj pe sama kata o xabe.

Dikh vi: Festivalur thaj slave (rig 49)

Školaka klasako aktiviteto 1
Ciljo: Te **sićon** pe le vorbe pala diferentni kotora kata tradicionalno **řomano** hurjavipe.
Le studentongê bêrš: Sa Levelo: A1
Methoda:

1. Maj anglal te sićardon le buća sar gada, papuče, khêra, stađa, manđin etc.
2. Ramosar le vorbe pe tabla.
3. Le maj têrne studentur cîrden patretur kata `k źuvli thaj kata `k murš tradicionalni hurade, thaj kopirin vaj ramon le anava kata hurjavimata.
4. Le maj phure studentur kopirin vaj ramon skurc fraze pa hurjavipe

Školaka klasako aktiviteto 2
Ciljo: Te **sićon** le studentur sar del pe **laśo đes** pe **řomani** sama.
Le studentongê bêrš: 6-14 Levelo: A1-A2
Methoda:

1. Sikadol sar del pe laśo đes thaj sar kamen varekas sastipe.
2. Sikadon aver forme kata hospitaliteto – *Bêš tukê, Kames te pes paj? etc.*
3. Le studentur kêren apo duj źene bući, te getin jek skurto dialogo, kaj o jek studento del laśo đes le avereskê ande pesko khêr, sikavel paćiv thaj mothol Devlesa.
4. Le studentur getin pengê rolengê khêlimata palaj klasa.
5. O sićaritori del anglal pe puśimata.

Školaka klasako aktiviteto 3
Ciljo: Le tradicije dikhên pe ande relacija sar sikadol **paćiv** thaj pe savi sama dikhên pe le gostur thaj le vizitorja.
Le studentongê bêrš: 10 - 14 Levelo: B1- B2
Methoda:

1. Brejnstormingo (sa so avla gođate) pa paćivako koncepto, identifikacija kata eksperianse, save kêrde le studentur, kana sikade vaj kana line paćiv.
2. Divano pa kodja, sar gostur si mišto avile vaj na ande le gaźengi kultura.
3. Le studentur ramon jek raporto pa paćivakê tradicije lende khêre.
4. O sićaritori ginavel jek paramiči vaj jek aver teksto, savo sikavel la paćivaki importanca ka `l Řom.
5. Le studentur ramon
    a. jek komparacija kata `l paćivakê norme maškar le kulture,
    b. jek deskripcija kataj čači řomani paćiv,
    c. jek *essay* paj paćivaki importanca ande mahala vaj ando societeto generalno.

XABE THAJ GADA

		A1	A2	B1	B2
HAĆARIPE	AŠUNIPE	Prinźanel thaj šaj haćarel le vorbe pala šêrutne hurjavimaskê buća (raxami, papuče etc.). Prinźanel thaj šaj haćarel le vorbe pala sêrutne trjabe kata školako hurjavipe. Prinźanel thaj šaj haćarel le vorbe pala tipično xabe, so anen le studentur ande škola (sandvičo, phabaj). Šaj haćarel le rutinakê školakê instrukcije pa xabe thaj pa hurjavipe (po eksemplo *Punřanđon, te si tumare papuče kinge).*	Šaj haćarel prosti instrukcije vaj informacije pa hurjavipe, kaj si pe `k partikularno sama (te anklel pe `k školaki ekskursija, hurjavipe palaj šudri vrjama etc.). Šaj haćarel la bazaki informacija pa o plus thaj o minus kata partikularni xamata (po eksemplo savo xabe si laśo vaj bilaśo pala amaro sastipe).	Šaj haćarel la klasako divano, uključime paramiča, ande savende arakhadon but vorbe pe sama kata xabe thaj kata hurjavipe.	Šaj haćarel ando detajlo prezentacije, televizijakê programur, audioskê rekordingur thaj radiovoskê emisije, ande `k prinźandi čhibaki variacija, pa trjabe, sar kaj si o hurjavipe, e moda, o xabe thaj o kiravipe.
		Šaj xaćarel le šêrutne vorbe pa hurjavipe, savo phiraven le Řom. Šaj xaćarel le sêrutne vorbe pala xabe, so xan le Řom khêre vaj pe `l slave.	Šaj haćarel le instrukcije, pa hurjavipe kata partikularni tradicionalni gada pala 'k specialno pecipe vaj pala 'k slava. Šaj haćarel le užimaskê instrukcije pa hurjavipe, kana getil pe o xabe. Šaj haćarel la bazakê instrukcije, te getil khêre xabe. Šaj haćarel le eksplikacije paj paćiv thaj hospitaliteto ande relacija po xabe.	Šaj haćarel kak prinźando, mahalako divano, uključime anekdote, ande save arakhadon vorbe thaj ideje pa tipično vaj tradicionalno xabe pala partikularni slave thaj tradicionalno hurjavipe. Šaj haćarel thaj šaj del duma pa tradicije, save si phangle paćivasa ando khêr. Šaj haćarel le šêrutne punktur kata 'k paramiči/ anekdota, savi si pe sama kataj paćiv thaj kata malado trajo.	Šaj haćarel ando detajlo jek diskusija vaj prezentacija pa similariteto thaj diferencije pe sama kata hurjavipe. Šaj haćarel ando detajlo deskripcije kata 'k maj phuro mahalako źeno pa řomano xabe thaj hurjavipe ande purani vrjama.
	GINAVIPE	Prinźanel thaj šaj haćarel le anava kata bazakê xamata. Prinźanel thaj šaj haćarel le šêrutne anava pa hurjavipe.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel le tipični xamaskê anava, te dikhlja le xamata ando lokalno balamo vaj po supermarketo. Šaj ginavel thaj šaj haćarel prosti deskripcije pa xabe vaj hurjavipe, pa savo ramol ande 'k teksto.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel tekstur pa sasto xabe, lindos la xamaski piramida palaj ilustracija.	Šaj ginavel artiklur, raportur vaj savetoskê brožire pa pravaripe thaj pa khêreski ekonomija, hasnindos diagrame, grafur etc. Šaj ginavel thaj šaj haćarel pozicije ande artiklur vaj raportur pa buća, sar kvalitetno hurjavipe, śavořêngi modaki produkcija etc.
		Prinźanel thaj šaj haćarel la kijakê vorbe pa xamata, kaj xan khêre. Prinźanel thaj šaj haćarel e importanca kata sêrutne vorbe pa tradicionalno hurjavipe, te si ramome ande 'k paramiči vaj ande 'k aver ramome teksto.	Šaj ginavel le anava thaj bazakê deskripcije pa xabe kaj hasnil pe ando khêr (po eksemplo xamaskê familjakê receptur). Šaj ginavel fraze thaj prosti phenimata ande 'k paramiči vaj ande 'k ramome teksto.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel tekstur pa xamaski produkcija pala khêr thaj o getipe palaj familija. Šaj ginavel thaj šaj haćarel tekstur paj importanca kata partikularni rutine, kaj si pe sama kata xamasko thaj o xabe ande Řomengo trajo.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel detajlirime instrukcije paj xamaski produkcija thaj preparacija. Šaj ginavel raportur pa pecimata, kaj sas o tradicionalno hurjavipe thaj le xamata importantni elementur.

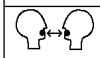
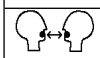
XABE THAJ GADA

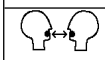
		A1	A2	B1	B2
VAKERIPE	VORBAKI INTERAKCIJA	Šaj rodel xamata/pimata kata školaki kantina po marketo vaj po balamo. Šaj puśel sode kêrel jek kotor. Šaj del anglal bi vorbako (po eksemplo kêrel le šêresa vaj la jakhasa) vaj jekha vorbasa vaj eke desja xarne atvetosa, pe puśimata pa xabe/pipe thaj pa hurjavipe, so kamel vaj či kamel.	Šaj puśel thaj šaj del anglal pe bazakê puśimata pa xabe/pipe, savo kamel vaj či kamel thaj šaj del jek skurto raporto pa kodja, so kamen thaj so či kamen le avera. Šaj diskutuil desja prostone vorbenca pa `k menju vaj pa `k xabe, pala `k specialno slava thaj šaj losarel so kamel te lel. Šaj puśel thaj šaj del anglal pa hurjavimaskê trjabe thaj tipur, po eksemplo so malađol pala le diferentni vrjamakê kondicije.	Šaj del ande `k diskusija pa hurjavipe/moda thaj pa xabe/pipe, sikavindos so personalno kamel maj feder.	Šaj diskutuil bi pharimasko *native* spikeronca pa xamaskê buća, sar losardol thaj sar getil pe o xabe pala `k partikularno sama.  Šaj participiril aktivno ande`k diskusija pa hurjavipe, moda, cena thaj pa kodja, kaj šaj arakhadon le hurjavimata.
		Šaj puśel pala xabe vaj pipe khêre vaj ande mahala aj kodja sa dragomasa. Šaj del anglal uni vorbenca vaj bi vorbako, te sikavel le xamata save kamel ande `k familjako vaj socialno konteksto.	Šaj hasnil prosti fraze, te diskutuil o menju pala jek familija vaj pala `k specifično slava. Šaj puśel thaj šaj del anglal pe puśimata pa řomano hurjavipe thaj pa kodja, so kamel thaj so či kamel, pe sama le hurjavimaski.	Šaj participiril, te planiril pe o xabe pala `k slava. Šaj diskutuil pa tradicionalno hurjavipe thaj pa kodo, kaj šaj arakhêl pe kako urjavipe. Šaj diskutuil paj importanca kataj paćiv ande řomani mahala.	Šaj diskutuil pa losaripe thaj pa decizije, kaj si pe sama kata xabe thaj hurjavipe pala `k grupa vaj palaj familija thaj jasno šaj sikavel peski gîndongi pozicija.
	VORBAKI PRODUKCIJA	Šaj hasnil kijakê vorbe thaj prosti fraze/phenimata, te sikavel so kamel, so či kamel (po eksemplo*, či kamav zeleni phabaja, kamav muři nevi thalik).*	Šaj hasnil fjal de fjal fraze thaj phenimata, te sikavel če fjal xabe kamel maj feder. Šaj hasnil fjal de fjal fraze thaj phenimata, te sikavel so pecil pe krujal kata `k gostija, savi si partikularno importantno ande familija (po eksemplo jek religijako festivalo, jek familjaki slava, etc.).	Šaj mothol pale palpale jek detajlirime instrukcija kata sićaritori pe sama kata xabe vaj kata hurjavipe. Šaj sikavel, save hurjavimata kamel maj feder thaj sostar kamel len. Šaj sikavel e importanca kata partikularni xamata thaj hurjavimata ande peski familija vaj kultura.	Šaj del jek jasno thaj detajlirime prezentacija paj importanca kata partikularno hurjavipe vaj xabe pala `l têrnimata ande nevi ljuma.
		Šaj hasnil kijakê vorbe thaj prosti fraze/phenimata, te sikavel so kamel thaj so či kamel, ande relacija kata xabe thaj hurjavipe khêre thaj ande mahala.	Šaj hasnil fjal de fjal fraze, te del duma bazakê vorbenca pa `k importantno gostijako xabe thaj pa `l gada so hurjaven le gostur.	Šaj kêrel jek skurto divano pa tradicionalno řomano hurjavipe thaj šaj sikavel e importanca pala řomano identiteto. Šaj kêrel jek skurto divano pa pecimatango řîndo la slavako vaj gostijako. Šaj sikavel sar leski/laki familija sikavel gostongê vaj vizitorongê paćiv.	Šaj del jek jasno thaj detajlirime prezentacija pa tradicionalno řomano xabe thaj hurjavipe, referencijasa kataj importanca pala Řomengo identiteto thaj la problematikasa, savjasa si e tradicija ađes konfrontirime.

XABE THAJ GADA

	A1	A2	B1	B2
I S K I R I P E	Šaj kopiril vaj šaj ramol liste pa diferentni xamata thaj šaj hulavel len pe apropriatni kategorije (porika, zelenimata, masa etc.). Šaj kopiril vaj šaj ramol liste pa gada hulavindos len pala lengo hasnimasko konteksto (po eksemplo gada palaj škola thaj pala športo, gada, save hurjaven pe avrjal vaj andral)	Šaj ramol jek skurto teksto pa `k trjaba kaj khêlel o xabe jek importantno rola (po eksemplo jek familija, jek religijaki vaj etnijaki slava). Šaj ramol xarne tekstur pa kodja, so kamel maj feder te hurjavel.	Šaj ramol pe 'k apropriatno modo pa gada/moda thaj pa xamata /pimata. Šaj ramol instrukcije pala getipe kata xabe/xamasko, so zurales kamel vaj so si desja signifikantno.	Šaj ramol jek jasno thaj detajlirime teksto informacijasa, argumentosa vaj personalnone pozicijenca pa buća, save si phangle xamasa thaj hurjavimasa.
	Šaj ramol vaj šaj kopiril uni kijakê vorbe ande 'k lista, pa xabe thaj pa hurjavipe khêre.	Šaj ramol jek skurto teksto bazakê frazenca pa kodja, sar getil pe khêre o xabe vaj e skafidi. Šaj ramol jek skurto teksto bazakê frazenca pa 'k tradicionalno kostimo vaj pa 'k kostimo, kaj hurjavel pe pala 'k specifično slava. Šaj ramol jek skurto teksto bazakê frazenca pa kodja, sar gostongê sikadol khêre paćiv.	Šaj ramol detajlirime receptur pa xabe getime khêre, šaj vi palaj vorba kata dad, kataj dej vaj kata aver źene andaj familija. Šaj ramol jek deskripcija pa tradicionalno hurjavipe apropriatnone detajlosa thaj eksplikacijasa pa partikularni hurjavimaskê termur. Šaj sikavel, sar khêre vaj ande mahala sikadol paćiv pe maladi sama.	Šaj ramol jek jasno thaj detajlirime teksto paj xamaski importanca ande 'k familjaki vaj mahalaki slava, deskripcijenca, sar o xabe getil pe thaj thol pe angla manuša thaj šaj ramol paj vîna la řomana tradicijaki. Šaj ramol jek jasno detajlirime teksto pa tradicionalno hurjavipe thaj šaj diskutuil paj tradicija ando moderno trajo. Šaj ramol ando detajlo pa amalipe taj paćiv thaj pa lengi importanca.

Xabe thaj gada					
Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
A1		Šaj haćarav le diferentni vorbe pa `l gada save phiravav. Šaj haćarav le vorbe pa hurjavimaskê buća, save phiraven aver manuš. Šaj haćarav le vorbe pa xabemata, kaj xav vaj ande škola vaj khêre. Šaj haćarav kodja, kana o sićaritori mothol vareso pa xabe vaj hurjavipe.			
		Šaj ginavav le vorbe pa diferentni xamaskê tipur Šaj ginavav le vorbe pa diferentni hurjavimaskkê buća			
		Šaj puśav pala xamaskê thaj pimaskê buća ande `k balamo, ande `k marketo vaj ande `k rolengo khêlipe ande muři klasa. Šaj puśav pala hurjavimaskê buća ande `k balamo, ande `k marketo vaj ande 'k rolengo khêlipe ande muři klasa. Šaj puśav sode kêrel jek đela. Šaj mothav kana kamav jek partikularno xabe. Šaj mothav, savi farba kamav maj but pe 'l gada.			
		Šaj mothav, savo xabe kamav thaj savo xabe či kamav. Šaj mothav, save farbe thaj save buća hurjavimaskê kamav thaj save na.			
		Šaj ramov liste pa diferentni xamata, pe sama kata lengi kategorija. Šaj ramov liste pa 'l gada hasnime pala diferentni intenzije.			

Xabe thaj gada					
Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
A2		Šaj haćarav e informacija pa kodja, savo hurjavipe si potrebno palaj školaki ekskursija vaj pala `k sportosko aktiviteto. Šaj haćarav e informacija pa kodja, save xamata si laśe vaj bilaśe pala mande.			
		Šaj ginavav jek menju thaj šaj haćarav le diferentni xamaskê fjalur kaj si prezentirime. Šaj ginavav le anava kata `l xamata, save dikhas ando supermarketo. Šaj ginavav le anava kata `l hurjavimaskê buća, save dikhas ando balamo vaj ando marketo Šaj ginavav thaj šaj haćarav, kana o xabe vaj o hurjavipe si kotor eka paramičako.			
		Šaj puśav manušêndar pa xabe thaj pipe, so von kamen vaj save xabenata thaj pimata sas len kaj kak slava vaj kaj kak festivalo. Šaj puśav thaj šaj dav angal pe puśimata pa maj dragi xabenata thaj pimata. Šaj diskutuiv če fjal xabe kamavas pala `k specialno gostija vaj slava. Šaj puśav thaj šaj dav angal pe puśimata pa gada, save phiraven pe pe partikularni pecimata.			
		Šaj dav kak deskripcija pa `k xabe so xalem kol đes. Šaj dav kak deskripcija pa muřo maj drago xabe thaj muře maj dragi xabimata. Šaj dav kak deskripcija pa kodja, so pecil pe pe `k specialno xabe vaj pe `k slava ande muři familija. Šaj dav kak deskripcija pa kodja, so me vaj aver manuš phiraven pe `k partikularno pecipe.			
		Šaj ramov jek skurto deskripcija pa `k trjaba, kaj xalem jek specialno xabe. Šaj ramov jek skurto deskripcija pa muře maj dragi gada vaj pa `l gada, save phiravav pe `k partikularno situacija.			
B1		Šaj haćarav kana le manuš vorbin ande školaki klasa vaj khêre pa partikularni xabenata. Šaj haćarav kana le manuš vorbin pa gada, save kamen te kinen vaj save si te phiraven ande `k partikularno situacija. Šaj hačarav jek anekdota paj importanca kataj paćiv taj hospitaliteto.			
		Šaj ginavav pa xabe, savo si sasto thaj pa xamata, save trubul te xas, te aśas saste. Šaj ginavav pa gada, kaj aver manuš phiraven vaj pa moda thaj stilur. Šaj haćarav e deskripcija ande `k anekdota vaj ande `k raporto pa kodja, so jek manuš phiravel.			
		Šaj mothav maj jeg data palpale jek instrukcija kaj del ma o sićaritori pe sama kata gada. Šaj angêrav jek detajlirime informacija pa xabe. Šaj dav duma muře amalenca pa gadengi moda. Šaj diskutuiv pa hurjavipe, ka si potrebno pala `k partikularno situacija vaj intenzija. Šaj dav duma pa xabe, savo kamav.			
		Šaj dav jek detajlirime deskripcija sar getil pe jek partikularno xabe. Šaj dav ekhe amales instrukcije sar te getil jek xabe. Šaj mothav jekhe amaleskê, save gada te phiraven pe `l partikularno situacija. Šaj dav duma pa gadengo stilo, kaj si importantno ande muři familija vaj kultura.			
		Šaj ramov jek deskripcija pa `k xabe prezentirime pe `k slava vaj pe `k partikularno situacija. Šaj ramov jek deskripcija pa kodja, so le manuš phiraven pe `k partikularno situacija. Šaj ramov instrukcije pa `k xamasko getipe. Šaj ramov pa kodja, save xabenata kamav thaj save či kamav thaj šaj mothav anda soste.			

Xabe thaj gada					
Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
B2		Šaj haćarav ando detajlo televizijakê vaj radiovoskê programur pa xabe. Šaj haćarav ando detajlo televizijakê vaj radiovoskê programur pa hurjavipe taj paj moda. Šaj haćarav detajlirime instrukcije pala xamasko getipe. Šaj haćarav ando detajlo anekdote vaj paramiča paj importanca kata tradicije kaj si phangle paćivasa thaj hospitalitetosa.			
		Šaj ginavav artiklur ande magacinur vaj žurnalur pa hurjavipe thaj pa buća, save si phangle la produkcijasa kata gada. Šaj ginavav artiklur pa xabe thaj paj moda. Šaj ginavav savetoskê brožire pa pravaripe. Šaj ginavav raportur pa pravaripe thaj pa sastipe.			
		Šaj diskutuiv *native* spikeronca pa buća, save si phangle xamasa vaj pa planur pala ‘k partikularno xabe. Šaj dav ande diskusije pa hurjavipe thaj paj moda aj kodja bi pharimasko.			
		Šaj dav duma buhles paj importanca kata partikularni hurjavimaskê stilur pala muři familija vaj pala amari kultura. Šaj dav duma buhles paj historijaki importanca kata hurjavimaskê stilur. Šaj dav duma buhles paj tradicionalno importanca kata partikularni xabenata pala slave vaj pala aver specifični trjabe.			
		Šaj ramov jek detajlirime raporto pa xabenata thaj hurjavimata hasnime pe diferentni trjabe. Šaj ramov jek detajlirime deskripcija pa hurjavipe thaj šaj dav informacija pa leski kulturaki importanca. Šaj sikavav iskirimasa muři personalno opinja pa hurjavimaskê stilur thaj pa buća, save si phangle la produkcijasa thaj le marketingosa kata gada.			

TEMA 9: E VRJAMA, LE BÊRŠESKÊ ŠTAR SEZONE THAJ LA VRJAMAKI ATMOSFERAKI KONDICIJA

Kaća tematika trobul te uključil e importanca kata la vrjamaki atmosferaki kondicija sar o řondžeto, o brîšind thaj e balval ande le Řomenge paramiči, anekdote thaj poemur.

Klasako aktiviteto 1
Ciljo: Te **sićon** pe le vorbe pala le **śon** thaj le bêršeskê štar sezone.
Le studentongê bêrš: 4-10 Levelo: A1
Methoda:

1. Getisar jek baro zîdosko plakato le bêršeskê śonenca.
2. Sićar le vorbe pala `l śon thaj pala kodja cîrde boksur te hulaves le śon pe štar bêršeskê sezone thaj sićar le vorbe pala le sezone.
3. De duma pa buća save pecin e ande le diferentni sezone – la vrjamaki kondicija, bare đes, vizite, festivalur, etc.
4. Cîrde le importantni aktivitetur po plakato – slobodni đesa kataj škola, festivalur, le studentongê biandimaskê đes, etc.

Klasako aktiviteto 2
Ciljo: Te **sićon** le studentur le vorbe pala le diferentni vrjamakê kondicije.
Le studentongê bêrš: 4- 10 Levelo: A1
Methoda:

1. Kêr-ta jek karta le kurkeskê đesenca, kana si le studentur ande škola.
2. Ker-ta jek printo pa vrjamakê simbolur (arakhadon ando interneto), save sikaven o kham, o brîšind, e balval, o iv, etc.
3. Pe svako klasako školako starto, jek studento si nominirime, te losarel jek čačuno simbolo, te mothol le đesesko thaj le śonesko anav, te mothol o tipo kata vrjamaki kondicija thaj thol o simbolo po korektno than la kartako.

Klasako aktiviteto 3
Ciljo: Deskripcija kata le aktivitetur, save si phangle pe diferentni vrjamakê atmosferakê kondicije thaj/vaj bêršeskê sezone.
Le studentongê bêrš: 10 - 14 Levelo: B1
Methoda:

1. Ramosar le vorbe kata le štar bêršeskê sezone pe tabla.
2. Kêr brejnstormingo (sa so avla gođate) pa partikularni aktivitetur, save pecin pe ande `l diferentni bêršeske sezone.
3. Hulav le informacije pe kategorije: Bućakê aktivitetur, sporto, hodina, škola, etc.
4. Le studentur ramon jek cîno tekstořo paj bêršeski sezona, kaj si lengê maj drago thaj mothon sostar. Uključime te aven vi le aktivitetur, kaj si pe sama kata kaća sezona thaj le aktivitetur, pe save von participirin.

E VRJAMA, LE BÊRŠESKÊ ŠTAR SEZONE THAJ LA VRJAMAKi ATMOSFERAKI KONDICIJA

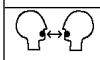
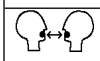
		A1	A2	B1	B2
HAĆARIPE	AŠUNIPE	Prinźanel thaj šaj haćarel bazakê vorbe, save si pe sama kataj vrjamaki atmosferaki kondicija (po eksemplo kham, brîšînd, iv, tatipe, šîl) te aven dine vorba vaj ginade glasosa. Prinźanel thaj šaj haćarel le vorbe pala le štar bêršeskê sezone thaj le bêršeskê śon, te aven dine vorba vaj ginade glasosa. Haćarel prosti instrukcije, te arakhêl patretur vaj objektur ande klasaki soba vaj ande `l knjige kaj si phangle la vrjamaka atmosferaka kondicijasa vaj le bêršeskê štare sezonenca. Prinźanel thaj šaj haćarel le vorbe pala kurkeskê đes thaj e časosko timpo, te si le phende thaj ginavde.	Šaj haćarel pe 'k generalno levelo jek prosto divano, kaj si pe sama kata vrjamaki atmosferaki kondicija thaj pe sama kata bêršeskê štar sezone, talaj kondicija, te sićilja maj anglal le šêrutne vorbe thaj le konceptur thaj te avel kak apropriatno vizualno ažutipe. Šaj haćarel pe 'k generalno levelo anekdote thaj la klasako divano paj vrjama thaj pa 'l aktivitetur pe 'l diferentni bêršeskê sezone.	Kana dikhêl la vrjamaki prognoza pe televizija, athoska šaj haćarel le šêrutne punktur. Šaj haćarel le šêrutne punktur kata 'k klasako divano pa bêršeskê sezone thaj festivalur, vizualnone ažutimasa (po eksemplo jek ilustracija ande 'k tekstoski knjiga) te kêrel jek čeko kata le sićaritoroskê eksplikacije. Šaj haćarel le šêrutne punktur kata 'k video, savo sikavel tipični aktivitetur pe 'k partikularno bêršeski vrjama. Šaj haćarel le instrukcije vaj o divano pa 'k projekto, savo si pe sama kataj vrjama, pe sama kata bêršeskê bêrš vaj la vrjamaki atmosferaki kondicija thaj le aktivitetonca save si phangle kodolenca.	Šaj haćarel ando detajlo jek divano, kaj si le bêršeski vrjama thaj/vaj la vrjamakê atmosferakê kondicije signifikantni elementur. Šaj haćarel ando detajlo jek televizijaki vaj radiovoski emisija paj vrjamaki atmosferaki kondicija (po eksemplo kak bilaśi vrjamaki prognoza, dromesko saveto etc.). Šaj haćarel le detajlur, kana si la vrjamaki atmosferaki kondicija desja signifikantno ande 'k paramiči, ande 'k khêlipe vaj ande 'k televizijako programo.
		Šaj haćarel le vorbe vaj fraze hasnime ande familija vaj ande mahala pala đeseskê/rjaćakê vrjame, pala bêršeskê sezone thaj pala fjalur kata vrjamakê atmosferakê kondicije.	Šaj haćarel instrukcije, save si pe sama kataj vrjamaki atmosferaki kondicija (po eksemplo te arakhadol o khêr, le živine). Šaj haćarel pe 'k generalno levelo jek divano paj vrjama thaj laki implikacija palaj familija. Šaj haćarel jek apropriatno anekdota kaj si pe sama kataj vrjamaki atmosferaki kondicija, đes thaj rjat vaj pa 'k partikularno đeseski vrjama, te aven hasnime but prinźande vorbe.	Šaj haćarel le šêrutne punktur kata 'k divano vaj kata 'k diskusija, kaj si hasnime but vorbe paj vrjama, pa bêršeskê sezonakê pařuglimata vaj pa vrjamakê atmosferakê kondicije, pe relacija kataj Řomengi kultura. Šaj haćarel le implikacije kata le diferentni bêršeskê sezone thaj kata vrjamakê atmosferakê kondicije palaj familija vaj palaj mahala.	Šaj haćarel bi pharimasko jek diskusija, jek divano vaj jek prezentacija paj importanca kata vrjamakê vaj sezonakê trjabe palaj familija vaj palaj mahala. Šaj haćarel ando detajlo jek divano pa efekto kata sezonakê vaj vrjamakê kondicije pala familjako vaj mahalako trajo.
	GINAVIPE	Prinźanel thaj šaj haćarel la bazakê vorbe, kaj si pe sama kataj vrjamaki atmosferaki kondicija, te sikadivon pe `k vrjamaki atmosferaki karta, pe `k *flash card* vaj ande `k prosto teksto. Prinźanel thaj šaj haćarel le vorbe pala le bêršeskê sezone pe patretur, pe plakatur, pe *flash cards* vaj pe prosti tekstur. Šaj prinžarel le kurkeske djesa Šaj ginavel katar o časo, sode časura si.	Šaj hasnil le patretur kata `k tekstoski knjiga, te haćarel la kijaki informacija paj vrjama (brîšînd, balval, temperatura, etc.). Šaj haćarel le vorbe ande `l paramiča vaj ande `l aver tekstur, save si pe sama kataj vrjama vaj kata bêršeskê sezone. Šaj ginavel thaj haćarel prosti anekdote, save hasnin but prinźande vorbe pa tipični sezonakê aktivitetur thaj paj vrjama (po eksemplo e provincija pe primovara, jekh phiripe po milaj pe obala, e preparacija kata `k religiozno slava etc.).	Šaj identificiril thaj šaj haćarel la kijakê vorbe, po eksemplo, ande `k geografijako teksto ande relacija pe vrjamaki atmosferaki kondicija thaj šaj hasnil len te hulavel sa le informacije ande `k teksto ande specifični kategorije (po eksemplo le efektur la balvaljakê). Šaj ginavel jek paramiči, ande savi khêlen e vrjama vaj le bêršeskê sezone jek partikularno rola thaj šaj haćarel le šêrutne punktur.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel ando detajlo neve artiklur vaj raportur pa vrjamakê kondicije vaj pa naturakê fenomenur, saven si kak impakto. Šaj ginavel thaj šaj haćarel ando detajlo referencije pa bêršeskê sezone vaj pa vrjamakê kondicijê ande nevi poezija.
		Prinźanel thaj šaj haćarel le vorbe pala đeseski vrjama-*detharin, palamismeri, rjat* etc-thaj la bazakê vorbe pala vrjamakê tipur kana sikadon von ande `k anekdota.	Šaj haćarel e importanca kataj đeseski vrjama vaj kataj vrjamaki atmosferaki kondicija ande prinźande thaj prosti paramiča.	Šaj ginavel jek paramiči vaj jek aver ramome teksto, kaj khêlel le Řomengo paćape paj vrjama, pa bêršeskê sezone vaj paj vrjamaki kondicija jek signifikantno rola.	Šaj ginavel jek artiklo vaj jek ramome teksto, pa impakto kata `l diferentni bêršeskê sezone vaj pa impakto kata vrjamakê kondicije ando trajo le Řomengo.

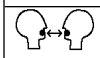
E VJRAMA, LE BÊRŠESKÊ ŠTAR SEZONE THAJ LA VRJAMAKI ATMOSFERAKI KONDICIJA

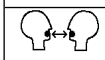
		A1	A2	B1	B2
VAKERIPE	VORBAKI INTERAKCIJA	Šaj del anglal bi vorbako (po eksemplo te kêrel le šêresa) numa ekha vorbasa vaj desja skurtone atvetonca, pe puśimata paj vrjama (po eksemplo: *Šîl si avri?*); če fjal vrjama kamel vaj či kamel; pe savi vrjama peren le diferentni sezonur; thaj savi vrjamaki kondicija si tipično pala `l diferentni sezonur? Šaj del anglal pe jekh pušimos palaj vrjama.	Šaj puśel thaj šaj del anglal pe puśimata paj vrjama thaj pa `l bêršeskê sezone, save kamel.  Šaj participiril ande`k prosto diskusija paj vrjama, kaj si ande lesko/lako them thaj pa hurjavipe, savo si potrebno pala le diferentni vrjamakê tipur.	Šaj puśel thaj šaj del anglal pe puśimata pa vrjamakê tipur thaj pa vrjamako efekto pe le trajosko modo. Šaj del kak deskripcija thaj šaj del anglal pe puśimata so pecil pe pe `k partikularno sezona ande leski/laki familija vaj mahala.	Šaj diskutuil spontano thaj bi pharimasko pa buća, save si pe sama kata bêršeskê sezone thaj kataj vrjama. Jasno šaj sikavel peski pozicija.
		Šaj del anglal bi vorbako (po eksemplo te kêrel le šêresa) numa ekha vorbasa vaj desja skurtone atvetonca, pe puśimata, te si leskê/lakê šîl vaj na thaj so kamel thaj so či kamel, pe sama kataj vrjama. Šaj del anglal kijakê vorbenca, te sikavel le šêrutne kondicije pa `k partikularno sezona vaj paj bêršeski vrjama (po eksemplo, pa vrjamakê aktivitetur, slave).	Šaj puśel thaj šaj del anglal pe prosti puśimata pa `k festivalo vaj pa `k đela, kaj ankêrdol pe `k partikularno bêršeski vrjama.  Šaj thol prosti puśimata pa sezonakê trjabe vaj festivalur, save ankêrdon pe `k partikularno bêršeski vrjama.	Šaj puśel thaj šaj del anglal pe puśimata pa `l vrjamakê kondicije vaj pa `l sezonakê aktivitetur, save si partikularni pe Řomengi sama.	Šaj diskutuil *native* spikeronca pa buća, save si pe sama kata bêršeskê sezone thaj kataj vrjama. Jasno šaj sikavel peski pozicija. Šaj diskutuil pa partikularni akcije vaj aktivitetur thaj šaj del ando detajlo jek eksplikacija, sostar ankêrdon von pe `k specifično bêršeski vaj đeseski vrjama.
	VORBAKI PRODUKCIJA	Šaj hasnil vorbe vaj prosti fraze, te del jek skurto, šaj avel, na kompletno komentaro paj vrjama thaj šaj mothol le anava kata `l bêršeskê sezone. Šaj mothol o đes le kurkêsko, te puśel varekon. Šaj phenel save časoste kerdilo vareso.	Šaj hasnil fjal de fjal fraze thaj prosti phenimata, apropriatnone adjektivonca, te mothol, sar si e vrjama avrjal kataj školaki klasa. Šaj hasnil fjal de fjal fraze thaj prosti phenimata, te del duma paj školaki vakansa vaj pa `k baro đes, kaj ankêrdja kethane peska familjasa pe `k aver them. Šaj mothol o anav kata pesko maj drago đes thaj šaj del kak prosto eksplikacija pa kodja.	Šaj kêrel jek komparacija kataj vrjama, kaj si ande lesko/lako them thaj kataj vrjama kaj si ande `k aver them la ljumako.  Šaj kêrel jek skurto divano pa `k pecipe, pa `k situacija vaj pa `k eksperiansa, kaj si ando konteksto la relacijasa kataj bêršeski vrjama thaj kata la vrjamaki atmosferaki kondicija.	Šaj prezentiril jek jasno detajlirime raporto vaj deskripcija pa `k pecipe vaj pa `k aktiviteto, kaj si specifično phanglo pe sezonakê vaj vrjamakê kondicije. Šaj del jek detajlirime deskripcija paj bêršeski vrjama, pa `l kondicije thaj pa `l vrjamakê pařuglimata.
		Šaj hasnil kijakê vorbe thaj prosti fraze, te del jek komentaro pa vrjamakê kondicije (po eksemplo *šîl si ađes*.). Šaj mothol le anava kata kurkeskê đes, le bêršeskê śon thaj le bêršeskê sezone.	Šaj hasnil fjal de fjal fraze vaj prosti phenimata, te mothol save vrjamakê tipur, savi sezona vaj savo kurkêsko đes, kaj si pe sama kata řomano trajo, si leskê/lakê drago.	Šaj del kak deskripcija pa `l kondicije kata – śon, sezona thaj vrjama pe diferentni thana kaj nakhlja.  Šaj uključil deskripcije kataj vrjama, kataj sezona thaj kataj la vrjamaki atmosferaki kondicija, kana del duma pa `k eksperiansa vaj pa `k pecipe.	Šaj del jek jasno, detajlirime eksplikacija pa `k pecipe, kaj si tipično palaj sezona, palaj bêršeski vrjama vaj pala `l vrjamakê atmosferakê kondicije.

E VRJAMA, LE BÊRŠESKÊ ŠTAR SEZONE THAJ LA VRJAMAKI ATMOSFERAKI KONDICIJA

	A1	A2	B1	B2
I S K I R I P E	Šaj kopiril vaj šaj ramol bazakê vorbe, save si pe sama kataj vrjamaki atmosferaki kondicija thaj kata `l štar bêršeskê sezone. Šaj kopiril kataj tabla vaj šaj ramol skurc fraze paj vrjamaki atmosferaki kondicija thaj pa bêršeskê sezone (po eksemplo kana ramol „nevimata“). Šaj kopirisarel vaj te ramol o timpo.	Šaj ramol fraze pa `l gada, save si potrebni pala diferentni vrjamakê tipur thaj pala diferentni bêršeskê vrjame. Šaj ramol kak skurto testo pa ‘k perfektno đes.	Šaj ramol jek skurto lil pa ‘l vrjamakê kondicije thaj pa ‘l tipur le gadengê, save si potrebni pala le diferentni vrjamakê kondicije. Šaj ramol jek skurto teksto pa vrjamako efekto pe ‘l manuša, pe ‘l diferentni ljumakê regionur. Šaj ramol jek skurto teksto pa ‘k aktiviteto, sar kaj si skiingo, plivipe, phiripe etc. talaj vrjamaki kondicija, uključime komentur pa ‘l reakcije (po eksemplo nervozno, baxtales, xoljariko, khino).	Šaj ramol jek detajlirime lil pa ‘k eksperiansa, pa ‘k aktiviteto vaj pa ‘k pecipe, ando konteksto thaj la referencijasa pe sezona thaj pe vrjamaki kondicija. Šaj ramol jek anekdota vaj jek deskripcija, kaj khêlel le bêršeski vrjama vaj la vrjamaki kondicija jek importantno rola. Šaj ramol jek detajlirime raporto paj vrjamaki kondicija ande paluni vrjama thaj šaj ankêrel jek komparacija la vrjamaka prognozasa thaj kodolasa, sar sas la vrjamakê kondicije čačimasa.
	Šaj ramol la kijakê vorbe, kaj si pe sama kata o đes, o śon, le sezone vaj e vrjamaki kondicija, te sikavel le avere familjakê źenengê.	Šaj ramol fraze pa o efekto kata pařuglipe le sezonengo thaj la vrjamako palaj familija thaj palaj mahala.	Šaj ramol jek skurto teksto pa `k situacija vaj pa `k pecipe ande familija vaj ande mahala, kaj si le bêršeskê vrjame vaj la vrjamakê kondicije importantni (po eksemplo o efekto la vrjamako pala phiripe).	Šaj ramol jek skurto anekdota pa `k situacija vaj pa `k pecipe ande Řomengi historija vaj ande nevi vrjama, kaj sas le bêršeski vrjama thaj la vrjamakê kondicije jek importantno faktoro.

E vrjama, le bêršeske štar sezone thaj la vrjamaki atmosferaki kondicija					
Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
A1		Šaj haćarav le vorbe pala diferentni tipur la vrjamakê. Šaj haćarav le vorbe pala le bêršeskê śon thaj pala le bêršeskê sezone.			
		Prinźanav thaj šaj haćarav le vorbe paj vrjama pe `k karta vaj ande `k teksto. Prinźanav thaj šaj haćarav le vorbe pa sezone vaj pa bêršeskê vrjame ande `k teksto vaj pe patretur, plakatur vaj pe *flash cards*.			
		Šaj dav anglal pe puśimata paj tati/šudri vrjama, pa o kham, pa `l śon vaj pa `l sezone. Šaj mothav dali kamav vaj či kamav jek partikularno vrjamaki kondicija vaj bêršeski vrjama. Šaj mothav sar si la vrjamaki kondicija pe diferentni bêršeskê vrjame.			
		Šaj mothav sar si la vrjamaki kondicija avrjal. Šaj mothav pe savi sezona sam. Šaj mothav savo śon si.			
		Šaj ramov le vorbe pala le śon thaj le sezone. Šaj ramov le vorbe pala diferenti vrjamakê tipur.			
A2		Ande klasa šaj haćarav le šêrutne vorbe paj vrjamaki kondicija thaj pa sezone. Šaj haćarav kana si le sezone vaj e vrjama kotor kata `k anekdota.			
		Šaj haćarav e informacija paj vrjamaki kondicija pe `k plakato vaj ande `k knjiga. Ande `k teksto šaj haćarav le vorbe paj vrjamaki kondicija thaj pa `l sezone. Šaj ramov jek skurto anekdota pa buća, save kêras pe `k partikularno bêršeski vrjama.			
		Šaj dav anglal pe prosti puśimata paj vrjamaki kondicija thaj pa `l sezone. Šaj diskutuiv pa `l gada, save trobun amen pe `l diferentni bêršeskê vrjame. Šaj puśav thaj šaj dav anglal pe puśimata pa importantni pecimata, pe `l diferentni bêršeskê vrjame. Šaj puśav varekastar puśimata paj vrjamaki kondicija vaj pa festivalur, save ankêrdon pe `l partikularni bêršeskê vrjame.			
		Šaj dav jek deskripcija paj vrjamaki kondicija avrjal. Šaj dav jek deskripcija pa kodja, so pecil pe pe la školakê vakanse. Šaj mothav, savi bêršeski vrjama kamav maj feder.			
		Šaj ramov fraze pa `l diferentni bêršeskê vrjame. Šaj ramov fraze paj vrjamaki kondicija, sar si akana thaj sar sas pe aver vrjama. Šaj ramov fraze pa muřo maj drago đes vaj vrjama ando bêrš.			

E vrjama, le bêršeskê štar sezone thaj la vrjamaki atmosferaki kondicija					
Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
B1		Šaj haćarav pe televizija le šêrutne punktur kataj vrjamaki prognoza. Šaj haćarav jek divano paj bêršeski vrjama vaj pa `l bêršeskê sezone. Šaj haćarav jek filmo vaj jek video, kaj si pe sama kata bêršeski vrjama vaj pa `l aktivitetur, save si pala amende phangle pe `k partikularno śon vaj pe `k partikularno sezona.			
		Šaj ginavav thaj šav haćarav jek paramiči vaj jek teksto, kaj si phanglo la vrjamaka kondicijasa. Šaj haćarav kana si la vrjamaki kondicija vaj le bêrseski vrjama importantno ande `k anekdota.			
		Šaj puśav thaj šaj dav anglal pe puśimata paj vrjamaki kondicija thaj pa efekto pe amaro trajo. Šaj dav duma pa kodja, so pecil pe mande khêre kana si e vrjama laśi vaj bilaśi. Šaj diskutuiv pa kodja, so kamav te kêrav pe la školaki vakansa.			
		Šaj dav jek skurto divano pa `k eksperiansa, kaj sas ma pe `k partikularno bêršeski vrjama. Šaj dav jek deskripcija pa kodja, so kêrav avrjal e škola pe `k partikularno bêršeski vrjama. Šaj dav jek deskripcija paj vrjamaki kondicija kana dav duma pa `k pecipe vaj pa `k eksperiansa.			
		Šaj ramov jek skurto lil paj vrjamaki kondicija. Šaj ramov jek deskripcija pa vareso, so kêrav/kêrdem pe `k partikularno bêršeski vrjama. Šaj ramov pa kodja, so le manuša kêren pe diferentni bêršeskê vrjame thaj pe diferentni vrjamakê kondicije. Šaj ramov pa kodja, sar la vrjamaki kondicija si la efekto pe trajosko modo pe le diferentni ljumakê thana.			

E vrjama, le bêršeskê štar sezone thaj la vrjamaki atmosferaki kondicija					
Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
B2		Šaj haćarav ando detajlo jek divano vaj jek prezentacija, te si e vrjama vaj le bêršeskê sezone jek importantno elemento ande lende. Šaj haćarav ando detajlo jek televizijako programo pa vrjamakê problemur, vrjamakê pařuglimata thaj vrjamakê rizikur.			
		Šaj ginavav artiklur pa problemur andaj vrjama, evaluacijasa kata prezentirime evidencija. Šaj ginavav artiklur vaj raportur, save sikaven ando detajlo la vrjamako impakto pe trajosko modo thaj pe trajoskê aktivitetur. Šaj ginavav neve artiklur, detajlirime informacijasa, paj vrjamaki kondicija, pa sezonengê pařuglimata thaj pa `l problemur.  Šaj identificiriv kodja, te si e vrjama vaj le sezone kak signifikantno faktoro ande `k novela vaj ande `k poemo.			
		Šaj diskutuiv averenca, uključime *native* spikerja, pa `l problemur, save anel e vrjama.  Šaj diskutuiv averenca, uključime *native* spikerja, planur thaj ideje pa `k partikularno bêršeski sezona. Šaj sikavav desja jasno thaj ando detajlo muře pozicije ande `k diskusija paj bêršeski vrjama vaj pa vrjamakê kondicije.			
		Šaj dav duma buhles pa kodja, so kêrdem pe `k partikularno vrjamaki perioda.  Šaj kêrav jek prezentacija pa muři vakansa, despripcijasa kata vrjamakê kondicije.  Detajlirime šaj sikavav o efekto kata vrjamakê thaj sezonakê pařuglimata pala trajosko modo.  Šaj dav jek eksplikacija pa `k festivalo vaj pa `k slava, kaj ankêrdol pe `k partikularno bêršeski vrjama.			
		Šaj ramov jek detajlirime lil pa `k eksperiansa, kaj khêldja la vrjamaki kondicija jek importantno rola. Šaj ramov jek skurto anekdota, ande savi aven la vrjamakê kondicije importantni. Šaj ramov jek detajlirime raporto paj vrjamaki kondicija, bazirime pe 'l informacije, kidime pa 'k vrjamaki perioda.			

TEMA 10: E NATURA THAJ LE ŽIVINE

Kaća tematika sikavel la naturaki importanca ande Řomengi kultura, sikavel o pašîpe le řomane trajosko la naturasa thaj le živinenca ande purani vrjama thaj promotil o respekto karing e natura de krujal. Jek divano kata jek maj phuro Řom andaj mahala šaj vazdel sa maj but interese pe kodja sama.

Kaća tematika anzarel e šansa, te kêrel pe jek eksploracija kata historično phanglipe le Řomengo ande diferentni Evropakê thana, kaj sas partikularnone živinenca, kodja šaj avel diskutuime investigacijasa thaj prezentacijasa – po eksemplo živinengo pravaripe thaj treningo, gras, cirko, farmakê živine etc. – thaj vi le zanatur thaj aktivitetur kaj si pe sama kataj relacija le živinenca.

Kaća tematika trobul te uključil jek referencija pa respekto pala paji ande řomani tradicija thaj paj importanca kata vrjamakê kondicije sar řondžedo, brîšind thaj balval ande `l anekdote, ande `l paramiča thaj ande `l poemur.

Dikh vi: **Řomenge** zanatur thaj okupacije (rig 44)
Transporto thaj dromeskê trjabe (rig 59)

Školaka klasako aktiviteto 1
Ciljo: Te **sićon** pe le vorbe kata diferentni živine thaj te **haćardon** le ramome forme.
Le studentongê bêrš: 4-14 Levelo: A1
Methoda:

1. Getisar *flash cards* te cîrden pe patretur le živinengê
2. Teljar e tematikasa pa živine le puśimasa, dali ankêren firesave studentur živinen khêre.
3. Kide řomane vorbe pala živine thaj ramosar len pe tabla, thaj kêr kak bazaki kategorizacija – po eksemplo khêreskê/farmakê/sêlbêtiči živine.
4. Sikav svako *flash card* thaj dikh, te arakhên le studentur sa e isto vorba ramome pe tabla.
5. Le sama thaj dikh, te vorbin le studentur le vorbe korektno.
6. Tho le *cards* pe skafidi tele mosa, le patretur pe jek rig thaj le vorbe pe aver rig.
7. Le studentur si te bolden duj *cards* řîndosa apo jek kata svako seto. Te arakhên jek vorba kaj malađol jeke patretosa, von thon li duj *cards* rigate thaj thon len rigate opre mosa.
8. Te na malađol e vorba le patretosa, athoska li duj flash cards thon pe palpale, tele osa, kadja, te šaj vazden le pale le aver studentur.

Školaka klasako aktiviteto 2
Ciljo: Te **sićon** le studentur le vorbe kata diferentni živine ande le **Řomengê** tradicionalni **paćamata** thaj zanatur, save si phangle živinenca.
Le studentongê bêrš: 4- 14 Levelo: A1- A2
Methoda:

1. Brejnstormingo (sa so avla gođate) thaj kidipe kata sa le řomane vorbe pa živine, save si la klasakê studentongê prinźande.
2. Sićar adicionalni vorbe/termur.
3. De duma pa paćamata thaj pa tradicije generalno pe sama le živinengi.
4. Kêr-ta jek zîdoski karta, pe savi sikadon kadala živinakê kategorije:
   a. sêlbêtiči/khêreskê;
   b. thaneskê/regionoskê;
   c. importanca ande le Řomengi kulturaki historija/importanca ađes;
   d. phanglipe le Řomengê paćamatanca;
   e. phanglipe le Řomengê zanatosa vaj aktivitetosa;
   f. save thanende sikadon ande `l paramiča, ande literatura etc.
5. Le studentur den duma khêre peska familjasa, te len adicionalno informacija, te šaj.
6. Le studentur kêren apo duj źene vaj ande cîne grupe bući, te getin kak prezentacija pa `k partikularno živina/grupa živinengi thaj pa lengi importanca vaj relevanca ande řomani kultura. Le agoreski moski prezentacija si te avel ekhe ramome tekstosa thaj patretonca, prezentirime pe plakatur. Te aven uključime vi komentur vaj anekdote kata ´l familjakê źene thaj evidencija kata aver investigacija.

E NATURA THAJ LE ŽIVINE

		A1	A2	B1	B2
HAĆARIPE	AŠUNIPE	Prinźanel thaj šaj haćarel bazakê vorbe pe sama kata živine thaj kata 'l čarja, te del varekon duma pa lende vaj te ginavel glasosa pa lende specifično te si les/la vi ažutipe patretondar vaj mimikatar. Prinźanel thaj šaj haćarel le anava kata prinźande živine thaj čarja, te ginavel pa lende varekon glasosa anda paramiča vaj anda aver tekstur.	Šaj haćarel le šêrutne punktur pa živine thaj pa čarja ande 'k prosto klasako divano, uključime fabule thaj aver tekstur, te ginavel len o sićaritori glasosa. Šaj haćarel pe 'k generalno levelo kodo, kana del o sićaritori duma pa 'k topika kaj si uključime vi živine thaj čarja (po eksemplo studije paj natura de krujal), talaj kondicija, te sićilja maj anglal la kijakê vorbe.	Šaj haćarel le šêrutne punktur ande 'k videosko vaj televizijako programo paj ljumaki natura. Šaj haćarel le šêrutne punktur, kana o sićaritori del duma pa 'k topika kataj ljumaki natura.	Šaj haćarel jek buhlo thaj detajlirime divano, ande savo si la ljumaki natura jek importantno elemento. Šaj haćarel ando detajlo jek anekdota vaj jek raporto kaj baziril pe 'k deskripcija kataj ljumaki natura de krujal vaj kataj ljuma le živinengi. Šaj haćarel jek buhlo thaj detajlirime divano, savo promotil o respekto karing e žuvindi ljuma de krujal.
		Prinźanel thaj šaj haćarel le vorbe pala čarja thaj živine, save si importantni ande Řomengi tradicija thaj ande Řomengo trajo.	Šaj haćarel pe 'k generalno levelo jek raporto paj Řomengi historija vaj pa 'k nevo Řomengo aktiviteto, savo baziril pe 1) relacija la naturasa vaj 2) bući živinenca.	Šaj haćarel le šêrutne punktur kata jek anekdota vaj kata jek raporto pa o trajo le Řomengo, kaj si pe sama kataj ljumaki natura vaj pe sama kata zanatura, saven si relacije živinenca. Šaj haćarel, kana spomenin pe ande 'l paramiča vaj ande aver ramome tekstur čiriklja vaj živine. Šaj haćarel le tekstur, kaj si pe sama kata partikularni čiriklja thaj živine ande le Řomengo paćape.	Šaj haćarel jek diskusija maškar *native* spikerja, savi uključil referencije karing e natura, karing naturakê elementur, živine, paćamata thaj magija ande konekcija la ljumaka naturasa. Šaj haćarel jek buhlo thaj detajlirime raporto pa 'k zanato vaj pa 'k okupacija, kaj si phangli živinenca.
	GINAVIPE	Šaj hasnil ažutipe patretondar, te šaj prinźanel thaj te haćarel le čarjengê thaj živinengê anava, te avena von tele ramome (po eksemplo ande `k patretongo dikcionaro, pe `k karta po zîdo). Prinźanel thaj šaj haćarel le anava kata živine pe *flash cards* vaj pe plakatur.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel desja xarne thaj prosti tekstur pa živine thaj paj ljumaki natura, talaj kondicija, te arakhadon ande 'l tekstur but frekventirime thaj prinźande vorbe thaj te avel kak apropriatno vizualno ažutipe.	Šaj haćarel le šêrutne punktur ande 'k teksto paj ljumaki natura, te si hasnime prinźande kijakê vorbe thaj patretur/diagramur, save ažutin, te haćardol o teksto thaj e informacija.	Šaj ginavel thaj šaj hačarel jek detajlirime deskripcija vaj narativno teksto, kaj si la naturaki ljuma jek importantno elemento.
		Prinźanel thaj šaj haćarel le anava kata živine, save si importantni ande Řomengi tradicija vaj ande Řomengo trajo.	Šaj ginavel prosti tekstur, sar kaj si paramiča, te si ande lende referencije pa živine vaj paj ljumaki natura, talaj kondicija, te hasnin pe but frekventirime thaj prinźande vorbe thaj te avel kak vizualno ažutipe.	Šaj haćarel le šêrutne punktur ande 'k teksto, sar kaj si jek paramiči, kaj si la ljumaki natura jek signifikantno elemento, te avena hasnime prinźande kijakê vorbe thaj konceptur palaj informacijaki organizacija.	Šaj haćarel e informacija vaj e vjašta ande 'k teksto, savo sikavel ando detajlo e natura thaj le živine thaj savo reflektiril pa Řomengê tradicije thaj Řomengê paćamata.

E NATURA THAJ LE ŽIVINE

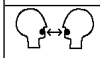
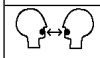
		A1	A2	B1	B2
VAKERIPE	VORBAKI INTERAKCIJA	Šaj hasnil kijakê vorbe thaj prosti fraze/phenimata, te del anglal pe bazakê puśimata pa kodja, sar ankêrdol kak khêreski živina, thaj sar peren leskê/lakê živine pe dragomaste. Šaj hasnil kijakê vorbe thaj prosti fraze/phenimata, te del anglal pe bazakê puśimata, pa kodja, sar pařugljon le čarja kana barjon.	Šaj del anglal pe prosti puśimata pa živine vaj čarja, save kamel/či kamel. Šaj puśel thaj šaj del anglal pe `l prosti puśimata pa o ankêripe kata `k khêreski vaj kata aver kak živina.	Šaj diskutuil avere studentonca pa kodja, sar te uključin pe živine/čarja ande `k projekto, ande `k rolengo khêlipe, ande `k plakatongo projekto etc. Šaj angêrel jek informacija pa kodja, sar lel pe sama pe `l živine vaj pe `l čarja.	Šaj diskutuil avere studentonca, sar te organizuisarel jek projekto pe sama kata živine thaj kataj naturaki ljuma thaj šaj mothol, sostar preferil jek drom kata aver. Šaj diskutuil avere studentonca paj importanca, te lel pe sama pe živine thaj pe natura de krujal thaj šaj mothol pro thaj kontra pa partikularni pozicije.
		Šaj hasnil kijakê vorbe thaj prosti fraze/phenimata, te del anglal pe bazakê puśimata, pa kodja, sar barjarel čarja thaj zelenimata, so kamel thaj so či kamel, pe sama kata živine, te ankêřel jek khêreski živina vaj aver živine etc.	Šaj puśel thaj šaj del anglal pe `l prosti puśimata pa živine, save ankêrelas leski/laki familija vaj aver varekon. Šaj puśel thaj šaj del anglal pe prosti puśimata pa živine, save kamel. Šaj puśel thaj šaj del anglal pe prosti puśimata paj relacija kata diferentni Řomengê grupe thaj kata partikularni živine.	Šaj del duma averenca paj importanca kataj natura thaj kata `l živine ande diferentni trajoskê stilur. Šaj puśel puśimata kata maj phure Řom paj živinengi importanca ando trajo le Řomengo pe vrjama kaj nakhli. Šaj puśel puśimata kata maj phure Řom pa Řomengê zanatur thaj pa okupacije, kaj si phangle živinenca. Šaj puśel thaj šaj del anglal pe puśimata pa paćamata thaj pa tradicije, kaj si phangle živinenca.	Šaj diskutuil ando detajlo paj importanca kata respekto palaj natura krujal. Šaj kidel informacije pa `l diferentni Řomengê trajoskê modur kaj si phangle živinenca paj diskusija le phurenca andaj mahala (po eksemplo riśengo lovo, grastengo treningo, petalengê kovača, cirkoskê artistur, sastjarimaskê draba etc.).
	VORBAKI PRODUKCIJA	Šaj mothol le živinengê anava, save prinźanel. Šaj mothol le tipur kata čarja, save barjarel pe `l diferentni situacije (po eksemplo luluđa, kopača, giva, zelenimata etc.).	Šaj hasnil fjal de fjal fraze thaj prosti phenimata, te del duma pa kodja, sar te lel pe sama pe živine vaj sar ankêrdol jek khêreski živina. Šaj hasnil fjal de fjal fraze thaj prosti phenimata, te del duma pa sêlbêtiči živine thaj kaj šaj von arakhên pe.	Šaj del jek eksplikacija ande varesavo detajlo, sar te lel pe sama pe farmakê živine vaj pe `k khêreski živina. Šaj mothol pale po nevo jek anekdota pa živine.	Šaj del jek buhlo thaj detajlirime divano karing e klasa pa neve atitude pe sama kataj ljumaki natura.
		Šaj mothol le živinengê anava, save si desja phangle la řomana komunasa ande diferentni thema.	Šaj hasnil fjal de fjal fraze thaj prosti phenimata, te del duma pa kodja, sar le živine sas kak importantno kotor ando trajo le Řomengo pe vrjama kaj nakhli. Šaj hasnil fjal de fjal fraze thaj prosti phenimata, te del duma pa Řomengê paćamata pe sama kata `l živine vaj čiriklja (po eksemplo bax, arman, mesadžerja etc.).	Šaj del jek eksplikacija pa kodja, sar partikularni grupe/Řomengê grupe trajisarde thaj kêrde bući živinenca ande nakhli vrjama. Šaj mothol pale jek paramiči, savi mothodja jek aver familjako vaj mahalako membro.	Šaj del jek buhlo thaj detajlirime divano paj živinengi importanca ande le Řomengi historija. Šaj del jek deskripcija apropriatnone detajlonca pa uni Řomengê zanatur thaj okupacije, kaj si phangle živinenca vaj la ljumaka naturasa (po eksemplo živinengo treningo, grastengo treningo, petalengê kovača, sastjarimaskê draba etc.).

E NATURA THAJ LE ŽIVINE

	A1	A2	B1	B2
ISKIRIPE	Šaj kopiril thaj šaj ramol le apropriatni anava pe 'l skicirime živinengê patretur.	Šaj ramol prosti fraze pa 'k farma, pa sêlbêtiči živine vaj pa ankêripe kata jek khêreski živina, hasnindos desja prinźande vorbe.	Šaj ramol jek raporto pa 'k pecipe pe sama kata 'k živina (po eksemplo jeg źukêl skêpil ekhe śavořês tasadimastar, jek sêlbêtiko živina aśêl źuvindo aj kodja kontra le prognoze). Šaj ramol jek rezime pa 'k paramiči, kaj si uključime vi živine.	Šaj ramol jek jasno thaj detajlirime raporto pa 'l živine, save si tipični pala lesko/lako them. Šaj ramol jek jasno thaj detajlirime teksto pa 'l ljumakê bare rizike kataj polucija/otrovipe kata ljumaki natura.
	Šaj kopiril thaj šaj ramol le anava kata živine, save khêlen kak rola ando trajo le Řomengo.	Šaj ramol prosti fraze pa phanglipe kata diferentni Řomengê grupe živinenca, sikavindos pe kodja sama, le grupengê anava.	Šaj ramol jek skurto deskripcija pa kodja, sar trajisarde uni fajte Řom thaj sar kêrde bući živinenca.	Šaj ramol jek jasno thaj detajlirime raporto paj relacija maškar le živinengê specije thaj le diferentni Řomengê grupe.

E natura thaj le živine

Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
A1		Prinźanav thaj šaj haćarav le vorbe pala diferentni živine thaj čarja.			
		Šaj ginavav le vorbe pala diferentni živine thaj čarja, pe 'k karta vaj ande 'k knjiga.			
		Šaj dav anglal pe uni prosti puśimata pa živine, save ankêras pe 'l gava. Šaj dav anglal pe uni prosti puśimata pa o ankêripe kata jek khêreski živina. Šaj dav anglal pe uni prosti puśimata pa uni čarja, save barjon diferentno fjal de fjal (po eksemplo luludja, kopača, giva etc.).			
		Šaj mothav le anava kata 'l živine, save dikhlem. Šaj mothav le anava kata 'l živine, save dikhav ande 'k paramičengi knjiga. Šaj mothav le anava kata 'l živine, savenca kêrde le Řom maj anglal bući.			
		Šaj ramov le živinengê anava, kaj źanav len. Šaj ramov le živinengê anava, save arakhadon ande 'l paramiča.			
A2		Šaj haćarav, kana živine vaj čarja si jek kotor kata 'k paramiči vaj kata 'k raporto, kaj si pe živinengi sama. Šaj haćarav, kana jek źeno del duma pa 'k khêreski živina.			
		Šaj ginavav jek skurto paramiči pa živine, save trajin pe 'l diferentni ljumakê thana. Šaj ginavav pa živine ande 'k paramiči.			
		Šaj puśav thaj šaj dav anglal pe puśimata, save živine dikhlem thaj pa kodja, saven kamav thaj saven či kamav. Šaj puśav thaj šaj dav anglal pe puśimata, save živinen ankêras ande amari familija. Šaj puśav thaj šaj dav anglal pe puśimata pa živine, save ankêrenas le Řom maj anglal.			
		Šaj dav duma pa kodja, sar trobul te ankêrdol jek živina. Šaj dav duma pa sêlbêtiči živine thaj vi pa kodja, kaj von trajin. Šaj dav duma pa kodja, sar kêrde le Řom bući živinenca. Šaj dav duma pa kodja, so uni manuša paćan pa živine.			
		Šaj ramov uni fraze pa o ankêripe kata jek khêreski živina. Šaj ramov uni fraze pa živine pe 'k farma. Šaj ramov uni fraze pa živine, save si kotor kata Řomengo trajo thaj kata Řomengo aktiviteto.			

Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
B1		Šaj haćarav le šêrutne punktur pa živine ande `k filmo vaj ande `k radiovoski emisija. Šaj haćarav le šêrutne punktur paj bući živinenca ande `k filmo vaj ande `k radiovoski emisija.			
		Šaj haćarav le šêrutne punktur paj bući živinenca ande `k ramome raporto. Šaj haćarav le šêrutne punktur ande `k paramiči vaj ande `k ramome raporto pa `l zanatur, kaj khêlen le živine jek importantno rola. Šaj haćarav jek raporto pa tradicije thaj pa paćamata, kaj si phangle živinenca.			
		Šaj diskutuiv pa kodja, sar getil pe jek projekto pa živine. Šaj pušav thaj šaj dav anglal pe puśimata sar lel pe sama pe živine. Šaj pušav puśimata pa Řomengê okupacije, kaj si phangle živinenca, aj kodja sar kotor jekhe projektosko. Šaj pušav thaj šaj dav anglal pe puśimata pa paćamata, kaj si phangle živinenca.			
		Šaj dav duma paj importanca kataj natura de krujal. Šaj dav duma paj importanca kata `l živine pala Řomengê okupacije thaj le trajosko modo. Šaj pale mothav jek anekdota, pe savi arakhadon živinengê referencije. Šaj pale mothav jek anekdota, savi ašundem khêre vaj ande mahala.			
		Šaj ramov jek raporto pa `k bajo, pe savo sas uključime vi živine. Šaj ramov jek rezime kata `k paramiči pa `l živine. Šaj ramov jek deskripcija paj relacija kata diferentni Řomengê grupe, kaj lengi okupacija si phangli živinenca.			
B2		Šaj haćarav ando detajlo jek divano, ande savo si la ljumaki natura importantno. Šaj hacarav jek detajlirime anekdota vaj raporto, kaj si paj ljumaka naturaki sama vaj paj asociacija kata manuša thaj živine. Šaj haćarav ando detajlo jek divano pa respekto karing e natura de krujal thaj paj ekologijaki protekcija. Šaj haćarav ando detajlo jek divano pa le Řomengê tradicije, save si phangle živinenca thaj la ljumaka naturasa. Šaj haćarav ando detajlo jek raporto pa `k Řomengo zanato, kaj si phanglo živinenca.			
		Šaj ginavav jek anekdota, ande savi khêlel e natura kak importantno rola. Šaj haćarav jek anekdota, kaj khêlen paćamata thaj magični gîndur pa živine jek importantno rola.			
		Šaj diskutuiv, sar te del pe prijoriteto le informacije paj ljumaki natura pala jek projekto vaj pala `k prezentacija. Šaj pušav puśimata paj informacijaki investigacija, kaj si pe sama kata Řomengê asociacije le živinenca. Šaj diskutuiv e importanca kata respekto karing e natura de krujal thaj šaj sikavav muřa pozicijaki motivacija.			
		Šaj dav jek buhlo divano pa neve atitude karing la ljumaki natura. Šaj dav jek buhlo divano paj importanca kata naturaki protekcija ađes. Šaj dav jek buhlo divano paj živinengi importanca ande tradicija thaj historija le Řomengi. Šaj dav jek detajlirime deskripcija pa Řomengê zanatur, kaj si phangle živinenca thaj pa manušêngo trajosko modo, kaj ankêrde kadala okupacije. Šaj pale mothav jek detajlirime anekdota vaj legenda, kaj si pe sama kataj ljumaki natura.			
		Šaj ramov jek jasno, detajlirime raporto paj ljumaki natura ande muřo them. Šaj ramov jek jasno, detajlirime raporto pa `l rizike kataj ljumaki polucija etc. Šaj ramov jek jasno, detajlirime raporto paj relacija maškar le diferentni Řomengê grupe la ljumaka naturasa. Šaj ramov jek jasno, detajlirime raporto pa Řomengê paćamata, kaj si phangle la ljumaka naturasa.			

TEMA 11: HOBI THAJ ARTA

Kaća tematika si buhli thaj uśaravel sportoskê aktivitetur, hobi, arta, filmo, muzika thaj vi hodinimaskê aktivitetur khêre.

Le Roma-specifični deskiptorur uključin fjal de fjal aktivitetur, pe save le śavořê participirin numa šaj avel vi ande relacija la familjasa, sar kaj si tamblingosko sporto, jagako nakhavipe thaj aver cirkoskê aktivitetur. Uključime si vi e muzika thaj o khêlipe kaj si tipično jek slavaki đela. Gilja thaj poemur reprezentirin le Řomengi oralno tradicija thaj trobun te aven jek investigacijaki trjaba, pe sama kata 'l paramiča, save mothon, pe sama kata 'l emocije kaj sikaven thaj pe sama kata komemoracije kaj ankêren.

Komparacije trobun te kêren pe maškar le hodinimaskê thaj le kreatvni aktivitetur pe nakhli thaj pe akanutni vrjama. Po eksemplo, e oralno tradicija reprezentirime giljanca, paramičenca thaj gîčmatanca, šaj dikhêl pe ando kontrasto la akanutnja vrjamasa, kaj hasnin pe kompjuterja pala khêlipe, interneto thaj e-mailo.

Okupacije, sar e bućі metalonca, šaj dikhên pe sar kontribucija karing e arta thaj o dizajno thaj sar o impakto pe arta thaj po dizajno, aj kodja ande jek maj buhlo konteksto.

E bućі pe sama kata o sporto, e arta thaj o hobi, anzarel generalno jek šansa, te uključin pe referencije pa `l Řom, save ašundile pa pengi partikularno bućі (po eksemplo ašunde sportistur, filmoskê artistur, muzičarja, artistur etc.).

Katka šaj ukjlučin pe, po eksemplo: E Sidonie Adelsburg (e śejořî sas viktimo ando Auschwitz – dokumentarno filmo 1991), e Carmen Amaya (flamenko atristkinja), Maria Bako (Ungroski filmoski artistkinja) Jánosz Bálasz (Ungriko artisto thaj poeto), Vera Bilá (gilabatorka pala moderno řomani muzika), Philomena Franz (gilabatorka, khêlitorka, ramol literatura), Žarko Jovanović (Srbijako muzičari), Rosa thaj Katerina Taikon (Švedoskê artistkinje thaj poetkinje), Johann Trollman (o „Rukeli" – Njamcicko majstoro po boksingo ando bêrš 1933) etc.

Pe kodja sama, le manušêngê anava, kaj si lengi řêdêčina řomani thaj save si la ljumakê prinźande: Yul Brynner, Mother Teresa, Pablo Picasso, Ava Gardber, Clark Gable, Charlie Chaplin, Django Reinhardt, Manitas de Plata, Michael Caine, Bill Clinton etc.[9]

Dikh vi pe: **Řomengê** zanatur thaj okupacije (rig 44)

Školaka klasako aktiviteto 1
Ciljo: Te **sićon** pe le vorbe pala personalni interese, pa hobi thaj te cîrdel pe kak patreto, te ramol pe kak skurto teksto pa kodja sama.
Le studentongê bêrš: 4-14 Levelo A1
Methoda:

1. Te sićardon le vorbe kata aktivitetur, save si le studentongê dragi – sporto, kompjutero, filmo, khêlimata etc.
2. Le studentur mothon sostar kamen kadala aktivitetur thaj jek deskriptivno vokabularo kidel pe thaj ramol pe pe tabla.
3. Le maj têrne studentur cîrden jek patreto kata pengo maj drago hodinimasko aktiviteto, le anavenca ramome vaj kopirime kataj tabla.
4. Le maj phure studentur ramon prosti fraze pa pengo maj drago hodinimasko aktiviteto, hasnidos le vorbe kaj si ramome pe tabla.

Školaka klasako aktiviteto 2
Ciljo: Te **sićol** pe, sar **źene,** kaj si len **řomani řêdêčina,** arêsle peskê aktivitetosa anglune thana, pe diferentni sekcije – muzika, performacijaki arta, sporto etc. (dikh le eksemplur opre!)
Le studentongê bêrš: 10 - 14 Levelo: B1- B2

Katka puterđon diferentni šanse pala projektur, pala prezentacije thaj pala ramomaskê trjabe bazirime pa trajoski thaj uspexoski investigacija kata `k źeno/źeni kataj grupa vaj kata `l manuša.

[9] Dikh Ian Hancock: *We are the Romani people*, Hatfield, Hertfordshire: University of Hertfordshire Press, 2002, pp.127-138.

HOBI THAJ ARTA

		A1	A2	B1	B2
HAĆARIPE	AŠUNIPE	Prinźanel thaj šaj haćarel la bazakê vorbe pala sporto thaj pala aver avrjutne aktivitetur, personalno hobi thaj interese, thaj aktivitetur, sar kaj si drama, sićuvipe kataj muzika thaj performacija.	Šaj haćarel le šêrutne punktur kata `k prosto klasako divano, uključime anekdote pa interese vaj hodinimaskê aktivitetur kata aver śavořê, uključime aktivitetur ande aver thema. Šaj haćarel prosti instrukcije pa `k khêlipe. Šaj haćarel le šêrutne punktur ande `k prosto komparacija maškar hodinimaskê thaj artistikakê aktivitetur, pe akanutni thaj pe nakhli vrjama.	Šaj haćarel le šêrutne punktur pa `k divano pa sporto, muzika, filmur vaj pa aver aktivitetur avrjal kataj škola. Šaj haćarel le šêrutne punktur ande `k audioski vaj vizulano prezentacija pa `k pecipe, sar kaj si jek sportosko pecipe, jek koncerto, jek slava vaj aver jek performacija.	Šaj haćarel ando detajlo jek divano pa sporto, filmo, teatro vaj pa 'k aver hobi vaj pa `k aver hodinimasko aktiviteto. Šaj haćarel ando detajlo jek anekdota, savi si pe sama kata sporto, kataj performacijaki arta vaj pa aver hodinimaskê aktivitetur.
		Prinźanel thaj šaj haćarel le vorbe palaj muzika, gilja thaj le khêlimata, save si tipični pe `l Řomengê slave. Prinźanel thaj šaj haćarel le vorbe pala khêreskê hodinimaskê aktivitetur, sar kaj si kartengê khêlimata, gîčimata etc. Prinźanel thaj šaj haćarel le vorbe pala aktivitetur, save si tipični pala cirko thaj pala aver publikakê performacije.	Šaj haćarel le šêrutne punktur kata `k anekdota, poemo vaj kata `k gili, kaj mothol pa `k pecipe vaj pa `k eksperiansa prinźande vorbenca. Šaj haćarel o šêrutno punkto kata `k gîčipe. Šaj haćarel prosti instrukcije pala fizičko aktiviteto sar kaj si *tumbling*. Šaj haćarel prosti instrukcije, pa kodja, sar del pe kak skurto performacija. Šaj haćarel le šêrutne punktur anda `k deskripcija, pa řomana artako impakto pe arta thaj dezajno ande vrjama kaj nakhli.	Šaj haćarel le šêrutne punktur kata `k divano pa tradicionalni aktivitetur le řomanê śavořengê. Šaj haćarel jek anekdota, savi baziril pe řomane śavořêskê aktivitetur thaj šaj haćarel e importanca kata partikularni aktivitetur. Šaj haćarel le šêrutne punktur kata `k divano, savo sikavel o impakto kata Řomengê aktivitetur pe arta, pe nakhli thaj pe akanutni vrjama (metaloski bući, muzika, arta etc.).	Šaj haćarel bi pharimasko kodja, so mothon maj phure familjakê membrur pa mahalakê aktivitetur pe vrjama kaj nakhli. Šaj haćarel ando detajlo jek divano pa `k personalno eksperiansa ando sporto, vaj pa performacijaki arta etc. Šaj haćarel ando detajlo jek anekdota, savi uključil sportingo, performacijaki arta vaj aver hodinimaskê aktivitetur. Šaj haćarel ando detajlo jek raporto pa impakto kata Řomengi arta (muzika, khêlipe) pe arta generalno.
	GINAVIPE	Prinźanel thaj šaj haćarel le vorbe pala sporto, hobi thaj aver aktivitetur, kana sikadon pe `l *flash cards*, pe `l plakatur vaj ande `k prosto teksto.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel skurc prosti tekstur (paramiči, jek internetosko teksto etc.), save ramon pa `k pecipe vaj pa `k hodinimasko aktiviteto (po eksemplo jek koncerto, jekh timosko khêlipe etc.).	Šaj ginavel thaj šaj haćarel tekstur pa hodinipe, sporto vaj kulturakê aktivitetur talaj kondicija, te la kijakê vorbe sas sićarde maj anglal.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel jek detajlirime raporto pa sportingo vaj pa `k aver hodinimasko aktiviteto. Šaj ginavel thaj šaj haćarel detajlirime instrukcije, save si pe sama kata `k personalno hobi vaj intereso.
		Prinźanel thaj šaj haćarel le vorbe pala gilja thaj khêlimata, pala tipični khêreskê hodinimaskê aktivitetur thaj performacijakê aktivitetur, kana sikadon pe `l *flash cards*, pe `l plakatur vaj ande `k prosto teksto. Šaj haćarel le vorbe pala sporto, kaj si relevantni pala lesko/lako trajo (po eksemplo boksingo, futbalo, skatingo etc.).	Šaj ginavel thaj šaj haćarel xarne tekstur, save mothon, so kêrde le śavořê ande vrjama kaj nakhli. Šaj ginavel thaj šaj haćarel jek skurto teksto pa `k tipično aktiviteto kata jek řomano śavořo, saveski familija sas phangli la performacijaka artasa (po eksemplo muzika, khêlipe, cirko etc.). Šaj ginavel thaj šaj haćarel skurc prosti tekstur (paramiči, internetosko teksto etc.), save ramon pa `k sportosko pecipe (po eksemplo futbalo, boksingoski kompeticija etc.).	Šaj ginavel thaj šaj haćarel tekstur pa Řomengê aktivitetur, sar kaj si boksingoskê kompeticije, performacijaki arta (po eksemplo gilavipe, muzika, drama. cirko etc.) talaj kondicija, te sas le biprinźande vorbe sićarde maj anglal.	Šaj ginavel thaj šaj haćarel detajlirime raportur pa aktivitetur, kaj si tipični palaj řomani kultura. Šaj ginavel jek detajlirime biografijako teksto pa `k ašundo sportisto, artisto, filmosko artisto, mužićari etc. kaj si leski ředêčina řomani.

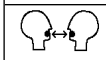
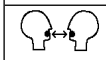
HOBI THAJ ARTA

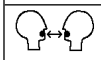
		A1	A2	B1	B2
VAKERIPE	VORBAKI INTERAKCIJA	Gestikulacijasa, mimikasa, kijakê vorbenca, prostone frazenca thaj phenimatanca šaj sikavel so kamel thaj so či kamel, pe sama kata o hobi thaj kata aver aktivitetur. Kijakê vorbenca, prostone frazenca thaj phenimatanca šaj del anglal pe puśimata pa hobi, kompeticije vaj pa aver aktivitetur, savenca si les/la eksperiansa.	Šaj puśel thaj šaj del anglal pe prosti puśimata pa diferentni pecimata pe kaj performacija vaj pe 'k khêlipe. Šaj puśel thaj šaj del anglal pe prosti puśimata pa 'k filmo. Šaj puśel thaj šaj del anglal pe prosti puśimata pa pesko hobi avrjal kataj škola.	Šaj diskutuil pa interese, pa hobi thaj eksperianse, save si pe sama kataj hodina thaj kata artakê aktivitetur. Šaj reaguil spontano, te hasnin pe pe diskusija prinźande trjabe.	Šaj diskutuil buhles thaj ando detajlo paj importanca kata o hobi, kata sporto thaj kata aver hodinimaskê aktivitetur. Šaj participiril spontano thaj bi pharimasko ande `k diskusija pa laśipe kata diferentni aktivitetur thaj pa kodja, so šaj sićol pe kataj aktivitetongi participacija.
		Gestikulacijasa, mimikasa, kijakê vorbenca, prostone frazenca thaj phenimatanca šaj sikavel pesko hobi, peskê kompeticije thaj aver hodinimaskê aktivitetur pe save participirisardja.	Šaj puśel thaj šaj del anglal pe prosti puśimata pa partikularni hodinimaskê aktivitetur kata řomane śavořê pe purani vrjama. Šaj del duma pa kodja, so kamel te kêrel palaj škola.	Šaj diskutuil thaj šaj del anglal pe puśimata pa hodinimaskê trjabe, pa sporto vaj performacijakê aktivitetur.	Šaj participiril spontano thaj bi pharimasko ande `k diskusija pa tipični Řomengê aktivitetur thaj šaj del anglal pe avere manušêngê puśimata thaj šaj del vi jek eksplikacija pa peski gîndongi pozicija.
	VORBAKI PRODUKCIJA	Šaj mothol le anava kata `l aktivitetur, save kamel te kêrel avrjal kataj škola.	Šaj hasnil diferentni fraze thaj prosti phenimata, te sikavel jek hobi vaj jek hodinimasko aktiviteto.	Šaj kêrel jek prosto thaj phanglo raporto pa `k performacijaki preparacija (školako khêlipe, koncerto etc.). Šaj ankêrel jek prosto divano paj preparacija kata `k sportosko eksperimentosko kontesto Šaj ankêrel jek prosto divano pa `k partikularno interesa vaj hobi.	Šaj ankêrel jek buhlo thaj detajlirime divano pa `l aktivitetur, save kamel, sikavindos e relevanca kata o sićuvipe pala trajo, kana kêrel pe averenca kethane bući etc.
		Šaj mothol le anava kata 'l aktivitetur, kaj participiril khêre vaj ande mahala.	Šaj hasnil diferentni fraze thaj prosti phenimata, te sikavel peskê hodinimaskê aktivitetur.	Šaj ankêrel jek prosto divano pa peskê interese thaj aktivitetur avrjal kataj škola (po eksemplo te sićol gilja vaj paramiča, te kêrel performacije). Šaj ankêrel jek prosto divano paj importanca kataj Řomengi arta thaj pa Řomengê performacije.	Šaj del jek detajlirime prezentacija pa 'k Řomengo aktiviteto (tradicionalno, historično, vaj moderno-đes) thaj šaj sikavel peski personalno relevanca. Šaj kêrel jek detajlirime prezentacija pa impakto kataj Řomengi arta (metaloskê skulpture, muzika, khêlipe, poezia) thaj paj arta generalno. Šaj kêrel jek detajlirime raporto pa 'k Řom, savo ašundilo kata 'k partikularno aktiviteto (po eksemplo muzika, filmo, arta, cirko etc.).

HOBI THAJ ARTA

I S K I R I P E	Šaj kopiril vaj šaj ramol le vorbe pa fjal de fjal hobi thaj aktivitetur ande škola thaj palaj škola.	Šaj ramol jek skurto teksto (lil, e-mailo) hasnindos prinźande vorbe, te del kak deskripcija pa `k maj drago hobi vaj pa `k hodinimasko aktiviteto.	Šaj ramol jek prosto thaj phanglo teksto pa `k hobi vaj pa `k interesa thaj šaj motho,l so kamel thaj so či kamel pe kodja sama.	Šaj ramol jek jasno, detajlirime teksto paj importanca kataj hodina, kata sporto thaj/vaj kata la kulturakê aktivitetur. Šaj ramol jek jasno, detajlirime raporto pa peski personalno eksperiansa kata jek hobi vaj kata `k aver aktiviteto.
	Šaj kopiril vaj šaj ramol le vorbe pa diferentni hodinimaskê aktivitetur khêre vaj pa aktivitetur kaj si pe performacijaki sama.	Šaj ramol jek skurto teksto (lil, e-mailo) hasnindos prinźande vorbe, te del kak deskripcija pa `k Řomengo hobi vaj te del jekh deskripcija pa kodja, so si leskê/lakê drago.	Šaj ramol jek prosto thaj phanglo raporto pa `k hodinimaski/sportoski performacija, kaj si tipično palaj Řomengi kultura vaj tradicija.	Šaj ramol jek jasno, detajlirime raporto pa `k tipično, tradicionalno Řomengo aktiviteto.  Šaj ramol jek jasno, detajlirime teksto pa `k Řom, savo ašundilo anda pesko partikularno aktiviteto (po eksemplo muzika, filmo, arta etc.). Šaj ramol jek jasno, detajlirime teksto paj importanca kata le Řomengi kontribucija pala la Evropaki arta.

Hobi thaj arta					
Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
A1		Šaj haćarav le vorbe pala sporto, pala hobi thaj pala aktivitetur, sar drama, gilavipe, muzika thaj performacija. Šaj haćarav le vorbe pala řomani muzika, pala gilavipe thaj pala khêlimata. Šaj haćarav le vorbe pala aver performacijakê aktivitetur, sar kaj si diferentni cirkoskê artistur. Šaj haćarav le vorbe pala hodinimaskê aktivitetur, save ankêras khêre.			
		Šaj ginavav thaj šaj haćarav le vorbe pala sporto thaj pala hobi pe `k čarto vaj pe `k plakato. Šaj haćarav le vorbe palaj muzika, drama, gilavipe, khêlipe, arta thaj performacija pe `k čarto vaj pe `k plakato. Šaj haćarav le vorbe pala sporto, pala hobi thaj pala aktivitetur kaj ankêrav.			
		Šaj mothav če fjal sporto, hobi thaj aver hodinimaskê aktivitetur kamav thaj so či kamav. Šaj dav anglal pe prosti puśimata pa kodja, pe savo sporto, hobi thaj aver hodinimaskê aktivitetur participiriv regularno. Šaj dav anglal pe prosti puśimata pa kodja, save hodinimaskê aktivitetur si mande khêre popularni.			
		Šaj mothav le anava kata `l diferentni aktivitetur, kaj kêrav muře amalenca ande škola thaj avrjal e škola. Šaj mothav le anava kata `l diferentni hodinimaskê aktivitetur, kaj kêrav khêre vaj ande mahala.			
		Šaj ramov le vorbe pa fjal de fjal sporto thaj hobi. Šaj ramov le vorbe palaj muzika, pala gilavipe, khêlipe thaj pala `l diferentni performacijakê modur. Šaj ramov le vorbe pa o sporto thaj o hobi, savo kêrav ande škola.			

Hobi thaj arta					
Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
A2		Šaj haćarav le šêrutne punktur kata ‘k prosto anekdota pa sporto, paj performacija vaj pa hodinimaskê aktivitetur. Šaj haćarav prosti instrukcije pa ‘k khêlipe. Šaj haćarav prosti instrukcije pa `k performacija ande klasa. Šaj haćarav prosti instrukcije pa `k fizičko aktiviteto, sar kaj si sporto, khêlipe, phiripe etc.			
		Šaj ginavav thaj šaj haćarav jek skurto, prosto raporto ande `k žurnalo vaj jek internetosko teksto pa `k sportoski trjaba, pa `k khêlipe vaj pa `k performacija. Šaj ginavav thaj šaj haćarav jek skurto, prosto teksto pa khêlimata, save khêlde le śavořê ande nakhli vrjama. Šaj ginavav thaj šaj haćarav jek skurto anekdota pa `k śavořo, saveski familija participirisardja ande `k performacija.			
		Šaj puśav thaj šaj dav anglal pe prosti puśimata pa kodja, so pecil pe pe ‘k khêlipe vaj pe ‘k performacija. Šaj puśav thaj šaj dav anglal pe prosti puśimata pa ‘k filmo, savo dikhlem. Šaj puśav thaj šaj dav anglal pe prosti puśimata pa kodja, so kamav te kêrav avrjal kataj škola. Šaj puśav thaj šaj dav anglal pe prosti puśimata pa popularni hodinimaskê aktivitetur ande muři familija. Šaj puśav thaj šaj dav anglal pe prosti puśimata pa tradicionalni aktivitetur kata řomane śavořê.			
		Šaj dav jek deskripcija kata muřo maj drago hobi vaj kata muřo maj drago sporto. Šaj dav jek deskripcija pa ‘l hodinimaskê aktivitetur, save sićilem khêre.			
		Šaj ramov jek postaki karta pa ‘k sportosko pecipe, pa ‘k performacija vaj pa ‘k filmo so dikhlem. Šaj ramov uni fraze pa kodja, so kamav te kêrav palaj škola. Šaj ramov uni fraze pa muřo maj drago hobi khêre.			
B1		Šaj haćarav le šêrutne punktur kata ‘k divano pa sporto vaj paj arta (drama, muzika, gili, performacija etc.). Šaj haćarav le šêrutne punktur kata ‘k filmo pa sportosko šampiono vaj performatoro. Šaj haćarav le šêrutne punktur kata ‘k divano pa řomane śavořengê aktivitetur ande nakhli vrjama, kana sićile von te aven sportistur vaj performacijakê manuša.			
		Šaj ginavav jek raporto pa ‘k sportosko vaj kulturako pecipe. Šaj ginavav jek skurto raporto pa trajo kata ‘k ašundo řomano sportisto vaj performatoro.			
		Šaj diskutuiv muře interese vaj muřo hobi thaj šaj sikavav so me kêrav. Šaj dav anglal pe puśimata pa muře partikularni interese thaj pa muřo hobi. Šaj puśav puśimata pa kodja, sar aver źene si trenirime po sporto vaj pe arta (muzika, arta, gilavipe, drama etc.).			
		Šaj dav duma pa preparacije pala ‘k školako sportosko pecipe vaj paj performacija. Šaj kêrav jek prosto divano pa muřo hobi. Šaj kêrav jek prosto divano pa muře aktivitetur avrjal kataj škola. Šaj kêrav jek prosto raporto pa ‘k performacija, pa ‘k sportosko pecipe vaj pa ‘k filmo, savo dikhlem. Šaj kêrav jek prosto divano paj importanca kataj Řomengi arta, pe sama kataj Evropaki arta generalno (muzika, arta, khêlipe etc.).			
		Šaj ramov jek lil pa muřo hobi. Šaj ramov jek deskripcija pa ‘k sportosko vaj kulturako pecipe so dikhlem.			

Hobi thaj arta					
Levelo	***Źanglipe***		* Data	** Data	*** Data
B2		Šaj haćarav ando detajlo jek divano pa 'k partikularno sporto vaj pa 'k kulturako aktiviteto. Šaj haćarav jek divano kata 'k źeno, savo si desja prinźando anda pesko sportosko kvaliteto vaj anda pesko performacijako źanglipe. Šaj haćarav jek anekdota pa o trajo kata 'k źeno, savesko trajo si śinado le sportoskê vaj la kulturakê. Šaj haćarav jek divano pa jekhê manušêski interesa pala sportoskê vaj kulturakê aktivitetur thaj pa o impakto kata kodola aktivitetur pe lesko trajo.			
		Šaj ginavav ande 'k žurnalo vaj ando interneto jek raporto pa 'k sportosko pecipe. Šaj ginavav jek biografija pa 'k źeno, kaj śinadja pesko trajo le sportoskê vaj la kulturakê. Šaj ginavav jek anekdota, savi si pe sama kata sporto vaj pe sama kata kulturako trajo.			
		Šaj diskutuiv paj importanca kata hobi thaj šaj dav jek eksplikacija pa kodja, so kamav thaj so či kamav. Šaj diskutuiv pa diferentni aktivitetur, sar kaj si kodja o sporto, e muzika, e drama etc. thaj pa 'l laśimata kata kadala buća pala le participantur. Šaj dav anglal pe puśimata pa tipični Řomengê aktivitetur, sar kaj si kodja le cirkoski arta, o gilavipe, o khêlipe etc. Šaj diskutuiv thaj šaj dav o prioriteto pala jek informacijaki đela, sar kaj si kodo o sporto thaj la kulturakê aktivitetur, palaj preparacija kata jek projekto vaj kata jek prezentacija.			
		Šaj prezentiriv jek detajlirime raporto pa 'l aktivitetur, save si mangê drago thaj šaj dav jek eksplikacija pa kodja, sar getisarav len thaj sar realizuisarav len etc. thaj vi pa kodja, savo mištipe anen mangê . Šaj prezentiriv jek detajlirime raporto pa kodja, sar ka 'l řomane śavořê barjol o źanglipe pala gilavipe, pala khêlipe, palaj cirkoski arta thaj pala sporto. Šaj prezentiriv jek detajlirime raporto pa kodja, savo impakto dija le Řomengi arta palaj Evropaki arta. Šaj kêrav jek buhlo divano pa `k Řom/Řomni, kaj avilo/avili ašundo/ašundi anda sporto vaj anda kulturako aktiviteto.			
		Šaj ramov pa `k sportosko vaj hodinimasko aktiviteto, kaj me kamav thaj šaj sikavav muřê opinije pa kodja, save mištimata andja mangê kodo. Šaj ramov jek detajlirime raporto pa muři personalno eksperiansa, kaj sas ma pe sportoski vaj kulturaki sama. Šaj ramov jek detajlirime raporto pa `k tipično vaj tradicionalno Řomengo sportosko vaj kulturako aktiviteto. Šaj ramov paj Řomengi kontribucija pe sama kata sporto thaj kataj kultura. Šaj ramov pa `k Řom/Řomni vaj pa `k manuš, kaj si les řomani řêdêčina, savo ašundilo ando sporto, ande artistikaki sama vaj pe performacijako sektoro.			

APPENDIX 1

Rekomandacija Nr. R (2000) 4 kata le Ministerongo Komiteto karing le membrongê thema, paj edukacija kata le Řomengê śavořê ande Evropa
numa pe englezicko čhib

Recommendation No. R (2000) 4 of the Committee of Ministers to member states on the education of Roma/Gypsy children in Europe

(Adopted by the Committee of Ministers on 3 February 2000 at the 696th meeting of the Ministers' Deputies)

The Committee of Ministers, under the terms of Article 15.*b* of the Statute of the Council of Europe,

Considering that the aim of the Council of Europe is to achieve greater unity between its members and that this aim may be pursued, in particular, through common action in the field of education;

Recognising that there is an urgent need to build new foundations for future educational strategies toward the Roma/Gypsy people in Europe, particularly in view of the high rates of illiteracy or semi-literacy among them, their high drop-out rate, the low percentage of students completing primary education and the persistence of features such as low school attendance;

Noting that the problems faced by Roma/Gypsies in the field of schooling are largely the result of long-standing educational policies of the past, which led either to assimilation or to segregation of Roma/Gypsy children at school on the grounds that they were "socially and culturally handicapped";

Considering that the disadvantaged position of Roma/Gypsies in European societies cannot be overcome unless equality of opportunity in the field of education is guaranteed for Roma/Gypsy children;

Considering that the education of Roma/Gypsy children should be a priority in national policies in favour of Roma/Gypsies;

Bearing in mind that policies aimed at addressing the problems faced by Roma/Gypsies in the field of education should be comprehensive, based on an acknowledgement that the issue of schooling for Roma/Gypsy children is linked with a wide range of other factors and pre-conditions, namely the economic, social and cultural aspects, and the fight against racism and discrimination;

Bearing in mind that educational policies in favour of Roma/Gypsy children should be backed up by an active adult education and vocational education policy;

Considering that, as there is a text concerning the education of Roma/Gypsy children for member states of the European Union (Resolution of the Council and of the Ministers of Education meeting with the Council on School Provision for Gypsy and Traveller Children, of 22 May 1989; 89/C 153/02), it is urgently necessary to have a text covering all of the member states of the Council of Europe;

Bearing in mind the Framework Convention for the Protection of National Minorities and the European Charter for Regional or Minority Languages;

Bearing in mind Recommendations 563 (1969) and 1203 (1993) of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe in which mention is made of the educational needs of Roma/Gypsies in Europe;

Bearing in mind Resolutions 125 (1981), 16 (1995) and 249 (1993) and Recommendation 11 (1995) of the Congress of Local and Regional Authorities of Europe on the situation of Roma/Gypsies in Europe;

Bearing in mind General Policy Recommendation No. 3 of the European Commission against Racism and Intolerance on "Combating racism and discrimination against Roma/Gypsies in Europe";

Bearing in mind the work carried out by the Council for Cultural Co-operation (CDCC) to respond to Resolution 125 (1981), and in particular, the publication of the report "Gypsies and Travellers" (1985), updated in 1994 ("Roma, Gypsies, Travellers", Council of Europe Publishing);

Having welcomed the memorandum prepared by the Specialist Group on Roma/Gypsies entitled "Roma Children Education Policy Paper: Strategic Elements of Education Policy for Roma Children in Europe" (MG-S-ROM (97) 11),

Recommends that in implementing their education policies the governments of the member states:

- be guided by the principles set out in the appendix to this Recommendation;
- bring this Recommendation to the attention of the relevant public bodies in their respective countries through the appropriate national channels.

****

Appendix to Recommendation No. R (2000) 4

Guiding principles of an education policy for Roma/Gypsy children in Europe

I. Structures

1. Educational policies for Roma/Gypsy children should be accompanied by adequate resources and the flexible structures necessary to meet the diversity of the Roma/Gypsy population in Europe and which take into account the existence of Roma/Gypsy groups which lead an itinerant or semi-itinerant lifestyle. In this respect, it might be envisaged having recourse to distance education, based on new communication technologies.

2. Emphasis should be put on the need to better co-ordinate the international, national, regional and local levels in order to avoid dispersion of efforts and to promote synergies.

3. To this end member states should make the Ministries of Education sensitive to the question of education of Roma/Gypsy children.

4. In order to secure access to school for Roma/Gypsy children, pre-school education schemes should be widely developed and made accessible to them.

5. Particular attention should also be paid to the need to ensure better communication with parents, where necessary using mediators from the Roma/Gypsy community which could then lead to specific carreer possibilities. Special information and advice should be given to parents about the necessity of education and about the support mechanisms that municipalities can offer families. There has to be mutual understanding between parents and schools. The parents' exclusion and lack of knowledge and education (even illiteracy) also prevent children from benefiting from the education system.

6. Appropriate support structures should be set up in order to enable Roma/Gypsy children to benefit, in particular through positive action, from equal opportunities at school.

7. The member states are invited to provide the necessary means to implement the above-mentioned policies and arrangements in order to close the gap between Roma/Gypsy pupils and majority pupils.

II. Curriculum and teaching material

8. Educational policies in favour of Roma/Gypsy children should be implemented in the framework of broader intercultural policies, taking into account the particular features of the Romani culture and the disadvantaged position of many Roma/Gypsies in the member states.

9. The curriculum, on the whole, and the teaching material should therefore be designed so as to take into account the cultural identity of Roma/Gypsy children. Romani history and culture

should be introduced in the teaching material in order to reflect the cultural identity of Roma/Gypsy children. The participation of representatives of the Roma/Gypsy community should be encouraged in the development of teaching material on the history, culture or language of the Roma/Gypsies.

10. However, the member states should ensure that this does not lead to the establishment of separate curricula, which might lead to the setting up of separate classes.

11. The member states should also encourage the development of teaching material based on good practices in order to assist teachers in their daily work with Roma/Gypsy pupils.

12. In the countries where the Romani language is spoken, opportunities to learn in the mother tongue should be offered at school to Roma/Gypsy children.

III. Recruitment and training of teachers

13. It is important that future teachers should be provided with specific knowledge and training to help them understand better their Roma/Gypsy pupils. The education of Roma/Gypsy pupils should however remain an integral part of the general educational system.

14. The Roma/Gypsy community should be involved in the designing of such curricula and should be directly involved in the delivery of information to future teachers.

15. Support should also be given to the training and recruitment of teachers from within the Roma/Gypsy community.

IV. Information research and assessment

16. The member states should encourage innovative research/small-scale action projects in order to find local responses to local needs. The results of such projects should be disseminated.

17. The results of educational policies for Roma/Gypsy pupils should be carefully monitored. All the participants involved in the education of Roma/Gypsy children (school authorities, teachers, parents, non-governmental organisations) should be invited to take part in the monitoring process.

18. The evaluation of the results of educational policies towards Roma/Gypsy children should take account of many criteria, including personal and social development, and not be limited to estimates of school attendance and drop-out rates.

V. Consultation and co-ordination

19. The involvement of all parties concerned (ministry of education, school authorities, Roma families and organisations) in the design, implementation and monitoring of education policies for Roma/Gypsies should be promoted by the state.

20. Use should also be made of mediators from within the Roma/Gypsy community, in particular to ease the contacts between Roma/Gypsies, the majority population and schools and to avoid conflicts at school; this should apply to all levels of schooling.

21. The Ministries of Education, in the framework of the awareness-raising action mentioned in point I, paragraph 3, above should facilitate the co-ordination of the efforts of the different parties involved and permit the channelling of information between the different levels of education authorities.

22. Member states should further encourage and support the exchange of experience and good practice.

APPENDIX 2

Varšavaki deklaracija kata `I themengê šêrutne thaj o Governo kata `I Membrongê Thema kata Konsilo le Evropako (majo 2005)
numa pe englezicko čhib

Warsaw Declaration

We, Heads of State and Government of the Member States of the Council of Europe, gathered in Warsaw on 16-17 May 2005 for our Third Summit, bear witness to unprecedented pan-European unity. Further progress in building a Europe without dividing lines must continue to be based on the common values embodied in the Statute of the Council of Europe: democracy, human rights, the rule of law.

Since its Vienna (1993) and Strasbourg (1997) Summits, the Council has grown to encompass almost the whole continent. We welcome the valuable contribution which the Parliamentary Assembly and the Congress of Local and Regional Authorities have made to this achievement. We look forward to the day when Belarus is ready to join the Council of Europe.

60 years after the end of the Second World War, 30 years after the Helsinki Final Act, 25 years after the founding of “Solidarity” and 15 years after the fall of the Berlin wall, we pay tribute to all those who have made it possible to overcome painful divisions and enlarge our area of democratic security. Today, Europe is guided by a political philosophy of inclusion and complementarity and by a common commitment to multilateralism based on international law.

However, we remain concerned by unresolved conflicts that still affect certain parts of the continent, putting at risk the security, unity and democratic stability of member states and threatening the populations concerned. We shall work together for reconciliation and political solutions in conformity with the norms and principles of international law.

This Summit gives us the opportunity to renew our commitment to the common values and principles which are rooted in Europe’s cultural, religious and humanistic heritage – a heritage both shared and rich in its diversity. It will also strengthen the Council of Europe’s political mandate and enhance its contribution to common stability and security as Europe faces new challenges and threats which require concerted and effective responses.

We can now focus on these challenges and continue to build a united Europe, based on our common values and on shared interests, by strengthening cooperation and solidarity between member states. We will remain open to co-operation with Europe’s neighbouring regions and the rest of the world.

1. The Council of Europe shall pursue its core objective of preserving and promoting human rights, democracy and the rule of law. All its activities must contribute to this fundamental objective. We commit ourselves to developing those principles, with a view to ensuring their effective implementation by all member states. In propagating these values, we shall enhance the role of the Council of Europe as an effective mechanism of pan-European cooperation in all relevant fields. We are also determined to strengthen and streamline the Council of Europe’s activities, structures and working methods still further, and to enhance transparency and efficiency, thus ensuring that it plays its due role in a changing Europe.

2. Taking into account the indispensable role of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and the European Court of Human Rights in formulating, promoting and implementing human rights standards, it is essential to guarantee their effectiveness. We are therefore strongly committed in the short term to implement the comprehensive set of measures adopted at the 114th Session of the Committee of Ministers which address the Court's rapidly increasing case-load, including the speedy ratification and entry into force of Protocol 14 to the Convention.

Furthermore we are setting up a Group of wise persons to draw up a comprehensive strategy to secure the effectiveness of the system in the longer term, taking into account the initial effects of Protocol 14 and the other decisions taken in May 2004.

3. We are convinced that effective democracy and good governance at all levels are essential for preventing conflicts, promoting stability, facilitating economic and social progress, and hence for creating sustainable communities where people want to live and work, now and in the future. This can only be achieved through the active involvement of citizens and civil society. Member states must therefore maintain and develop effective, transparent and accountable democratic institutions, responsive to the needs and aspirations of all. The time has come to intensify our work within the Council of Europe to this effect, in particular through the establishment of the Forum for the Future of Democracy.

4. We are committed to strengthening the rule of law throughout the continent, building on the standard setting potential of the Council of Europe and on its contribution to the development of international law. We stress the role of an independent and efficient judiciary in the member states in this respect. We will further develop legal cooperation within the Council of Europe with a view to better protecting our citizens and to realising on a continental scale the aims enshrined in its Statute.

5. We are resolved to ensure full compliance with our membership commitments within the Council of Europe. Political dialogue between member states, which are committed to promoting democratic debate and the rule of law, evaluation, sharing of best practices, assistance and monitoring - for which we renew our firm support - will be fully used for that purpose. We shall work for the widest possible acceptance of Council of Europe's conventions, promoting their implementation with a view to strengthening common standards in the fields of human rights, democracy and the rule of law.

6. We shall foster European identity and unity, based on shared fundamental values, respect for our common heritage and cultural diversity. We are resolved to ensure that our diversity becomes a source of mutual enrichment, inter alia, by fostering political, inter-cultural and inter-religious dialogue. We will continue our work on national minorities, thus contributing to the development of democratic stability. In order to develop understanding and trust among Europeans, we will promote human contacts and exchange good practices regarding free movement of persons on the continent, with the aim of building a Europe without dividing lines.

7. We are determined to build cohesive societies by ensuring fair access to social rights, fighting exclusion and protecting vulnerable social groups. We acknowledge the importance of the European Social Charter in this area and support current efforts to increase its impact on the framing of our social policies. We are resolved to strengthen the cohesion of our societies in its social, educational, health and cultural dimensions.

8. We are determined to ensure security for our citizens in the full respect of human rights and fundamental freedoms and our other relevant international obligations. The Council of Europe will continue to play an active role in combating terrorism, which is a major threat to democratic societies and is unjustifiable under any circumstances and in any culture. It will also further develop its activities in combating corruption, organised crime – including money laundering and financial crime – trafficking in human beings, cybercrime, and the challenges attendant on scientific and technical progress. We shall promote measures consistent with our values to counter those threats.

9. We strongly condemn all forms of intolerance and discrimination, in particular those based on sex, race and religion, including antisemitism and islamophobia. We affirm our determination to further develop, within the Council of Europe, rules and effective machinery to prevent and eradicate them. We will also further implement equal opportunity policies in our member states and we will step up our efforts to achieve real equality between women and men in all spheres of our societies. We are committed to eradicating violence against women and children, including domestic violence.

10. We are determined to ensure complementarity of the Council of Europe and the other organisations involved in building a democratic and secure Europe:

- We are resolved to create a new framework for enhanced co-operation and interaction between the Council of Europe and the European Union in areas of common concern, in particular human rights, democracy and the rule of law.

We entrust our colleague, Jean-Claude Juncker, to prepare, in his personal capacity, a report on the relationship between the Council of Europe and the European Union, on the basis of the decisions taken at the Summit and taking into account the importance of the human dimension of European construction.

- We are also resolved to secure improved practical co-operation between the Council of Europe and the OSCE and welcome the prospect of enhanced synergy opened up by the joint declaration endorsed at this Summit.
- We express our commitment to fostering co-operation between the Council of Europe and the United Nations, and to achieving the Millennium Development Goals in Europe.

* * *

To launch the Organisation on this new course, we adopt the attached Action Plan.

We commit our States to promoting the tasks and objectives reflected in the decisions of this Summit, both within the Council of Europe and in other international forums and organisations of which we are members.

As we conclude this Summit in Poland, we pay tribute to the memory of Pope John Paul II.

We call on Europeans everywhere to share the values which lie at the heart of the Council of Europe's mission – human rights, democracy and the rule of law – and to join us in turning Europe into a creative community, open to knowledge and to diverse cultures, a civic and cohesive community.

APPENDIX 3

Akcijako plano priključime paša la Varšavaki Deklaracija
numa pe englezicko čhib

Ministers' Deputies CM Documents
CM(2005)80 final 17 May 2005

Action Plan

We, Heads of State and Government of the Member States of the Council of Europe, meeting in Warsaw on 16 and 17 May 2005, have outlined the following action plan laying down the principal tasks of the Council of Europe in the coming years.

I - PROMOTING COMMON FUNDAMENTAL VALUES: HUMAN RIGHTS, RULE OF LAW AND DEMOCRACY

1. Ensuring the continued effectiveness of the European Convention on Human Rights

We shall ensure the long-term effectiveness of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms by all appropriate means. To this end we shall provide the European Court of Human Rights with the necessary support and implement all the reform measures adopted at the 114th Session of the Committee of Ministers in May 2004, in accordance with all the modalities foreseen. This includes, as envisaged, the ratification of Protocol No. 14 to the Convention, which is essential for the future effectiveness of the European Convention on Human Rights.

At national level, we shall ensure that:

- there are appropriate and effective mechanisms in all member states for verifying the compatibility of legislation and administrative practice with the Convention;

- effective domestic remedies exist for anyone with an arguable complaint of a Convention violation;

- adequate training in Convention standards is fully integrated in university education and professional training; therefore, we decide to launch a European programme for human rights education for legal professionals and call on member states to contribute to its implementation.

The Committee of Ministers shall review implementation of these measures on a regular and transparent basis.

We establish a group of wise persons to consider the issue of the long-term effectiveness of the ECHR control mechanism, including the initial effects of Protocol 14 and the other decisions taken in May 2004. We ask them to submit, as soon as possible, proposals which go beyond these measures, while preserving the basic philosophy underlying the ECHR.

We underline that all member states must accelerate and fully execute the judgments of the Court. We instruct the Committee of Ministers to elaborate and implement all the necessary measures to achieve this, notably with regard to judgments revealing structural problems including those of a repetitive nature.

2. Protecting and promoting human rights through the other Council of Europe institutions and mechanisms

As the primary forum for the protection and promotion of human rights in Europe, the Council of Europe shall - through its various mechanisms and institutions - play a dynamic role in protecting the right of individuals and promoting the invaluable engagement of non-governmental organisations, to actively defend human rights.

We undertake to strengthen the institution of the Council of Europe Commissioner for Human Rights, which has proven its effectiveness, by providing the necessary means for the

Commissioner to fulfil his/her functions, particularly in the light of the entry into force of Protocol No. 14 to the European Convention on Human Rights.

We shall continue to support the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) and the unique role it plays, through its visits to places of detention, in improving the conditions of detained persons. We also ask for regular updates of the European prison rules as the basis for the setting-up of standards in prisons. The Council of Europe will assist member states to ensure their implementation.

We will intensify the fight against racism, discrimination and every form of intolerance, as well as attempts to vindicate nazism. We shall therefore give the European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) the means to carry out its work, in close co-operation with national authorities and institutions as well as civil society in member states. We welcome ECRI's role in identifying good practices as well as its general policy recommendations, and we decide to disseminate them widely. We will ensure coordination of its activities with equivalent ones in the European Union and the OSCE and other relevant international bodies.

We recall the decision taken at the Strasbourg Summit "to step up cooperation in respect of the protection of all persons belonging to national minorities". Europe's chequered history has shown that the protection of national minorities is essential for the maintenance of peace and the development of democratic stability. A society that considers itself pluralist must allow the identities of its minorities, which are a source of enrichment for our societies, to be preserved and to flourish. We therefore encourage the Council of Europe to continue its activities to protect minorities, particularly through the Framework Convention for the Protection of National Minorities and to protect regional languages through the European Charter for Regional or Minority Languages.

3. Strengthening democracy, good governance and the rule of law in member states

We will strive for our common goal of promoting democracy and good governance of the highest quality, nationally, regionally and locally for all our citizens and pursue our ongoing fight against all forms of totalitarianism.

We decide, within the existing structures of the Organisation as a whole, to:

- establish, a Council of Europe Forum for the Future of Democracy to strengthen democracy, political freedoms and citizens' participation, keeping in mind inter alia the conclusions of the Barcelona Conference on 17-19 November 2004. It shall be open to all member states and civil society, represented by policymakers, officials, practitioners or academics. It shall enable the exchange of ideas, information and examples of best practices, as well as discussions on possible future action. The Forum will act in close co-operation with the Venice Commission and other relevant Council of Europe bodies with a view to enhancing, through its reflection and proposals, the Organisation's work in the field of democracy;

- pursue, in partnership with the Parliamentary Assembly and the Congress of Local and Regional Authorities, intergovernmental cooperation on democracy and good governance at all levels;

- develop further transfrontier cooperation, as necessary, and standards of democracy and good governance, including proper functioning of our civil services;

- take the necessary steps, including through the establishment within the Secretariat of a centre of expertise on local government reform, to implement the Agenda for delivering good local and regional governance, adopted at the 14th session of the Conference of European Ministers responsible for local and regional government (Budapest, 24-25 February 2005), by promoting standards and good practices and by assisting member states with capacity-building at the local and regional level, in close cooperation with the Congress;

- enhance the participation of NGOs in Council of Europe activities as an essential element of civil society's contribution to the transparency and accountability of democratic government.

We reiterate our commitment to guarantee and promote freedom of expression and information and freedom of the media as a core element of our democracies. We therefore attach particular importance to the work carried out by the Council of Europe in this area and we fully support the Declaration and Action Plan adopted at the 7th European Ministerial Conference on Mass Media Policy (Kiev, 10-11 March 2005). We encourage co-operation between the Council of Europe and the OSCE in this area.

Equal participation of both women and men is a crucial element of democracy. We therefore confirm our commitment to achieving real equality between women and men. We will strengthen gender mainstreaming in national policies, elaborate guidelines and methods for further progress in equality between women and men, promote the setting up of national equality mechanisms, and enhance the implementation of the United Nations' Beijing Platform for Action.

We call on member states to make use of the advice and assistance of the European Commission for Democracy through Law ("Venice Commission") for the further development of European standards in particular in the field of the functioning of the democratic institutions and electoral law. To ensure the implementation of European standards at national level it should step up its cooperation with constitutional courts and courts of equivalent jurisdiction which play a key role in this respect.

We will make full use of the Council of Europe's standard-setting potential and promote implementation and further development of the Organisation's legal instruments and mechanisms of legal co-operation, keeping in mind the conclusions of the 26th Conference of European Ministers of Justice (Helsinki, 7-8 April 2005).

We decide to develop the evaluation and assistance functions of the European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) and to make proper use of the opinions given by the Consultative Council of Judges of Europe (CCJE) in order to help member states to deliver justice fairly and rapidly and to develop alternative means for the settlement of disputes.

Nationality law in all its aspects, including the promotion of acquisition of citizenship, as well as family law are focus points of the Council of Europe. The Council, as the suitable international organisation, will continue to develop its action in these fields of law.

4. Ensuring compliance of the commitments made by member states and promoting political dialogue

The Council of Europe is a Europe-wide political forum which brings together member states committed to promoting democratic debate and the rule of law.

We will continue our common efforts to ensure strict compliance with the commitments of member states to the common standards to which they have subscribed. Standard-setting in the field of justice and other relevant areas of law as well as non-discriminatory monitoring processes should continue to be used to help member states address the problems and develop their legal systems. Monitoring must, as necessary, be accompanied by Council of Europe assistance and technical support. In this context, we encourage continued cooperation in the training of judges and law enforcement officials.

The Council of Europe should continue to foster a fruitful dialogue in its Committee of Ministers and Parliamentary Assembly. The Congress of Local and Regional Authorities must continue to promote local democracy and decentralisation, taking into account the internal organisation of the countries concerned, so as to reach all levels of European society. The political dialogue should exploit the potential of the Organisation in promoting mutual understanding among member states, thus strengthening the unity in Europe and contributing to the commitment of building Europe without dividing lines.

To this end, the Council of Europe, in co-operation with the European Union, will continue to promote the exchange of good practices as far as free movement of persons is concerned, with a view to further improving contacts and exchanges between Europeans throughout the continent.

5. Broadening the role of the Council of Europe Development Bank

We request the Council of Europe Development Bank (CEB), while confirming its traditional role on behalf of populations in distress and of social cohesion, also to facilitate, through its own means of action, the implementation of policies which aim at the consolidation of democracy, the promotion of the rule of law and respect for human rights, notably in the field of training of magistrates, civil servants and other participants in public life, as well as in the organisation, operation and infrastructure of administrative and judicial public services.

II - STRENGTHENING THE SECURITY OF EUROPEAN CITIZENS

1. Combating terrorism

We strongly condemn terrorism, which constitutes a threat and major challenge to our societies. It requires a firm, united response from Europe, as an integral part of the worldwide anti-terrorist efforts under the leadership of the United Nations. We welcome the new Council of Europe Convention on the prevention of terrorism opened for signature during the Summit and draw attention to other instruments and documents that the Council of Europe has drawn up so far to combat terrorism. We call on all member states to respect human rights and to protect victims when combating this scourge, in accordance with the guidelines drawn up by the Council of Europe in 2002 and 2005 respectively.

We will identify other targeted measures to combat terrorism and ensure close cooperation and coordination of common anti-terrorist efforts with other international organisations, in particular the United Nations.

2. Combating corruption and organised crime

The Group of States against Corruption (GRECO) has proved its effectiveness. Accordingly, we urge those member states that have not already joined it to do so as soon as possible and to ratify the criminal and civil law conventions on corruption. Since corruption is a worldwide phenomenon, the Council of Europe will step up its cooperation with the OECD and the United Nations to combat it on a global level. An increase in the membership of GRECO and its further enlargement to non-member states of the Council of Europe would help achieve this goal.

We also commend the work undertaken by MONEYVAL for monitoring anti-money-laundering measures, including the financing of terrorism. MONEYVAL should continue to strengthen its ties with the Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF) under the aegis of the OECD.

We welcome the revision of the 1990 Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and the opening for signature of the revised Convention at the Summit. We call for its signature and ratification.

The Council of Europe will continue to implement its technical assistance programmes for interested member states. It will also support strengthened international co-operation in the fight against transnational organised crime and drug trafficking.

3. Combating trafficking in human beings

We firmly condemn trafficking in human beings which undermines the enjoyment of human rights and is an offence to the dignity and integrity of the human being. We welcome the opening for signature at the Summit of the Council of Europe Convention on action against trafficking in human beings and call for its widest possible ratification and swift entry into force. This is a major step in the fight against trafficking. It will strengthen the prevention of trafficking, the effective prosecution of its perpetrators and the protection of the human rights of the victims. The independent monitoring mechanism set up by the Convention will ensure its effective implementation by the Parties. We will ensure close co-operation between the Council of Europe, the United Nations, the European Union and the OSCE in this field.

4. Combating violence against women

The Council of Europe will take measures to combat violence against women, including domestic violence. It will set up a task force to evaluate progress at national level and establish instruments for quantifying developments at pan-European level with a view to drawing up proposals for action. A pan-European campaign to combat violence against women, including domestic violence, will be prepared and conducted in close co-operation with other European and national actors, including NGOs.

5. Combating cybercrime and strengthening human rights in the information society

We confirm the importance of respect for human rights in the information society, in particular freedom of expression and information and the right to respect for private life.

The Council of Europe shall further elaborate principles and guidelines to ensure respect for human rights and the rule of law in the information society. It will address challenges created

by the use of information and communication technologies (ICT) with a view to protecting human rights against violations stemming from the abuse of ICT.

We will also take initiatives so that our member states make use of the opportunities provided by the information society. In this connection the Council of Europe will examine how ICT can facilitate democratic reform and practice. The Council of Europe shall also continue its work on children in the information society, in particular as regards developing their media literacy skills and ensuring their protection against harmful content.

We condemn all forms of ICT use in furthering criminal activity. We therefore urge all member states to sign and ratify the Convention on Cybercrime and to consider signature of its Additional Protocol concerning the criminalisation of acts of a racist and xenophobic nature committed through computer systems, the first binding international instruments on the subject.

6. Promoting ethics in biomedicine

The Council of Europe shall continue its standard-setting work on bioethics. We encourage the signing of the Protocol on Transplantation, the adoption of provisions corresponding to the recommendations on xenotransplantation and further work on the use of genetic testing outside the medical field, entailing discrimination in access to employment and insurance.

7. Promoting sustainable development

We are committed to improving the quality of life for citizens. The Council of Europe shall therefore, on the basis of the existing instruments, further develop and support integrated policies in the fields of environment, landscape, spatial planning and prevention and management of natural disasters, in a sustainable development perspective.

III - BUILDING A MORE HUMANE AND INCLUSIVE EUROPE

We are convinced that social cohesion, as well as education and culture, are essential enabling factors for effective implementation of Council of Europe core values in our societies and for the long-term security of Europeans. The Council of Europe will therefore promote a model of democratic culture, underpinning law and institutions and actively involving civil society and citizens.

1. Ensuring social cohesion

The Council of Europe will step up its work in the social policy field on the basis of the European Social Charter and other relevant instruments. The central task is to jointly define remedies and solutions which could be effective in fighting poverty and exclusion, ensuring equitable access to social rights and protecting vulnerable groups. The Council of Europe, acting as a forum for pan-European cooperation in the social field, will work out recommendations and promote exchange of best practices in these areas as well as strengthen assistance to member states.

We instruct the Committee of Ministers to appoint a high-level taskforce to review the Council of Europe strategy to promote social cohesion in the 21st century, in the light of the Organisation's achievements in this field. Policies to promote social cohesion must take account of the challenges posed by ageing and other social and economic developments.

We agree that protection of health as a social human right is an essential condition for social cohesion and economic stability. We support the implementation of a strategic integrated approach to health and health-related activities. In particular, the work on equity of access to care of appropriate quality and services which meet the needs of the population of our member states will be intensified. Identifying standards for patient-oriented care will be a key component of this activity.

We confirm our commitment to combat all kinds of exclusion and insecurity of the Roma communities in Europe and to promote their full and effective equality. We expect that the European Roma and Travellers Forum will allow Roma and Travellers to express themselves with the active support of the Council of Europe. Steps will be made to establish co-operation among the Council of Europe, the European Union and the OSCE in this field.

We will consolidate the Council of Europe's work on disability issues and support the adoption and implementation of a ten-year action plan designed to make decisive progress in ensuring equal rights for people with disabilities.

2. Building a Europe for children

We are determined to effectively promote the rights of the child and to fully comply with the obligations of the United Nations' Convention on the Rights of the Child. A child rights perspective will be implemented throughout the activities of the Council of Europe and effective coordination of child-related activities must be ensured within the Organisation.

We will take specific action to eradicate all forms of violence against children. We therefore decide to launch a three year programme of action to address social, legal, health and educational dimensions of the various forms of violence against children. We shall also elaborate measures to stop sexual exploitation of children, including legal instruments if appropriate, and involve civil society in this process. Coordination with the United Nations in this field is essential, particularly in connection with follow-up to the optional protocol to the Convention on the Rights of the Child, on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography.

3. Education: promoting democratic citizenship in Europe

The tasks of building a knowledge-based society and promoting a democratic culture among our citizens require increased efforts of the Council of Europe in the field of education aimed at ensuring access to education for all young people across Europe, improving its quality and promoting, inter alia, comprehensive human rights education.

We will make full use of the opportunity to raise public awareness of European standards and values provided by the "European Year of Citizenship through Education". The Council of Europe shall build on its work on language learning and recognition of diplomas and qualifications. It shall continue to play an important role in the Bologna process aimed at creation of European Higher Education Area by 2010. It will actively promote co-operation and networking in the field of education and student exchanges at all levels.

The Council of Europe will enhance all opportunities for the training of educators, in the fields of education for democratic citizenship, human rights, history and intercultural education. It will promote relevant intercultural programmes and exchanges at secondary school level, both within Europe and with neighbouring countries.

The Council of Europe will also further develop its network of schools of political studies with a view to promoting European core values among the new generations.

4. Developing youth co-operation

We will intensify our efforts to empower young people to actively participate in democratic processes so that they can contribute to the promotion of our core values. The Council of Europe Youth Centres and the European Youth Foundation are important instruments to this effect. We will integrate a youth perspective in all Council of Europe activities. To promote diversity, inclusion and participation in society, we decide to launch a Europe-wide youth campaign, in the spirit of the "European Youth Campaign against racism, xenophobia, antisemitism and intolerance" (1995).

The Council of Europe will further develop its unique position in the youth field. It will continue to assist member states in developing national and local policy instruments and actively promote youth exchanges and youth mobility in Europe.

5. Protecting and promoting cultural diversity

Respect for, and promotion of, cultural diversity on the basis of Council of Europe values are essential conditions for the development of societies based on solidarity. The Council of Europe will therefore develop strategies to manage and promote cultural diversity while ensuring the cohesion of societies. We support the adoption by UNESCO of a convention on cultural diversity.

We will foster dialogue on the role of culture in contemporary Europe and define ways to support diversity and artistic creativity, defending culture as a purveyor of values. Steps will be taken to enhance access to cultural achievements and heritage by promoting cultural activities and exchanges.

6. Fostering intercultural dialogue

We shall systematically encourage intercultural and inter-faith dialogue, based on universal human rights, as a means of promoting awareness, understanding, reconciliation and tolerance, as well as preventing conflicts and ensuring integration and the cohesion of society. The active involvement of civil society in this dialogue, in which both men and women should be able to participate on an equal basis, must be ensured. Issues faced by cultural and religious minorities can often be best addressed at the local level. Therefore, we ask the Congress of Local and Regional Authorities to be actively involved in these issues and promote best practices.

We will strengthen cooperation and coordination both within the Council of Europe and with other regional and international institutions. To this effect, a coordinator for intercultural dialogue shall be appointed within the Council of Europe to monitor in cooperation with existing structures the implementation of the Organisation's practical programmes and ensure coordination with other institutions.

Convinced that dialogue between cultures is also fostered by accurate understanding of history, we endorse the Council of Europe's work in history teaching and related projects, and decide to intensify our efforts in this direction. We encourage more active involvement of civil society in this work.

We are committed to a new dialogue between Europe and its neighbouring regions - the southern Mediterranean, the Middle East and Central Asia - based on the above-mentioned principles. We recognise the role of the North-South Centre in promoting this dialogue, as well as its mission of fostering European awareness of intercultural and development issues.

7. Promoting sport

We attach great importance to the effective operation of the Anti-doping Convention and the European Convention on Spectator Violence and Misbehaviour at Sports Events and in particular at Football Matches, which are reference texts in international law. In line with the Committee of Ministers Recommendation R(99)9 on the role of sport in furthering social cohesion, we recommend the continuation of Council of Europe activities which serve as references in the field of sport.

8. Managing migration

We are aware of the importance of population movements within Europe and from other continents to Europe. Management of this migration is a major challenge to 21st-century Europe. We therefore consider that the Council of Europe should pursue its activities in this sector, in cooperation with the European Union, to contribute to a more balanced management of migration Europe-wide.

IV - FOSTERING CO-OPERATION WITH OTHER INTERNATIONAL AND EUROPEAN ORGANISATIONS AND INSTITUTIONS

We are strongly committed to ensure close cooperation and coordination in international action, in particular on the European scene. The Council of Europe, the European Union and the OSCE will therefore work in enhanced synergy and complementarity based on their respective competency and expertise.

1. Relations with the European Union

Considering the important contribution of the Council of Europe to democracy, cohesion and stability in Europe, we call on the Council of Europe to:

- strengthen its relations with the European Union so that the Council of Europe's and the European Union's achievements and future standard-setting work are taken into account, as appropriate, in each other's activities;

- strengthen co-operation with the European Union in the field of human rights and fundamental freedoms, the promotion of pluralistic democracy and the rule of law;

- strengthen co-operation with the European Union in areas of common interest, in particular in the legal, cultural, youth and social fields, including through joint programmes and cooperation with specialised Council of Europe bodies, such as the Venice Commission, the Committee for the Prevention of Torture, the Group of States against Corruption, the

European Commission against Racism and Intolerance, the Commissioner for Human Rights and the European Commission for the Efficiency of Justice.

Based on the appended guidelines, a memorandum of understanding will be drafted between the Council of Europe and the European Union to create a new framework of enhanced co-operation and political dialogue. Particular focus should be put on how the European Union and its member states could make better use of available Council of Europe instruments and institutions, and on how all Council of Europe members could benefit from closer links with the European Union.

2. Relations with the OSCE

We encourage the Council of Europe to step up and rationalise co-operation with the OSCE, on the basis of their specific tasks and comparative advantages, while avoiding duplication of effort. In particular, we call for closer co-operation with the OSCE in the priority fields identified by the Coordinating Group and subsequently adopted by the governing bodies of the two organisations, starting with the fight against terrorism, the protection of the rights of persons belonging to national minorities, action against trafficking in human beings and the promotion of tolerance and non-discrimination.

In this connection, we welcome the appended joint Declaration on enhanced cooperation between the Council of Europe and the OSCE.

3. Relations with the United Nations

We encourage the Council of Europe to step up co-operation with the United Nations and its specialised agencies, in order both to promote the universal values shared by the member states of the Council of Europe in the human rights field and to achieve the United Nations Millennium Development Goals in Europe, including, in particular, everyone's entitlement to live in a balanced, healthy environment.

V - IMPLEMENTING THE ACTION PLAN: A TRANSPARENT AND EFFICIENT COUNCIL OF EUROPE

We instruct the Committee of Ministers to take steps to ensure that this Action Plan is rapidly implemented by the various Council of Europe bodies, in conjunction where applicable with other European or international organisations.

As an urgent priority, we task the Committee of Ministers and the Secretary General, assisted by independent expertise, to give fresh impetus to the reform process of the Council of Europe’s organisational structures and working methods. Building on efforts already in hand, the process shall aim at an efficient functioning of the Organisation according to its objectives and keeping fully in mind the need for budgetary restraints. Special attention should be paid to initiatives that will further secure transparency, cost-efficiency as well as internal co-operation and knowledge sharing.

This reform process will be subject to regular progress reports to the Committee of Ministers. It will be discussed at the Ministerial Meeting in May 2006.

Appendix 1

GUIDELINES
on the Relations between the Council of Europe and the European Union

1. The Council of Europe and the European Union base their relationship on all matters of common interest, in particular the promotion and protection of pluralistic democracy, the respect for Human Rights, fundamental freedoms and the rule of law, political and legal cooperation, social cohesion, and cultural interchange. These common values form the foundation of democratic stability and security to which our societies and citizens aspire, and help bring greater cohesion to Europe and further overall unity.

2. Enhanced partnership and complementarity should govern the future relationship between the Council of Europe and the European Union, in order to strengthen practical cooperation in all areas of common interest.

3. The common objective of a Europe without new dividing lines can best be served by making appropriate use of the norms and standards, as well as the experience and expertise developed in the Council of Europe over half a century.

4. Early accession of the European Union to the ECHR would strongly contribute to ensuring coherence in the field of Human Rights in Europe. The preparatory work should be accelerated so that this accession could take place as soon as possible after the entry into force of the Constitutional Treaty. Taking into account the competences of the European Community, accession to other Council of Europe conventions and involvement of Council of Europe mechanisms should be considered on the basis of a detailed review.

5. Legal cooperation between the Council of Europe and the European Union should continue and be further developed as useful and appropriate for the benefit of all European citizens, including by aiming for greater complementarity between European Union and Council of Europe legal texts. The European Union shall strive to transpose those aspects of Council of Europe Conventions within its competence into European Union Law.

6. The Council of Europe will, on the basis of its expertise and through its various organs, continue to provide support and advice to the European Union in particular in the fields of Human Rights and fundamental freedoms, democracy and the rule of law.

7. Cooperation between the European Union and specialised Council of Europe bodies should be reinforced. The European Union shall in particular make full use of Council of Europe expertise in areas such as human rights, information, cyber-crime, bioethics, trafficking and organised crime, where action is required within its competence.

8. The future Human Rights Agency of the European Union, once established, should constitute an opportunity to further increase cooperation with the Council of Europe, and contribute to greater coherence and enhanced complementarity.

9. Bearing in mind the common aim of strengthening democratic stability in Europe, the Council of Europe and the European Union should increase their common efforts towards enhanced pan-European relations, including further cooperation in the countries participating in the European Union 's Neighbourhood Policy and the Stabilisation and Association processes.

10. In order to achieve a qualitative improvement in the relationship, both organisations should work towards joint activities, when they add value to their respective endeavours. The European Union and the Council of Europe should consult regularly at all appropriate levels, including the political level, to make better use of each other's relevant expertise. Such consultations would better coordinate policy and action, and further monitor ongoing cooperation. Additionally, the European Union's presence should be strengthened by establishing as soon as possible a permanent office to the Council of Europe.

Appendix 2

Declaration on Co-operation between the Council of Europe and the Organisation for Security and Co-operation in Europe

The Member States of the Council of Europe and the participating States of the Organization for Security and Co-operation in Europe,

Recalling the decisions taken in December 2004 by the Committee of Ministers' Deputies of the Council of Europe (No. CM/865/01122004) and the Permanent Council of the Organization for Security and Co-operation in Europe (No. 637),

Recognizing the need to adapt relations between the two Organizations to the evolving international environment, with due respect for the aims and principles enshrined in the Council of Europe's Statute and the OSCE's Charter for European Security and other agreed documents and decisions of both Organizations,

Resolved to strive for a whole and free Europe without dividing lines based on shared values and a common commitment to democracy, respect for human rights, the rule of law, comprehensive security, social justice and market economy,

Convinced that, to achieve this objective, the two Organizations need to work more closely together in identifying effective co-ordinated responses to the threats and challenges of the twenty-first century, on the basis of the principles of complementarity, transparency and democratic accountability, while respecting the autonomy, different membership and distinctive tasks of each Organization,

Determined to base this enhanced co-operation on the existing legal acquis of the Council of Europe and the OSCE's political commitments,

Welcoming the work initiated by the Co-ordination Group established in December 2004, which illustrates the commitment of Member and participating States to enhanced co-operation between both Organizations,

Call on the Co-ordination Group to give priority in its work to the formulation of concrete recommendations on how to foster co-ordination and co-operation between the two Organizations in areas of common interest, taking into account their respective work in the field, and starting with questions concerning the fight against terrorism, the protection of the rights of persons belonging to

national minorities, combating trafficking in human beings, as well as promoting tolerance and non-discrimination;

Agree that, to this end, various forms of co-operation between the two Organizations should be explored, such as joint meetings and joint activities, with more active involvement of the Member and participating States, in order to produce synergies and avoid unnecessary duplication, giving the fullest account however to the different nature and membership of the two organisations, and make best use of their comparative advantages;

Call for better co-ordination within the national administrations of the Member and participating States in order to ensure that the above principles are effectively implemented;

Decide to bring this Declaration to the attention of both the Council of Europe and the OSCE Parliamentary Assemblies and would welcome their intention to enhance co-operation between the two Assemblies.

APPENDIX 4

Evropaki Karta vaš Regionalno vaj Minoritatjenge Čhiba
Ekspertongo Komiteto

ŠUNIPEN E EVROPAKE FORUMOSKO PAL E ROMA THAJ PHIRUTNE
Evropako Forumo pal e Roma thaj Phirutne
Konsilo le Evropako, Strasburgo, 14 Nojemvri 2005

MIN-LANG (2005) 19
2-to Apendikso

POLITIKANO LIL PAL I ROMANI ČHIB
Oktomvri 2005

Si o dikhipen le ERTF-esko kaj:

- I romani čhib trebal prinžardi sar čhib ande svako membro them, pal sar phenel pes ande Karta vaš Regionalno vaj Minoritatjenge Čhiba. Trebal te del pes lake jekh than ando nacionalno kurrikulumo thaj te del pes o bužeto kaj trebal;

- Si i pakiv e Forumoski ke i Romani čhib trebal te ovel lan o statuso sar Evropaki čhib;

- Kana na-i prinžardo ko internacionalno nivelo jekh "standardo dialekto" kado na-i jekh obstakolo anglal e thema te implementisaren e čačimata pal i čhib thaj pal lako siklipen. E roma thaj e phirutne, sar vi aver, si len čačimata pal i čhib save šaj thaj trebal te oven respektisarde;

- E roma thaj e phirutne trebal te ovel len o šajpen te alosaren edukacija ande duj čhiba, te šaj sikljon vi ande nacionalno čhib thaj vi ande pengi čhib. Kado trebal te ovel o alosaripen le dadengo thaj le dajengo thaj na le školako vaj averengo;

- O sikavipen e romane čhibako trebal te arakhel pes ande verver forme andar e čhave save den duma i čhib khere thaj vi andar e čhave kaj na žanen mišto i čhib;

- O skopo te sikljol pes i romani čhib na-i samo te del pes šajpen jekhe studentoske te del duma mišto jekh dialekto, ta vi te xakjarel thaj te žanel pal i romani čhib vakjardi averendar ande savori Evropa. Kana jekh Standardo Dialekto na trebal, o khetano xakjaripen thaj e 'čhibako pluralismo' si but vašno;

- Mangela pes te žas maj dur ando internacionalo networko vaš i produkcija e lilengi thaj sikavimaske materijalurja ande romani čhib, vi kana akceptuisarel pes ke i materialurengi kreacija si regionalno, nacionalno vaj lokalno. Si savore motivurja te anel pes paše maj but talenturja, eksperijenca thaj ekspertiza thaj te barjarel pes e resurse e romane čhibake ando internacionalo konteksto;

- E sikljarnengo (profesurjengo) trainingo si mišto te kerel pes na samo ko nacionalno nivelo thaj ovela but vašo, te organizuil pes traningurja vaš e sikljarne vi ke Evropako nivelo;

- O siklipen si maj mišto te kerel pes ande forma e čhibaki savi o sikljovno – tikno vaj phuro – phenel ke si leski. Ama ande čhibako siklipen, kaj kerela pes maj dur, šaj thaj trebal the thol pes strategije te šaj informin e sikljovnen (studenturen) pal e verver xramosarde forme e romane čhibake;

- Jekh elektronično baza andar sikavimaske resurse šaj te del akceso e sikljarnenge ke jekh serija materialurjengi thaj te alosaren vaj te adaptisaren kodola kaj si lenge lače. Trebal te den pes fondurja ko ERTF te kerel pes jekh projekto kaj te putarel jekh kasavi elektronično but-dialektalno resursa vaš e edukatorurja;

- But andar e skopurja xramosarde maj opre si gelde maj dur mišto ande buti e Evropake Konsiloski katar i ad-hoc grupa vaš o Kadro le Kurrikulumosko pal i Romani Čhib;

- E terne manuša trebal te ovel len šansa te sikljon romani čhib bi te xasaren o oportuniteto te sikljon vi aver subijekturja;

- Kozom drom o akordo jekhe themesko si dikhlo katar i Karta, o sekretariato le Kartako trebal te konsultisarel o ERTF kana i populacija le romengi vaj le phirutnengi si prezento thaj kana si len vareso te phenen;

- Si jekh phandipen maškar i protekcija e romane čhibaki thaj i integracija le romengi ande thema kaj živen. I protekcija thaj i promocija e romane čhibaki sikavel e romen thaj e gažen, save živen paše, ke le romen si len jekh than andi societeta;

- O ERTF mangel katar e Kartako Komiteto Eksperturjengo te len jekh romano manuš sar permanento membro ando Komiteto, savo si les relevanto ekspertiza,.